

Rastafarin äänitorvi Pohjolassa

Rastafarismi esitettynä suomalaisessa Pohjolan Leijona -lehdessä vuosilta 1989–1994

Aake Mäkelä

Pro gradu -tutkielma

Oulun Yliopisto

Historiatieteet

Tieteiden ja aatteiden historia

19.5.2022

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1. Jumala lihassa: Haile Selassie.....	14
1.1. Kuka oli ras Tafari.....	14
1.2. Haile Selassien Jumaluus.....	17
1.3. Jumala kansissa.....	22
2. Tie Siioniin.....	32
2.1. Luvattuna maana Etiopia.....	32
2.2. Paluumuutto ja panaafrikkalaisuus Pohjolan Leijonassa.....	35
3. Luonnonmukaisuus.....	40
3.1. Pyhä yrtti: ganja.....	40
3.2. Rastojen ruoka: ital-food.....	44
3.3. Dreadlocks.....	49
4. Lauluja oikeudesta: reggae.....	55
4.1. Musiikillinen herääminen.....	55
4.2. Pohjolan Leijona laulaa.....	59
Loppulause.....	67
Lähteet.....	70

Jah Rastafari!

Tämä on rastafarien ylistyshuuto korkeimmalle voimalle, joka on läsnä kaikkialla. Tämä korkein voima rastafareille on Haile Selassie I, Etiopian viimeinen keisari. Monille tämä kyseinen ylistyshuuto on joka tapauksessa vieras; sitä ei tule kuulleeksi ainakaan kylmässä pohjolassa kuin vain harvoissa piireissä. Jamaikalla tätä huutoa voi kuulla paljon useammin. Rastafariliike liike syntyi Jamaikan köyhien piireissä ghetoissa. Varsinaisen nousukiidon se sai maailman mittakaavalla, kun maineikas supertähti, reggaelaulaja Bob Marley astui näyttämölle ja alkoi laulamaan suurelle yleisölle Haile Selassiesta, oikeudenmukaisuudesta ja muista rastafareille tärkeistä ajatuksista. Rastafariliike on yhä varsin elinvoimainen vielä tänäkin päivänä erityisesti sen syntymäpaikassa Jamaikalla.

Monille saattaa tulla sanasta rastafari mieleen pitkät, takkuiset rastatukat eli dreadlockit, reggaemusiikki ja ganja. Tämä pitää osittain paikkansa, vaikkakin stereotyyppisen kankeasti. Rastatukka, ganjan poltto ja reggaemusiikki toki ovat rastafarismin symboleita ja joillekin rastayhteisöille jopa kynnyskysymyksiä, mutta rastafarismi pitää sisällään paljon muutakin. Rastafarit eivät suinkaan polta ganjaa hupikäyttöä varten tai pidä hiuksiaan kampaamattomina vain näytön vuoksi. Edellä mainitut ovat ilmaisutapoja, joiden merkitykset ovat syvällisempiä kuin mitä voisi olettaa.

Mutta miten on rastafarismin laita Suomessa? Itse asiassa rastafarismista kertovaa tekstiä on ilmestynyt Suomessa muun muassa erään aikakauslehden muodossa, mikä on tämän tutkimuksen keskiössä. Tämä tutkimus tarkastelee rastafarismin keskeisten opinkappaleiden esiintymistä suomalaisessa aikakauslehdessä, joka kulkee nimellä *Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri*.

Nostan esille rastafarijärjestöjä yhdistävät uskonkappaleet ja niiden pohjalta pyrin saamaan selville, miten rastafarismin uskonkappaleet olivat edustettuina Pohjolan Leijonassa, nousiko mikään uskonkappale erityisesti esille kyseisessä lehdessä ja millaisen kokonaiskuvan Pohjolan Leijona antoi rastafarismista.

Mikä oli Pohjolan Leijona?

Pohjolan Leijona oli Rastafari Selassie Center/Rastafari Selassie Keskuksen julkaisema aikakauslehti, mutta se on lopettanut toimintansa. Pohjolan Leijona oli vuosien 1989–1994 välillä epäsäännöllisesti julkaistu lehti, joka kertoi rastafarismista haastatteluiden ja artikkeleiden muodossa. Epäsäännöllisen lehdestä teki se, että sitä julkaistiin muutaman kerran vuodessa, yleensä kahdesta kolmeen numeroa. Yhteensä kaksitoista numeroa tuli ulos vuosien 1989-1994 välillä.¹ Pohjolan Leijona perustettiin vuonna 1989 Vaasassa tammikuussa, kun lehden tuleva pääarkkitehti Kari ”Kosmos” Saaristo tapasi lehden toisen tulevan toimittajan ja puhtaaksikirjoittajan Ari Holtin joulupyhien merkeissä.² Juttu lähti luistamaan, ja kun yhteinen sävel syntyi, samalla syntyi myös idea Pohjolan Leijona -lehdestä. Lehteä julkaistiin Jyväskylän Jyskässä.

Lehden toimitus koostui seuraavista henkilöistä: Ari Holtti, Kari Kosmos Saaristo, Jorma Marjanen, Helena Saaristo ja Nina ”Sister Rat” Wathen.³ Pohjolan Leijonan sivuilla varsinkin Kari ”Kosmos” Saaristo (1957–2021) nousi esiin useaan otteeseen. Hän oli tietokirjailija, muusikko ja kulttuuripersoona, jolta löytyi suurta mielenkiintoa henkisiin ulottuvuuksiin, kuten uskontoon ja ihmismieleen.⁴

Neljä ensimmäistä ovat toimittajan roolissa, ja Nina ”Sister Rat” Wathen kuvittajana. Tämä kokoonpano muuttui myöhemmin hiukan Holtin jätettyä toimituksen. Lehden numerot koostuivat alkupuheesta, erilaisista haastatteluista, toimituksen omista artikkeleistaan, sekä lehden lopussa reggaealbumi ja -single listoista. Lehden haastattelut keskittyivät lähinnä reggaeuusikoiden ympärille, jotka olivat ja ovat yhä kotoisin Jamaikalta. Muitakin haastatteluja esiintyi numeroissa, mutta näitä en ole ottanut käsittelyyn, koska ne eivät koskeneet tutkimukseni aiheita ja paisuttaisivat tutkielmaa entisestään.

¹ Simonen, 2014, s. 51.

² Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s.17.

³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s.2.

⁴ <https://www.hs.fi/muistot/art-2000007883284.html>

Tutkimuskysymykset ja lähdeaineisto

Tämän pro gradun keskeisimpänä tavoitteena on saada selville, millaisen kuvan Pohjolan Leijona -aikakauslehti välitti rastafarismista suomalaisille lukijoilleen. Koska rastafarismi on koko sen olemassaolon ajan ollut jokseenkin hajanainen liike, ja rastafariyhteisöjä on useita, joilla voi olla niin hiuksenhienoja kuin myös perustavanlaatuisia eroavaisuuksia, haluan ottaa tämän tutkimuksen avulla selvää, millaisia näkemyksiä suomalainen aikakauslehti välitti rastafarismista.

Pyrin vastaamaan tutkimuksessani seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisen kuvan Pohjolan Leijona antaa rastafarismista?
2. Miten rastafarismien keskeisimmät uskonkappaleet olivat edustettuina Pohjolan Leijonassa?
3. Korostuiko mikään uskonkappale ylitse muiden?

Tavoitteenani on saada tutkimuksessani selville näiden kysymysten avulla, missä valossa rastafarismia oikein esitettiin suomalaisille lukijoille. Selvitän toimituksen rastauskon painotuksia ja sitä, onko heidän näkemyksensä rastafarismista yhdenmukainen tutkimuskirjallisuuteni kanssa. Metodini toimii lähiluku. Kyseessä on rastafariuskonnon, elämäntapojen ja siihen liittyvien ajatusten ymmärtäminen. Ajatukset ja toiminnot tulee ymmärtää oman aikansa ja paikkansa kontekstissa.⁵

Tutkimukseni lähteenä toimii Pohjolan Leijonan kahdeksan julkaisua vuosien 1989–1994 aikana. Koen erittäin aiheelliseksi mainita, että valitettavasti en saanut käsiini kaikkia Pohjolan Leijonan numeroita. Neljä numeroa jäi pois, koska näitä ei löytynyt mistään, ei edes Kansalliskirjastosta. Nämä numerot, jotka jäivät tutkimukseni ulkopuolelle, ovat seuraavat: ensimmäinen numero vuodelta 1989, vuoden 1992 toinen numero ja vuosikerta 1993 molemmat numerot. Tästä huolimatta luulen, että saan aikaiseksi läpileikkaavan tutkimuksen kahdeksan numeron pohjalta.

Kiinnitän erityistä huomiota Pohjolan Leijonan toimituksen omiin artikkeleihin ja haastatteluihin. Tämä johtuu siitä, että toimituksen omista artikkeleista mahdollisesti heijastuu toimituksen näkemykset hyvin. Haastattelut antavat mielekästä vastapainoa

⁵ Hyrkkänen, 2002, s. 35.

ja ovat toimituksen ruohonjuuritason työtä, joten koen aiheelliseksi ottaa nämä mukaan. Haastattelut keskittyivät enimmäkseen rastafareiksi tunnustautuneiden muusikoiden ympärille, joten heidän näkemyksensä ovat ensisijaisen tärkeitä. Tutkimuksen ajallinen raja on 1989–1994, eli Pohjolan Leijonan toiminta-aika.

Tutkimusrakenne ja termistö

Tämän pro gradun rakenne on temaattinen. Luvut on järjestetty rastafarismin eri teemojen mukaan. Jokaisen luvun alkuun pyrin kertomaan tutkimuskirjallisuuden pohjalta kustakin aiheesta, jonka jälkeen tuon esiin Pohjolan Leijonan uutisoinnit aiheista omassa alaluvussa. Tällä tavoin tutkimus pysyy hyvin jaksotettuna.

Johdannossa esittelen tutkimuskysymysten ja metodien lisäksi rastafarismin aiempaa tutkimusta Suomessa ja joitain keskeisiä termejä, jotka nousevat esiin tutkimuksessa ja rastafarismissa yleensäkin. Esittelen myös Pohjolan Leijona -aikakauslehden lyhyesti. Johdannon loppuun olen kirjoittanut hiukan rastafarismin perusajatuksia ja tietoa kolmesta suurimmasta rastajärjestöstä sekä liikkeen historiallista taustaa, jotta lukija saisi käsityksen uskonnon moninaisuudesta ja erilaisuudesta.

Ensimmäisessä luvussa keskityn keisari ras Tafari Makonnen, eli Haile Selassie I:sen ympärille muodostuneen henkilöpalvonnan tarkasteluun. Kerron tutkimuskirjallisuuden pohjalta hallitsijasta itsestään, jonka jälkeen tuon esiin syitä ja ajatuksia siitä, mikä teki hänestä palvotun jumalan rastafarien keskuudessa. Tämän jälkeen tarkastelen, onko Pohjolan Leijona tuonut Haile Selassie I henkilökultin mukanaan lehteensä, vai esitteleekö lehti hänet kenties hieman hillitymmässä valossa.

Toinen luku on omistettu rastafarien yhden keskeisimmän perusajatuksen analysoimiseen. Tämä perusajatus on rastafarien ja entisten orjien jälkeläisten takaisinmuutto Afrikkaan, eritoten Etiopiaan, jota rastafarit pitävät luvattuna maana. Nostan esille, miksi tämä on kiistelty ajatus rastojen keskuudessa, ja onko tässä perusajatuksessa onnistuttu missään muodossa.

Kolmannessa luvussa otan tarkastelun kohteeksi rastafareihin liitetyn luonnonmukaisuusperiaatteen. Luonnonmukaisuutta rastafareille kuvastaa heidän

hiustyyhinsä dreadlocksien kasvattaminen, pyhä yrtin polttaminen eli ganja, sekä heidän ruokavalionsa, ital-food. Esittelen jokaisen aiheen lopuksi Pohjolan Leijonan tuomat mielipiteet ja ajatukset näistä asioista.

Neljäs luku keskittyy oikeudenmukaisuuden tarkasteluun musiikin kautta. Reggae lienee rastafarismin suurin ja tunnetuin aihealue. Lähes kaikki rastafarismin aiheet voivat esiintyä reggaemusiikissa. Tuon esille hiukan reggaen kehittymistä, kuinka rastafareista tuli reggaen kasvot, sekä muusikoiden asennetta reggaen seuraajaan, dancehall-musiikkiin. Dancehall-musiikki oli rastafarien epäsuosiossa, ja tämä musiikkigenre esiintyi myös Pohjolan Leijonassa, joten koen asialliseksi nostaa tämän esille.

Rastafarismista puhuttaessa esiin nousee muutamia termejä, joita on syytä avata. *Rastafarismi* itsessään eroaa perinteisestä kristinuskosta puhuttaessa Jeesuksesta. Ero syntyy siinä, että rastafareille Jeesus saapui toiseen kertaan Haile Selassien muodossa. Suurimmat kristinuskot eivät tunnusta Haile Selassien olleen Jeesuksen toinen tuleminen. Uskon sanoma rastafarismissa keskittyy enemmän afrikkalaissyntyisten oikeuksien parantamiseen ja heidän oikeudenmukaiseen kohteluun. Tällä ajattelulla on kytköksiä mustaan teologiaan, jonka tarkoituksena on levittää vapauden sanomaa mustien keskuudessa, joita valkoiset ovat sortaneet kautta historian.⁶ Haile Selassien pyhyden ja oikeudenmukaisuuden sanoman lisäksi rastafarit ovat olleet ponnekkaita sanomassaan, jossa kaikki afrikkalaisperäiset ihmiset voisivat muuttaa takaisin Afrikkaan, mistä heidän esi-isänsä vietiin orjuuden myötä Yhdysvaltoihin ja latinalaiseen Amerikkaan. Elämäntavan puolelta rastafarismissa korostuu luonnonmukaisuuden periaate, jota ilmaistaan polttamalla ganjaa sakramenttina, syömällä puhdasta ruokaa, joka ei tule eläimestä, sekä rastatukan kasvattaminen. Rastafarit ovat ottaneet suurimman osan elämäntapansa Raamatusta.

Tulen jatkossa puhuttelemaan tutkimuksessa kaikkia rastafareja kollektiivisesti käyttäen termiä *rastafarit*, tai *rastaliike*. Poikkeen tästä, mikäli kohdennan tarkastelun tarkemmin johonkin tiettyyn rastafarijärjestöön. *Ital-food* on rastafarien ruokavalio, joka perustuu mahdollisimman puhtaaseen ja luonnolliseen ruokaan.

⁶ Cone, 2018, Black Theology and Black Power

Uskossaan rastafarit nostavat esiin heidän taistelunsa *Babylonia* vastaan. Babylonilla rastafarit tarkoittavat Jamaikan valtiovaltaa ja koko länsimaista yhteiskuntajärjestystä, joka sorti rastafariliikettä monta vuosikymmentä sen syntymästä asti. Samoin kuten Babylon orjuutti juutalaisia, myös Jamaikan valtiovalta orjuutti ja sorti rastafarien mielestä heitä.

Ras Tafari Makonnen, Haile Selassie I, Jah, Jah Rastafari - Etiopian keisarista on monta nimitystä rastafarien keskuudessa. Tulen tutkimuksessani käyttämään keisarista hänen tunnettua hallitsijanimeään eli Haile Selassietä. Myös *repatriatio*-termi nousee esiin, jolla tarkoitetaan rastafarien ja kaikkien muiden afrikkalaista syntyperää omaavien ihmisten paluunmuuttoa takaisin Afrikkaan. Tulen pääsääntöisesti käyttämään *paluunmuutto*-termiä.

Aiempi tutkimus

Rastafarismin tutkimus ja tarkastelu on Suomessa jäänyt hyvin vähälle huomiolle. Syitä tälle voi jokainen spekuloida, mutta oletan syiden johtuvan siitä, että tutkimus on keskittynyt pitkälti rastamusiikin, reggaen pariin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö rastafarismia olisi käsitelty Suomessa lainkaan. Marja Simonen Helsingin yliopistosta on kirjoittanut vuonna 2014 pro gradu -tutkielman sosiaali- ja kulttuuriantropologian puolelta ”*Uusi, uudempi, uusin Siion: Rastojen paluunmuutto ja pyhän paikan käsite globaalissa murroksessa*”⁷, jossa hän tutki suomalaisia rastafareja ja keskittyi tarkastelemaan rastafareille tärkeää asiaa, paluunmuuttoa takaisin Afrikkaan eli repatriatiota. Toinen Helsingin yliopistosta tullut kirja, joka on kokoelmateos *Vanhat jumalat, uudet tulkinat: näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa*⁸, nousi esille Ringo Ringveen luku *Rastafari: Kingstonin slummeista internettiin*. Luku kertoi yleisesti rastafariliikkeen taustaa, uskoa ja heille kuuluvia elämäntapoja. Teksti myös yllätyksekseni mainitsi tutkimukseni ytimessä olevan Pohjolan Leijona -aikakauslehden.

⁷ Simonen, 2014: Uusi, uudempi, uusin Siion: Rastojen paluunmuutto ja pyhän paikan käsite globaalissa murroksessa

⁸ Toim. Jussi E. Niemelä, 2001, Vanhat jumalat, uudet tulkinat: näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa

Musiikillista ulottuvuutta tuo Heikki Hilamaan ja Seppo Varjuksen teos ”*Reggae!: Jamaikan Pop 1959–1997*”.⁹ Vaikka kirja keskittyi enemmän kuvailemaan reggaegenren syntymistä, teos kuitenkin kertoi myös rastafariliikkeen syntymästä Jamaikalla ja miten rastafareista tuli reggaemusiikin kasvot. Toinen teos, joka keskittyi enemmän musiikilliseen ulottuvuuteen, mutta silti kertoi paljon myös itse rastafareista, oli Kari Kosmoksen kirjoittama elämäkertakirja Bob Marleysta nimeltään *Bob Marley: mies, musiikki ja mystiikka*.¹⁰ Kosmos on myös kirjoittanut kirjan *Natty congo bongo: juurijuttuja Jamaikalta*,¹¹ joka keskittyi kertomaan pääasiassa hänen kokemuksistaan Jamaikalla vuosituhannen vaihteessa.

Akateemisella tasolla aikakauslehti on siis jossain määrin noteerattu, mutta ei ole aiemmin tarkasteltu perustavanlaatuisesti. Se on jäänyt lähinnä vain mainintatasolle. Täten minun on turvallista todeta, että tutkimuksellani on sijaa rastafaritukintaan Suomessa. Kansainvälisesti rastafarit ovat olleet tunnettuja viimeistään reggaeilmion myötä, täten myös rastafarit nousivat myös tutkimusaiheiksi. Lienee itsestään selvää, että rastafareja on tutkittu kansainvälisesti enemmän kuin Suomessa. Rastafareja ovat tutkineet niin jamaikalaislähtöiset professorit, kuin myös yhdysvaltalaiset ja eurooppalaiset tutkijat. Nimekkäimpiä rastafarismien tutkijoita ovat Leonard E. Barrett, Sr., Noel Leo Erskine, Barry Chevanness ja Nathaniel Samuel Murrell. Tulen myös viittaamaan näihin tutkijoihin omassa pro gradussani. Huomasin, että varsinkin Barrettiin oli viitattu muussa tutkimuskirjallisuudessa, joten hän on ollut rastafarismia tutkivien parissa varsin tunnettu.

Historiallista taustaa

Vaikka rastafarismi onkin nuori verrattuna suurempiin kristinuskon suuntauksiin, sen historia on ollut alusta alkaen taistelua rotusortoa vastaan. Rastafarismi on Jamaikalta alkunsa saanut uskonhaara, joka on ottanut paljon vaikutteita vanhasta testamentista ja kristillisestä traditiosta.¹² Syntymäaikana pidetään 1930-lukua, jolloin Etiopian keisariksi

⁹ Hilamaa & Varjus, 1997: *Reggae!: Jamaikan Pop 1959-1997*

¹⁰ Kosmos, 2007: *Bob Marley: mies, musiikki ja mystiikka*

¹¹ Kosmos, 2007: *Natty congo bongo: juurijuttuja Jamaikalta*

¹² Ringvee, 2001 s. 161.

kruunattiin rastafarien pitämä jumala, Haile Selassie I. Kruunajaisista uutisoitiin maailmanlaajuisesti, koska kyseessä oli yksi maailman vanhimmista kristillisistä monarkioista.¹³ Tuolloin myös ensimmäiset rastafariyhteisöt ja opinkappaleet muodostuivat. Rastafarismien synnystä ei voisi puhua mainitsematta kahta merkittävää henkilöä: Marcus Mozhiah Garvey (1887–1940) ja Leonard Percival Howell (1898–1981). Marcus Garvey oli jamaikalainen journalisti ja rotusorron vastustaja. Hänen roolinsa rastafarismissa on suuri, sillä hän toi esille profetian mustasta keisarista Afrikan mantereella, joka toisi afrikkalaissyntyisille pelastuksen.

”Katsokaa kohti Afrikkaa, siellä musta keisari kruunataan, joka tulee olemaan meidän pelastajamme.”¹⁴

Ennustuksen Garvey teki vuonna 1929, ja seuraavana vuonna Etiopiassa keisari Haile Selassie I kruunattiin, täyttäen Garveyn ennustuksen. Tämän lisäksi Garvey teki paljon Jamaikan mustien oikeuksien edistämiseksi luomalla vuonna 1914 yhtiön, joka kulki nimellä UNIA (Universal Negro Improvement Association).¹⁵ Garvey nostatti rodullista ylpeyttä muun muassa huomauttamalla, että myös afrikkalaissyntyiset jamaikalaiset voivat luoda historiaa ilman valkoisen miehen osallisuutta.¹⁶ Garveysta tuli Jamaikalla eräänlainen kansan sankari köyhien afrikkalaisten keskuudessa. Hän nostatti rodullista itsetietoisuutta tekemällä afrikkalaissyntyisyydestä ylpeyden aiheen häpeän sijaan.

Leonard Howellia kutsutaan yleensä ensimmäiseksi rastafariksi ja hän on vähintäänkin yhtä merkittävä henkilö rastafareille kuin Garvey. Howell oli yksiä ensimmäisistä henkilöistä, jotka alkoivat saarnaamaan Selassien jumaluudesta. Ennen tätä Howell toimi 1920-luvulla Yhdysvalloissa kansalaisaktivistina saarnaten Garveyn tavoin afrikkalaissyntyisten oikeuksista ja rotuerottelun lopettamisesta. Vuonna 1932 Howell palasi Jamaikalle Kingstoniin ja seuraavana vuonna hän aloitti käännytystyönsä Kingstonin slummeissa julistaen Selassien jumaluutta.¹⁷

¹³ Ringvee, 2001 s. 163.

¹⁴ Barrett, 1997, s. 81.

¹⁵ Ringvee, 2001, s. 162.

¹⁶ Erskine, 2005, s. 33.

¹⁷ Erskine, 2005, s. 41.

Howell järjesti vuonna 1933 kokouksen, jossa määriteltiin hänen liikkeensä kuusi periaatetta. Nämä periaatteet olivat seuraavat:

1. Viha valkoista rotua kohtaan.
2. Mustan rodun ylemmyys muihin nähden.
3. Kosto valkoiselle rodulle heidän aiheuttamasta vääryydestä mustia kohtaan.
4. Jamaikan valtiovallan hävittäminen.
5. Paluu Afrikan luvattuun maahan, Etiopiaan
6. Haile Selassie I tunnustaminen kaikkien mustien ainoaksi johtajaksi ja pyhäksi olennoiksi.¹⁸

Suurin saavutus rastafareille Howellin elinaikana oli hänen kommuuninsa, jonka hän perusti Kingstonin St. Catherinen kukkuloille vuonna 1940. Tämän kommuunin nimeksi tuli Pinnacle, jota pidetään ensimmäisenä rastakommuunina. Juuri Pinnaclessa kehitettiin rastafareille keskeiset uskonnolliset menot ja tavat, kuten rastatukan kasvattaminen ja marihuanan eli ganjan polttaminen uskonnollisena riittinä. Pinnaclesta muotoutui plantaasi ganjan viljelylle, jota varten Howell palkkasi vartiokoiria ja turvamiehiä suojelemaan tiluksia. Hänen onnistui muodostamaan pieniluontoiset markkinat maatilalleen.¹⁹ Howell alkoi käyttämään kommuunin jäsenistä termiä ”rastafari”.²⁰ Termi rastafari tulee sanoista ”Ras”, joka tulee amharan kielen Etioopian aatelisten nimikkeestä ja Tafari, joka on Etioopian kuninkaan sukunimi.²¹

Pinnacle pysyi pystyssä noin neljätoista vuotta. Kuoliniskun se sai, kun Jamaikan viranomaiset tekivät suuren ratsian sinne ja pidättivät useita jäseniä, Howellin mukaan lukien. Howell suljettiin mielisairaalaan ja loput rastafareista jalkautuivat takaisin Kingstonin slummeihin. Sen sijaan, että virkavalta olisi tuhonnut rastaliikkeen pysyvästi, tämä itseasiassa vahvisti heitä; Pinnaclen kokemukset olivat tiivistäneet selviytyjät yhteen, jotka nyt levittivät Jamaikan hallituksen ja virkavallan vastaista sanomaa slummeissa, missä rastat siitä lähtien asustivat.²²

¹⁸ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 22.

¹⁹ Lee, 2003, s. 167.

²⁰ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 23.

²¹ Barrett, 1997, s. 82.

²² Lee, 2003, s. 4.

Rastafarismien perusajatukset

Koen asiallisesti esitellä rastafarismiin liittyviä perusasioita, kuten heidän yleisiä uskomuksiaan ja suurimpia järjestöjä. Se, millaiseksi rastafarismi oikeastaan mielletään, riippuu hiukan vastaajasta. Rastaliikkeet kuitenkin erosivat ja eroavat yhä merkittävästi tyypillisistä kristinuskon suuntauksista, kuten protestantismista tai katolilaisuudesta. Ero syntyy eritoten siitä, että rastafarit uskovat Etiopian viimeisen keisarin Haile Selassie I jumaluuteen. Rastafarit tulkitsevat Raamattua omaperäisesti, antaen muun muassa Jeesukselle annetut nimet Haile Selassielle. Jeesus on rastafareille sama kuin Haile Selassie. Rastafarismissa on siis synkretistisiä piirteitä. Perinteiset kristinuskossa Raamatun tarinat ovat saaneet uusia tulkintoja ja muotoja Jamaikalla.²³ Keskeisenä viestinä rastafarismissa voidaan pitää myös sitä, että epätasa-arvoa tulisi kitkeä siellä, missä sitä esiintyykin. Erityisesti afrikkalaista syntyperää olevien sortamiseen tulisi puuttua. Rastafari uskossa on siis jossain määrin synkretistisiä piirteitä; rastafariusko lainaa paljon asioita

Mutta eikö kristinuskoko voisi myös tätä sanomaa levittää? Miksi siis rastafarismi olisi oikea tapa kertoa eriarvoisuudesta? Pohjolan Leijona sanoi vuoden 1989 toisessa numerossaan seuraavasti:

”Aikamme tajunnallinen murroskausi kutsuu kuitenkin voimallisesti esiin uutta, kokoavaa nimeä: Rastafaria. Eihän esimerkiksi nasaretilaisen puusepänpöjan, Jeesus Kristuksen, nimen kautta voi enää mitenkään kanavoida meneillään olevassa armagedonin taistelussa tarvittavia loistokkaita soturikuningas-energioita – varsinkin kun tuo pyhä nimi on kirkkojen ja muiden uskonnollisten hihhulien toimesta mussutettu jo ajat sitten tyhjäksi helinäksi. Siksi uusi nimi. Siksi Rastafari.”²⁴

Rastafarit ovat muodostaneet omia yhteisöjä ja järjestöjä, jotka omalla tavallaan poikkeavat toisistaan, vaikkakin ydinsanoma on sama. Rastafarismia tutkineet ovat kuitenkin listanneet suurimpien ja nimekkäimpien rastayhteisöjen uskonkappaleita.²⁵

²³ <http://www.uskontojenmaailma.fi/maailman-uskontoja/synkretismi>

²⁴ Pohjolan Leijona vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 23.

²⁵ Ringvee, 2001, s. 167.

Uskonkappaleet ovat myös muuttuneet jossain määrin ajan saatossa ja ottaneet moderneja muotoja, eivätkä enää ole täsmälleen samat, kuin mitä ne olivat 1930-luvulla. Nykyiset rastafarismen opinkappaleet voidaankin listata seuraavasti:

1. Haile Selassie I oli Jumala maanpäällä, mustan kansan vapahtaja ja kuninkaiden kuningas, kristuksen toinen tuleminen tapahtui Haile Selassie I hahmossa.
2. Rastafarismi taistelee eriarvoisuutta vastaan ja puolustaa mustien oikeuksia.
3. Etiopia on mustien luvattu maa, jonne he lopulta tulevat palaamaan.
4. Rastafarit pidättäytyvät lihansyönnistä, he noudattavat ital-ruokavaliota.
5. Yrtti (ganja) on luonnon tuote, joka pitäisi laillistaa uskonnollisiin toimituksiin.
6. Mustien kokemat väärydet orjuudesta ovat tärkeä osa historiaa, valkoisten tekemät väärydet mustia kohtaan tulee muistaa.²⁶

Rastafarit nauttivat erittäin laajaa yksilönvapautta omassa uskossaan. Rastafariliikkeellä ei juurikaan ole ketään varsinaista hengellistä johtajahahmoa, kuten paavia katolilaisuudessa. Joissain järjestöissä saattaa toimia jokin neuvosto tai vanhin jäsen, joka antaa ohjeita. Rastafarismen sanoman sanansaattajiksi voidaan mieltää reggaemuusikot, mutta varsinaista lähetystyötä liike ei myöskään ilmeisesti harrasta.²⁷ Rastafarijärjestöjä on useita, mutta kolme suurinta ovat House of Nyabinghi (tunnetaan myös nimellä Nyabinghi Order), Bobo Ashanti, sekä Twelve Tribes of Israel. House of Nyabinghi on rastafarijärjestöistä suurin ja vanhin. Järjestöä johtavat ”elderit”, jotka päättävät järjestön asioista.²⁸ Tämä rastajärjestö painottaa erityisesti Raamatussa esiintyvää nasiirilakia, joka kieltää hiusten ja parran leikkaamisen, niiden kampaamisen, liharuoan syömisen ja alkoholin kuluttamisen.²⁹ Järjestölle keskeisin rituaali on nyabinghi-rituaali, jossa miehet ja naiset tanssivat laulaen ylistystä Jah Rastafarille ja heidän tulevasta paluumuutosta takaisin Siioniin.³⁰ Järjestö kieltää mustien ja valkoisten väliset avioliitot, eivätkä osallistu millään tavalla perinteisiin kristillisiin juhlapyyhiin, kuten joulun viettoon tai pääsiäiseen.³¹ Tässä suhteessa nyabinghirastojen voidaan katsoa olevan rastafarijärjestöistä jyrkin ja fundamentalistisin: osa heidän tavoistaan

²⁶ Erskine, 2005, s.44–50.

²⁷ Ringvee, 2001, s.173.

²⁸ Chevannes, 1994, s. 231.

²⁹ Ringvee, 2001, s.169–170.

³⁰ Kosmos, 2007, s. 39.

³¹ Kosmos, 2007, s. 39.

muistuttaa 1930-luvulla esiintyviä näkemyksiä rastafarien keskuudessa, kun liike alkoi muotoutua.

Ethiopian African Black International Congress Church of Salvation tai lyhyesti Bobo, on rastafarienkin keskuudessa jokseenkin poikkeuksellinen rastafarijärjestö. Sitä johti kuolemaansa asti Prince Emmanuel Edwards (1915–1994), joka opetti seuraajilleen olevansa uudestisyntynyt Kristus, ”musta kristus lihassa”.³² Tämä on poikkeava näkemys, sillä yleisesti rastat ovat katsoneet Kristuksen tulleen Haile Selassien muodossa. Boborastat pitävät pitkiä rastoja värikkäiden turbaanien alla.³³

Twelve Tribes of Israel lienee rastajärjestöistä vapaahenkisin. Siinä missä muut rastajärjestöt ovat vapaita vain etnisyydeltään afrikkalaislähtöisille, Twelve Tribes of Israel on avoin myös valkoisille jäsenille, ja naisilla on myös vapaampi liikkuvuus kuin aiemmin mainituissa järjestöissä.³⁴ Järjestöllä on ”yksi luku päivässä” -periaate, jonka mukaan Raamattua tulisi lukea yksi luku päivässä.³⁵ Eroja nyabinghirastoihin ja boborastoihin on paljon: Twelve Tribes of Israel vaatii rekisteröitymisen ollakseen osa järjestöä, triberastat eivät ota osaa nyabinghi-rituaaleihin vaan soittavat oman ryhmänsä kesken reggaeta, ruokatavat ovat triberastojen yksityisasiasia, ganjan polttaminen ja kauhukiharoiden pitäminen on vapaaehtoista, eikä pukeutumiskoodia ei ole ryhmätapaamisissa, toisin kuin nyabinghirastojen kokoontumisissa.³⁶ Twelve Tribes of Israel ei velvoita Nyabbinghi Orderin tavoin tiettyyn ruokavalioon tai ganjan polttamiseen, mutta ruoan kohdalla kuitenkin kannustavat siihen. Twelve Tribes of Israel on myös hierarkkisempi kuin aiemmat järjestöt: heillä on oma neuvosto päättämässä järjestön asioista.³⁷ Näiden seikkojen pohjalta voidaankin sanoa, että Twelve Tribes of Israel onkin avoimempi kuin muun rastajärjestöt ja muistuttaakin jossain määrin kristillistä valtavirtaa.

³² Kosmos, 2007, s. 35.

³³ Ringvee, 2001, s. 170.

³⁴ Ringvee, 2001, s. 170.

³⁵ Kosmos, 2007, s. 94.

³⁶ Kosmos, 2007, s. 94.

³⁷ Kosmos, 2007, s. 94.

1. Jumala lihassa: Haile Selassie I

Etiopian keisari ras Tafari Makonnen, hallitsijanimeltään tunnettu Haile Selassie I on rastafarismin keskiössä ja tärkein osa heidän uskoaansa. Kun hänet kruunattiin Etiopian keisariksi vuonna 1930, ne jamaikalaiset, jotka ottivat Marcus Garveyn profetian mustasta hallitsijasta ja kaikkien afrikkalaissyntyisten vapahtajan todesta, saivat syyn juhliä. Heidän ei tarvinnut Garveyn mukaan hävetä heidän etnisyyttään ja syntyperäänsä. Leonard Howell toi tähän mukaan oman mausteensa; itseasiassa keisari Haile Selassie I oli vapahtaja, jumalallinen henkilö ja kaikkien mustien keisari, jota heidän tulisi palvoa. Keisarista, joka oli Etiopian ortodoksisen kirkon pää, tuli hänen yllätyksekseen vieraan maan palvottu jumalhahmo.

1.1. Kuka oli ras Tafari?

Haile Selassie syntyi vuonna 1892 nimellä Lij Tafari Makonnen. Hänen isänsä Ras Makonnen oli maakunnan kuvernööri. Tafari Makonnen oli keisarillista sukupuuta hänen isänsä puolelta; Sahie Selassie, Tafari Makonnen isoisoisä ja keisari Menelik II:sen isoisä, hallitsi Shewan kuningaskuntaa Etiopiassa vuosien 1813–1847 aikana.³⁸ Kuninkaallinen veri ja hänen isänsä asema takasi Tafari Makonnelle hyvän koulutuksen ja tien kohti valtaa. Tämä tapahtui, kun keisari Menelik II:sen seuraaja Ledj Iyazu syrjäytettiin vallasta jo hänen valtakautensa alkumetreillä; Ledj Iyazu oli kieltämässä kristinuskon Etiopiasta ja pyrki kääntymään maan Islamin uskoon, mikä ei tullut kuuloonkaan Ras-hallitsijasuvulle.³⁹ Tafari Makonneella oli myös suhteellisen paljon valtaa jo ennen hänen keisariuttaan; hänestä tehtiin Ledj Iyazun seuraajan, keisarinna Zauditun sijaishallitsija.⁴⁰ Tätä titteliä hän piti vuosien 1916–1930 aikana. Hän rakennutti kouluja ja sairaaloita ympäri Etiopiaa ja oli vuonna 1923 suuri myötävaikuttaja Etiopian jäsenyydelle Kansainliitossa.⁴¹ Tämän lisäksi Makonnen

³⁸ <https://www.britannica.com/biography/Haile-Selassie-I>

³⁹ Blake-Hannah, 2012, s. 39.

⁴⁰ <https://www.britannica.com/place/Ethiopia/The-rise-and-reign-of-Haile-Selassie-I-1916-74#ref419541>

⁴¹ Blake-Hannah, 2012, s. 38.

lakkautti orjuuden ja edisti Etiopian taloutta palkkaamalla ulkomaalaisia neuvonantajia.

42

Kun Keisarinna Zauditu kuoli vuonna 1930, Tafari Makonnesta tuli Etiopian uusi ja myös sen viimeinen virallinen keisari. Hänet kruunattiin vuonna 1930 yhdessä hänen vaimonsa kanssa, ja kruunajaiset saivat laajaa kansainvälistä huomiota.⁴³ Hänen uuden valta-asemanansa myötä hän sai nimen Haile Selassie I. Nimi on amharaa, joka on Etiopian aateliston virkakieli ja tarkoittaa Pyhän kolminaisuuden voimaa.⁴⁴ Hän sai myös monia muita nimityksiä, kuten ”Juudaan voittamaton leijona”, ja ”Jumalan valittu”.⁴⁵ Hänen koko arvonimensä oli *Hänen Keisarillinen Majesteettinsa, Keisari Haile Selassie I, Juudaan voittamanton leijona, Jumalan valitsema ja Kuninkaiden Kuningas*.⁴⁶ Näitä nimityksiä käytettiin Jeesuksesta ennen Haile Selassietä. Kruunajaisien aikaan toisella puolella Atlantin valtameren Jamaikassa afrikkalaissyntyiset riemuitsivat kruunajaisista. Marcus Garveyn profetia mustasta hallitsijasta Afrikassa oli käynyt toteen. Vain muutamaa vuotta myöhemmin Leonard Howell alkoi saarnata Haile Selassien jumaluudesta.

Rastafarismien kannalta tärkeä yhteisö perustettiin vuonna 1936, joka kantoi nimeä *Ethiopian World Federation* (EWF). Etiopian hallitus perusti tämän järjestön Yhdysvaltoihin, tarkoituksena saada rahallista apua Etiopialle, kun Italian joukot vyöryivät maahan. On mahdollista, että tämä järjestön syntymisen syynä oli Haile Selassien ja Etiopian hallituksen tyytymättömyys Kansainliittoon, joka ei kyennyt tekemään mitään pysäyttääkseen fasistien valloitusretkeä. Haile Selassie oli lähtenyt maanpakoon italialaisten hyökättyä maahan ja maanpakonsa aikana pyrki hakemaan apua Kansainliitolta. Hänen puheensa ja avunpyyntönsä meni kuuroille korville; sen sijaan hän sai buuauksia osakseen, minkä seurauksena Selassie tuomitsi Kansainliiton vedoten heidän välinpitämättömyyteensä silloin, kun pieni Afrikan maa oli hädässä eurooppalaisen valloittajan edessä.⁴⁷ Kun Italia oli kukistettu toisen maailmansodan

⁴² <https://www.britannica.com/place/Ethiopia/The-rise-and-reign-of-Haile-Selassie-I-1916-74#ref419541>

⁴³ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/11/24/haile-selassie-i-keisari-ja-jumala> (viitattu 4.3.2022)

⁴⁴ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 159.

⁴⁵ Blake-Hannah, 2012, s. 40.

⁴⁶ Blake-Hannah, 2012, s. 40.

⁴⁷ Blake-Hannah, 2012, s. 41.

lopuilla, Haile Selassie palasi Etiopiaan ja aloitti jälleenrakennukset ja maansa uudistukset muun muassa luomalla uuden perustuslain, johon kuului vallan jakoa ja kansalaisoikeuksia, pitäen kuitenkin kiinni vallasta keisarina ja suurimpana auktoriteettina. ⁴⁸

Rastafareille koitti suuri ilon päivä 21. päivä huhtikuuta vuonna 1966: Keisari Haile Selassie I saapui valtiovierailulle Jamaikaan. He pääsivät näkemään maanpäällisen jumalansa ilmielävänä. Noin 100 000 ihmistä, joista 10 000 olivat rastafareja, otti jumalansa vastaan Jamaikan lentokentältä. Aluksi keisari ei suostunut tulemaan ulos lentokoneesta; suuri ihmispaljous ja sekamelska sai hänet säikähtämään. ⁴⁹ Puolen tunnin odotuksen jälkeen apuun lähetettiin rastafari Martimo Planno, joka sai keisarin tulemaan ulos koneesta. ⁵⁰ Joidenkin rastojen mukaan keisari alas tultuaan oli kuiskannut muutamille heistä: ”Olkaa rauhassa, minä ole Hän”. ⁵¹

Se, oliko hän oikeasti sanonut näin, on jäänyt mysteeriksi, mutta vierailu herätti monenlaisia tarinoita rastojen keskuudessa, joista yksi tuli Bob Marleyn vaimolta, Rita Marleylta. Hänen mukaansa Selassien kämmenissä oli naulan jäljet, mikä sai hänet vakuuttuneeksi Selassien pyhydestä ja siitä, että tämä keisari oli myös Jeesus Kristus, uudelleen saapuneena tuomaan kaikki rastafarit yhteen. ⁵²

Valtiovierailu nosti esille huomiota koskien paluumuuttoa takaisin Afrikkaan, tarkemmin Etiopiaan. Rastat saivat myös valtiovierailun ansiosta positiivista huomiota osakseen, kun Martimo Planno -rastafari sai keisarin tulemaan ulos koneesta ja saattamaan hänet henkilökohtaisesti pois lentokentältä. Selassie jakeli kultaisia mitaleja ja medaljonkeja rastafareille, joita hän valtiovierailunsa aikana tapasi. ⁵³ Näkemykseni mukaan Keisarilla itsellään oli mahdollisesti outo olo kaikesta tästä palvonnasta, jota sai osakseen. Hänhän oli virallisesti ortodoksikristitty ja kyseisen kirkon pää Etiopiassa, mutta nyt häntä oltiin nostamassa Jumalan asemaan Jamaikalla. Tämä menisi ortodoksikirkon oppeja vastaan, mutta toisaalta Selassie oli varmaan myös vakuuttunut rastojen palvonnan hartaudesta

⁴⁸ <https://www.britannica.com/place/Ethiopia/The-rise-and-reign-of-Haile-Selassie-I-1916-74#ref419541>

⁴⁹ Blake-Hannah, 2012, s. 42.

⁵⁰ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 27.

⁵¹ Kosmos, 2007, s. 34.

⁵² Kosmos, 2007, s. 34.

⁵³ Blake-Hannah, 2012, s. 43.

ja vilpittömyydestä. Rastojen ja ortodoksien välillä syntyi myös ristiriitoja. Ortodoksinen kirkko aloitti lähetystyön Jamaikalla vuonna 1968, mutta rastafarismin keskeisten opinkappaleiden takia käännetystyö jäi vaisuksi.⁵⁴

Toinen merkittävä tapaus rastoille oli heidän pitämänsä jumalan kuolema. Haile Selassie syrjäytettiin vallasta vuonna 1974. Marxilais-leninistinen sotilasryhmä aloitti kapinan, jonka seurauksena hallitsija joutui luopumaan vallasta ja asetettiin kotiarestiin.⁵⁵ 27. päivä elokuuta vuonna 1975 Etiopian entinen keisari löydettiin kuolleena vuoteestaan. Kuolema oli tulikoe rastafareille. Jumalansa menettäneet saivat osakseen ilkkumista, heikkouskoisimmat luopuivat uskostaan ja lähtivät rastapiireistä. Monet uskoivat tämän olevan rastafarismin loppu, mutta näin ei kuitenkaan käynyt. Keisarin kuolema oli sen verran hämäräperäinen, että siitäkin syntyi uusia legendoja. Nämä myytit ja legendat vahvistivat heidän uskoaan entisestään.⁵⁶ Tämän lisäksi rastafarismin suurin sanansaattaja Bob Marley teki aiheita koskien levytyksen: ”Jah Live”, Jah elää.⁵⁷

1.2. Haile Selassien jumalallisuus

Leonard Howell alkoi saarnata Haile Selassien jumaluudesta Jamaikalla keisarin kruunajaisten jälkeen. Howellin mukaan Haile Selassie oli kaikkien afrikkalaisyyntyisten hallitsija, messias maan päällä, Jeesuksen toinen tulo Haile Selassien muodossa, Jumala lihallisessa ruumiissa. Mutta mikä rastafarien keskuudessa tekee Haile Selassiasta jumalan? Mitkä ovat heidän perustelunsa heidän uskonsa tärkeimmän hahmon jumalallisuudelle?

Rastafarit käyttävät Raamattua Haile Selassien jumaluuden todistusaineistona. Rastafarit katsovat, että Haile Selassie ja rastafariusko täyttävät Raamatun pyhien tekstien ennustukset niin Vanhasta kuin myös Uudesta testamentista.⁵⁸ Yksi näistä rastafarien todisteista on Haile Selassien kuninkaalliset nimitykset, kuten Juudaan voittamaton leijona, kuninkaiden kuningas ja Jumalan valitsema. Nämä nimitykset näet

⁵⁴ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 29.

⁵⁵ <https://www.britannica.com/biography/Haile-Selassie-I>

⁵⁶ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 9.

⁵⁷ Kosmos, 2007, s. 90.

⁵⁸ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 159.

esiintyvät myös Raamatun teksteissä. Muun muassa Ilmestyskirjassa luvussa 19 säkeessä 16 esiintyy yksi Haile Selassielle annettu nimitys kuninkaiden kuningas:

”Hänen viittansa on reiden kohdalle kirjoitettu nimi: kuninkaiden Kuningas, herrojen Herra.”⁵⁹

Rastafarien mukaan Selassien esiintyminen ei jää tähän. Ilmestyskirjan luvun 5 säkeen 5 puhuttu henkilö on rastafarien mukaan Haile Selassie:

”Mutta yksi vanhimmista sanoi minulle: >>Älä itke. Juudaan heimon leijona, Daavidin juuriverso, on saanut voiton! Hän avaa kirjan ja murtaa kaikki seitsemän sinettiä. >>”⁶⁰

Äskeisessä viitteessä tarkoitetaan Jeesuksen toista saapumista ennen suurta tuomiota. Rastafarit ovat antaneet tälle kuitenkin hieman eri merkityksen. Me elämme jo lopun aikoja, ja Haile Selassie tuo tuomion. Nämä äskeiset katkelmat ovat Uudesta testamentista, mutta rastafarien mukaan Haile Selassie esiintyy myös Vanhassa testamentissa Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa luvussa 49 säkeessä 9.

”Juuda, sinä nuori leijona, saaliilta olet noussut, poikani. Hän on kyyristynyt, käynyt makuulle kuin leijona, kuin jalopeura. Kuka uskaltaa häntä häiritä?”⁶¹

Haile Selassie jakaa rastafarien mukaan samoja nimityksiä kuin mitä Raamatussa on ilmennyt. Keisarille on myös annettu myyttinen ja jumalallinen suku. Hän on suora sukuperillinen Daavidin suvusta. Hän on osa kuningas Salomonin sukua suoraa alenevassa polvessa. Etiopian kuninkaallisia on pidetty kristinuskon saapumisesta alkaen suorina kuningas Salomonin ja Daavidin jälkeläisinä. Tähänkin heiltä löytyy todisteet Raamatusta. Vanhan testamentin Ensimmäisen kuninkaiden kirjan tarinan mukaan kuningas Solomon rakastui Saban kuningatar Makedaan ja sai hänen kanssaan lapsen, Menelik I:n, josta myöhemmin tuli Etiopian keisarihovin perustaja ja ensimmäinen kuningas.⁶² Kuningas Daavidin ja Haile Selassien välillä olisi ollut noin 225 hallitsijaa.⁶³

⁵⁹ Ilm. 19: 16.

⁶⁰ Ilm. 5: 5.

⁶¹ 1. Moos. 49: 9.

⁶² Blake-Hannah, 2012, s. 37.

⁶³ Blake-Hannah, 2012, s. 37.

Rastafarit antavat lisää todisteita Haile Selassien jumaluudesta Uuden testamentin Apostolien teoissa. Apostolien teot kirjassa, luvussa 8 jakeista 27:stä 39:een saakka kertoo tapahtuman, jossa Filippus kastaa Etiopian kuningattaren Kandaken, joka puolestaan perustaa ensimmäisen kristillisen kirkon Jerusalemin ulkopuolella Etiopiaan.

64

Mitä mieltä Haile Selassie oli siitä, että hänen katsottiin olevan rastafarien keskuudessa jumala maan päällä? Mikäli keisari myöntäisi ja ilmoittaisi olevansa uudelleensyntynyt vapahtaja, se menisi hänen edustamaansa ortodoksikristillisiä opetuksia vastaan. Itse asiassa häneltä oli kysytty useampaan kertaan, mitä hän oli mieltä rastafarien uskosta. Vuonna 1961 *Public Opinion* -lehden toimittaja Clyde Hoyte oli kysynyt keisarin mielipidettä asiasta, johon Etiopian keisarillisen lehdistö- ja informaatiokeskus oli vastannut keisarin puolesta näin:

”Selassien mielestä ihmistä ei tulisi palvoa, vaan Jumalaa. Hänen majesteettinsa haluaa kuitenkin rastojen ymmärtävän, että hänellä on heihin ystävällinen, isällinen ja veljellinen asenne.”⁶⁵

Tämän luulisi olevan naula arkkuun rastojen uskolle Selassien jumaluudesta. Olihan tämä viesti tullut keisarin palveluksessa olleen organisaation kautta, joka puhui hänen majesteettinsa suulla. Tämä ei kuitenkaan tukahduttanut rastojen uskoa. Selassien valtiovierailu puhui puolestaan. Rastat saapuivat ylistämään jumalaansa, vaikka viisi vuotta sitten oli ilmoitettu hänen olleen harras kristitty. Selassien valtiovierailun aikana entinen senaattori ja *Gleaner*-lehden toimittaja Hector Wynter oli tiedustellut keisarilta, tulisiko hänen sanoa suoraan rastafareille, että hän ei ole jumalallista alkuperää.⁶⁶ Vastauksena Selassie oli todennut, että kuka hän on tuomitsemaan ja häiritsemään rastafarien uskomuksia. Kuitenkin seuraavana vuonna Selassien ollessa valtiovierailulla Kanadassa häneltä kysyttiin jälleen sama kysymys CBC:n haastattelussa, johon hän tällä kertaa vastasi olevansa aivan tavallinen kuolevainen.⁶⁷

⁶⁴ Blake-Hannah, 2012, s. 37.

⁶⁵ Kosmos, 2007, s. 37.

⁶⁶ Kosmos, 2007, s. 37.

⁶⁷ Kosmos, 2007, s. 37.

Keisarin kuoleman jälkeen Syyrian ortodoksisen kirkon johtaja, isä Gregorious kertoi oman tarinansa Haile Selassien asenteesta rastafareja kohtaan. Isä Gregorious oli kertonut, että eräs yli kolmekymmentä vuotta Selassien palveluksessa toiminut yksityissihteeri oli kertonut hänelle, että mikään ei huvittanut Selassieta enempää kuin rastafarien lähettämät kirjeet hänen majesteetilleen, joissa rastafarien kerrottiin olevan valmiita valloittamaan maailma heti, kun keisari antaa käskyn heille.⁶⁸ Tästäkin tarinasta huolimatta rastafarit yhä uskoivat edesmenneen keisarin jumaluuteen.

Rastafarien asenne Selassien jumaluutta kohtaan ei heikentynyt siitä huolimatta, että heidän jumalansa itse henkilökohtaisesti totesi olevansa vain tavallinen kuolevainen kuten kaikki muut. Tämä kenties johtui siitä, että Leonard Howellin opetukset olivat jo hyvin iskostuneet ensimmäisiin rastoihin, jotka olivat jalkautuneet Kingstonin slummeihin Howellin Pinnaclen tuhouduttua kertomaan kokemastaan ja jatkaen Howellin opetuksia köyhien parissa. Koska rastafariliikkeellä ei ollut Howellin jälkeen varsinaista yksittäistä johtajaa, vaan pikemminkin johtajia, jotka saarnasivat toisistaan jossain määrin erillään, sana levisi kulovalkean tavoin slummeissa ympäri Kingstonia. Vuosien opetukset Pinnaclessa ja kokemukset Jamaikan valtiovallan vainosta eivät lähteneet, vaikka heidän oma ikoninsa kielsi heidän keskeiset opin kappaleensa.

Myös rastafarien näkemykset koskien Jeesuksen roolia vaihtelee hiukan. Esimerkiksi suurimmat rastayhteisöt Twelve Tribes of Israel ja House of Nyabinghi ovat olleet eri mieltä suhtautumisesta Jeesukseen. Musta Jeesus viedään sen loogiseen lopputulokseen toteamalla, että Haile Selassie oli Jeesuksen toinen tuleminen. Näin ainakin Twelve Tribes of Israel saarnaa omissa kokouksissaan, mutta sen sijaan Nyabinghi-piireissä vierailleen reggaeradio Irie FM:n Cutting Edge-ohjelman vetäjä Mutabaruka kertoi, että binghit latelivat kirouksia Jeesukselle samalla todeten, että Haile Selassie on Jumala, itse Kaikkivaltias.⁶⁹ Rastafari-piireissä on siis eri näkemyksiä koskien Haile Selassien, Jeesuksen ja Jumalan suhdetta.

Toinen esimerkki mustaan Jeesukseen tulee kolmannen suuren rastafariyhmän, Bobo-rastafarien kautta. Heidän entinen johtajansa Charles Edwards Emmanuel (1915–1994) opetti seuraajilleen, että hän itse oli Haile Selassien ja Marcus Garveyn ohella osa pyhää

⁶⁸ Kosmos, 2007, s. 37.

⁶⁹ Kosmos, 2007, s. 34.

kolminaisuutta; Selassie on Jumala ja kuningas, Garvey profeetta ja Charles itse korkein pappi.⁷⁰ Tämän seurauksena häntä alettiin puhutella mustana Jeesuksena.

Rastafareille on ollut tärkeää se, että Jeesus mielletään afrikkalaissyntyiseksi. Olihan Jeesuksen synnyin- ja toiminta-alue Palestiinan alueella, lähellä Afrikkaa. Tästä johtuen rastafarit voivat maantieteellisesti argumentoida Jeesuksen olleen musta. Länsimaisissa kuvauksissa, maalauksissa ja freskoissa Jeesus on näytetty valkoisena. Toinen syy rastafarienvihalle kristinuskoa, tarkemmin sanottuna katolista kirkkoa ja paavia kohtaan on se, että Italia hyökkäsi rastafareille tärkeään ja heille pyhänä pidettyyn luvattuun maahan Etiopiaan vuonna 1935. Mussolini sai paavin siunauksen hyökkäykselle⁷¹, mikä taasen nähtiin ja voidaan edelleen nähdä rastafaripiireissä todisteena katolisen kirkon mädännäisyydestä.

Musta Jeesus -argumenttia sivuttiin hiukan Pohjolan Leijonassa. Tämä tapahtui muutaman lehden oman artikkelin, haastattelun sekä toimituksen kääntämän kirjeen kautta. Pohjolan Leijonan vuoden 1990 toisessa numerossa kerrottiin jonkin verran Charles Edwardsista. Sivut 12–18 on omistettu rastafarien juurille otsikolla ”Rastafari Juuristo”.⁷² Artikkelin käsitteli Charles Edwardsia, josta käytettiin nimitystä artikkelissa nimeä Prince Emmanuel. Tämän lisäksi artikkeli kertoi hiukan tarkemmin Bobo-rastoista. Prince Emmanuel oli uudestisyntynyt Melkisedek eli Jumalan korkein pappi.⁷³ Siitä, kuka tarkemmin Raamatun Melkisedek oikein on ei lehdessä kerrota, mutta lehti ohjaa lukijan Raamatun Heprealaiskirjeisiin, joissa hänestä kerrotaan enemmän. Lehti kertoi myös Prince Emmanuelin ja Melkisedekin välillä olevista samanlaisuuksista; Jumalan korkeimmalla papilla Melkisedekillä ei ollut Raamatun mukaan vanhempia lainkaan. Itse asiassa hän syntyi ilman minkäänlaista sukua.⁷⁴ Tämän lisäksi artikkeli kertoo, että Bobo-rastat Prince Emmanuelin lailla ymmärtävät, että ihmisen ei tarvitse kuulua mihinkään organisaatioon tai rakentaa kirkkoja, vaan mieluummin ottavat jonkun johtohahmon, joka opettaa heille ja yhdistää heidät osaksi hengellistä perhettä.⁷⁵

⁷⁰ <https://www.bbc.co.uk/religion/religions/rastafari/subdivisions/boboshanti.shtml> (luettu 4.3.2022)

⁷¹ Kosmos, 2002, s. 87.

⁷² Pohjolan Leijona vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 12.

⁷³ Pohjolan Leijona vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 16.

⁷⁴ Pohjolan Leijona vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 16.

⁷⁵ Pohjolan Leijona vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 16.

Lehti oli haastatellut reggaeartisti Jah Bullia, ja hänen mielipiteensä oli painettu vuoden 1991 ensimmäiseen numeroon. Hänen mielestään rastafarit olivat oikeassa siinä, että Jeesus oli musta maantieteellisen näkökulman kautta.⁷⁶ Lehteen on myös painettu kuva mustasta Jeesuksesta ennen tekstin alkua.

Näiden lisäksi Charles Emmanuel sai vielä lisää näkyvyyttä vuoden 1994 ensimmäisessä numerossa. Pohjolan Leijona oli julkaissut käännöksen Charles Emmanuelin lähettämästä avoimesta kirjeestä Yhdysvaltojen presidentti Bill Clintonille. Tämä kirje oli lähetetty vuonna 1992 marraskuun 20. päivänä. Kirje oli onnittelukirje Clintonille hänen voitettuaan presidentinvaalit, mutta kirjeen sisältö ei ole vain onnitteluja ja hyviä päivänjatkoja. Kirje oli enemmän vaatimuskirje, jossa Charles Emmanuel vaatii Yhdysvaltoja vapauttamaan afrikkalaissyntyiset vangit vankiloista, joihin Clintonin edeltäjät aina kuningatar Elisabeth II:een asti ovat pakanneet Emmanuelin mukaan.⁷⁷ Mielenkiintoisen tästä kirjeestä tekee se, että hän oli nimennyt itsensä Musta Kristus Lihassa. Lähettäjän tietojen kohdalla oli kirjattu seuraavasti:

”Minä olen

Kaikkein Korkeimmin Kunnioitettu Emmanuel Charles Edwards

Veli Mooses Herran Palvelija

Musta Kristus Lihassa

Etiopian Kuninkaallinen Lähettiläs Kuninkaan Tehtävässä

Ihmisoikeuksien/Inhimillisen Tuomion Kruunattu Mestari

E.A.B.I.C:n, Todellisen Pelastuksen Kirkon Presidentti Kenraali

I.N.R.I./I Negus Rule Israelite”⁷⁸

⁷⁶ Pohjolan Leijona, vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 20–21.

⁷⁷ Pohjolan Leijona, vuosikerta 6, numero 1, 1994, s. 33.

⁷⁸ Pohjolan Leijona, vuosikerta 6, numero 1, 1994 s. 37.

1.3. Jumala kansissa

Haile Selassien kuvia on ripoteltu hiukan sinne tänne pitkin numeroita, muutama numero on kuitenkin laittanut hänen majesteettinsa kuvan kansilehteen. Vuoden 1991 toisessa numerossa, 1992 ensimmäisessä numerossa ja vuoden 1994 ensimmäinen numerossa Haile Selassie on päätynyt kansilehteen. Jokainen numero jokaisesta vuosikerrasta edustaa Selassieta johdonmukaisesti ainakin kahdella tavalla: jokaiseen numeroon on laitettu toimituksen tervehdys, jossa on painettuna ”Jah Rastafari” -ylystys hänen majesteetilleen, sekä katkelmia Haile Selassien puheista aina uskonnosta sotapuheeseen. Pohjolan Leijona on kääntänyt keisarin puheet suomeksi jokaiseen numeroon. Tämä toisaalta nostaa esiin muutaman kysymyksen: onko toimitus niin sanotusti poiminut rusinoita pullasta ja kääntänyt puheista parhaat palat, jotka istuvat hyvin lehteen? Ovatko nämä puheet jossain määrin kontekstistaan irrotettuja? Haile Selassien puheita on listattu englanninkielisinä käännöksinä https://en.wikisource.org/wiki/Author:Haile_Selassie -sivustolle.⁷⁹ Pohjolan Leijonaan otetut puheet, jotka löytyivät täältä, vastasivat wikisourcen käännöksiä siinä määrin hyvin, että Pohjolan Leijonan toimituksen käännökset, jotka löytyivät wikisourcen arkistosta, olivat englanninkielisten tekstien rinnalla asiallisia.

Vuoden 1989 toisessa numerossa esitellään sivuilla 4-5 Haile Selassien puhe johtajuudesta hänen kuvillaan varustettuina otsikoituna ”Keisari Haile Selassie puhuu johtajuudesta”.⁸⁰ Tekstissä korostuu muutama asia: johtajuus ei tarkoita ylivaltaa ja tyranniaa, todellisella johtajuudella on siunauksellinen ja viisas päämäärä.⁸¹ Tälle puheelle ei ole merkitty päiväystä itse lehteen, joten jäi arvailuksi, missä ja milloin puhe oikein pidettiin. Puhe kuitenkin maalaa keisarista viisasta ja oikeamielistä johtajaa, vaikka yksinvaltiassakin. Keisari ei puheessaan sano, että hänellä itsellään olisi tällainen siunauksellinen mandaatti, mutta toisaalta ottaen huomioon hänen sukuhaaransa, voisi toisaalta argumentoida, että hän uskoi olevansa verensä kautta siunattu.

⁷⁹ https://en.wikisource.org/wiki/Author:Haile_Selassie

⁸⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 4.

⁸¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 4.

Seuraava numero vuoden 1990 ensimmäiseen numeroon on painettu Haile Selassien puhe uskonnon asioista nimikkeellä ”Keisari Haile Selassie puhuu uskonnosta”.⁸² Tässä puheessa Haile Selassie nostaa huomioon muutamia asioita uskontoon liittyen. Esille nousi kuinka uskonto ohjaa meitä kohti hyviä vaikutuksia karttaen samalla pahaa, hengellisen ja aineellisen edistyksen tasapainosta ja siitä, kuinka muut uskonnot ja uskontosuuntaukset ovat toistensa hengenheimolaisia.⁸³ Voin tämän pohjalta sanoa, että keisari itsekin oli vähintäänkin sovitteleva muihin uskontoihin nähden, jos ei synkretistinen. Teksti maalaa Haile Selassiestä tasa-arvoista ja viisasta johtajaa, joka ei tuomitse toisten uskoa. Toisaalta puheesta on pidetty osa, jossa sielu ilman Kristusta ei ansaitse sen parempaa kohtaloa. Toiminnat, joita ei Jumalan henki ohjaa, on kestäättömiä; ne eivät ole hyväksyttäviä Jumalan silmissä ja täten ne tehdään tyhjiksi.⁸⁴ Tämä menisi pahimmillaan juuri äsken esitettyä väitettä vastaan, jossa kaikki uskonnot ovat samalla viivalla toisiinsa nähden. Koska lehteen ei merkitty puheen päiväystä, jää sekin tulkinnan varaan, onko puhe kontekstista irrotettu.

Saman vuosikerran toinen numero esitteli keisari Haile Selassien kruunupuheen. Tässä puheessa painotettiin sitä, kuinka tärkeää on mahdollistaa kansalle mahdollisuuksia ja turvata heidän ihmisoikeutensa.⁸⁵ Puhe myös korosti hallitsijan ja hallinnon velvollisuutta taata kansalle perustarpeet; ihmisoikeudet eivät yksistään kotia lämmitä tai tuo juomavettä. Puheen loppuun on merkitty päiväys 2.11.1962, mutta tätä puhetta ei löydy oikein mistään. Esimerkiksi Wikisource, johon on listattu monia Haile Selassien pitämiä puheita, ei löytynyt Pohjolan Leijonan merkitsemää puhetta edes päiväämättömien puheiden listalta. Puhe kuitenkin kuvasi Haile Selassietä hallitsijana, joka välitti alamaisistaan.

Kolmas numero vuodelta 1990 piti sisällään Haile Selassien puheen itse Etiopiasta ja sen paikasta maailmassa otsikoituna ”Keisari Haile Selassien puhe Etiopia ja maailma”. Tässä puheessa Haile Selassie nostaa esille ajan hermoilla olevat seikat, jotka riivasivat Afrikkaa: apartheid Etelä-Afrikassa ja Rhodesiassa sekä nykyinen Zimbabwen sisällissota, jossa myös Etelä Afrikkakin oli osallisena. Haile Selassien Etiopia oli tuomitsemassa

⁸² Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 5.

⁸³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 5.

⁸⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 5.

⁸⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 4–5.

molemmat valtiot ja pyysi YK:ta puuttumaan tapahtumiin.⁸⁶ Tätäkään puhetta ei oikein löytynyt siinä muodossa, jossa se esitellään Pohjolan Leijonassa, mutta muutamien katkelmien perusteella voi jossain määrin olettaa, että toimitus on mahdollisesti poiminut taas osia Haile Selassien muista puheista. Pohjolan Leijonan mukaan kyseinen puhe on pidetty 2.11.1966, mutta tätä ei ole ainakaan listattuna missään Wikisourcessa. Samalle päivälle on merkittynä toinen puhe New Way of Life, jossa Haile Selassie sanoo Etiopian ja etiopialaisten tuomitsevan uskontoon, rotuun tai väriin perusteella kohdistuvan vainon ja väkivallan.⁸⁷ Pohjolan Leijonan painama puhe toisaalta jälleen kerran antoi kuvan Haile Selassiesta hallitsijana, joka täsmäsi hänen maineeseensa maailmaa ymmärtävänä valtiomiehenä, joka tuomitsi epätasa-arvon siellä, missä sitä esiintyikin.

Vuoden 1991 ensimmäiseen numeroon Pohjolan Leijona oli painattanut Haile Selassien puheen Intian entiselle presidentille Sarvepalli Radhakrishnalle vuonna 1965. Puheen nimi oli Pohjolan Leijonaan nimetty ”Ykseyden henki: Keisari Haile Selassien puhe Radhakrishnalle vuonna 1965”.⁸⁸ Puheessa nousi esille otsikon mukaisesti ykseys. Haile Selassie puheessaan kertoi, kuinka kristittyjen, hindujen ja koko maailman kaikkia uskontoja yhdisti hengellinen yhteys; olemme kaikki hengellisiä sukulaisia.⁸⁹ Toimitus kuitenkin jätti mainitsematta otsikossaan, että puheen taustalla oli itse asiassa presidentti Radhakrishnalle tarkoitettu seremoniapuhe, jossa hänet julistettiin kirjallisuuden tohtoriksi.⁹⁰ Tästä huolimatta puheessa selkeästi ilmeni Haile Selassien uskontojen sovitteluuden elementti, ja tätä toimitus korostikin.

1991 toisessa numerossa toimitus oli painanut Haile Selassien puheen koskien Raamattua otsikolla ”Etiopia ja Raamattu”.⁹¹ Teksti kertoi Haile Selassien rakkaudesta Raamattuun, sen antamasta voimasta neuvottomuuden keskellä ja Raamatun ilosanomasta.⁹² Teksti vastasi miltei sanasta sanaan englanninkielistä käännöstä

⁸⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 4.

⁸⁷ https://en.wikisource.org/wiki/New_Way_of_Life

⁸⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 4.

⁸⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 5.

⁹⁰

https://en.wikisource.org/wiki/Speech_on_the_awarding_of_an_honorary_degree_to_Sarvepalli_Radhakrishnan

⁹¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 4.

⁹² Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 4.

Wikisourcessa. Tästä puheesta ilmeni, että keisari, yhden vanhimman kristillisen monarkian hallitsijoista todellakin välitti Raamatusta. Pohjolan Leijona itsekin on teksteissään Raamattua käyttänyt perusteluina asioilleen. Tämä toisaalta tuntui myös siltä, että toimitus ikään kuin halusi tavallaan suojautua Raamatun ja keisarin näkemyksien taakse kritiikiltä, mistä myöhemmin tullaan kertomaan.

Vuoden 1992 ensimmäinen numero oli Haile Selassien juhlanumero. Tähän numeroon toimitus oli painanut keisarin puheen rauhasta ja vapaudesta otsikolla ”Rauha ja vapaus: Keisari Haile Selassien puhe”.⁹³ Puheessa keisari valaisi rauhan ja sodan ulottuvuuksia.

”Vapauden puolesta tulisi aina taistella tätä uhkaavaa vihollista vastaan, vaikka ihmiset haluaisivatkin päästää irti sodan julmuuksista.”⁹⁴

Puhe tuomitsi hyökkäävän osapuolen, puolustava osapuoli voi sotia omasta vapaudestaan kunniakkaasti, kunhan toisen nöyryyttämisen välttyttäisiin.⁹⁵ Toimitus tuntui antavan tämän pohjalta keisarista kuvan ihmisenä, joka tiesi mistä puhui. Olihan Italian joukot hyökänneet Etiopiaan aiemmin, mutta sodan jälkeen keisari oli antanut menneiden olla menneitä, tarjonnut rauhan kättä ja keskittynyt jälleenrakentamaan maataan. Tämä puhe oli Pohjolan Leijonaan merkitty päiväyksellä 6.10.1958; puhe pidettiin sotilasakatemian vihkiäisissä.⁹⁶ Valitettavasti tätä puhetta ei ole listattuna sellaisenaan ainakaan Wikisourcen sivuilla.

1994 ensimmäinen numero kertoi Haile Selassien sotapuheesta otsikolla ”Sotapuhe: Keisari Haile Selassien puhe”.⁹⁷ Puheen otsikko oli jossain määrin harhaanjohtava, sillä puheessa keisari ei varsinaisesti puhunut sodasta, vaan rauhan puolustuksesta ja Afrikan riiston lopettamisesta.⁹⁸ Puheessa keisari nosti esille myös rotuerottelun ja tuomitsi sen jyrkästi. Tälle puheelle Pohjolan Leijona oli merkinnyt vain vuoden, jolloin puhe oli pidetty, mutta tätä puhetta ei myöskään löytynyt päivättyjen tai päiväämättömien puheiden listalta wikisourcesta.

⁹³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 2, 1992, s. 3.

⁹⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 2, 1992, s. 4.

⁹⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 2, 1992, s. 4.

⁹⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 2, 1992, s. 4.

⁹⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 6, numero 1, 1994, s. 3.

⁹⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 6, numero 1, 1994, s. 3.

Pohjolan Leijona antoi kuvan Haile Selassiesta liki täydellisenä ja mahtavana valtiopäämiehenä hänen puheidensa perusteella. Puheet, niin kiehtovia kuin ovatkin, eivät vielä itsessään sanoneet mitään Haile Selassien jumaluudesta. Päätelmäni mukaan toimitus antoi kuitenkin niiden kautta hänestä kuvan ymmärtäväisenä hallitsijana, joka kohteli alamaisiaan hyväntahtoisesti, samalla kun hän kaitsi maataan kohti parempaa tulevaisuutta.

Pohjolan Leijona kirjoitti vuoden 1989 toiseen numeroon artikkelin Pohjolan Leijonaan nimellä ”Tietoisuuden hehku”, jossa todetaan ykskantaan, että Korkein Elohim on Jah (Jahovia) Rastafari, Pääluoja (Ras = kuningas, prinssi, pää; Tafari =Luoja).⁹⁹ Toimitus pönkitti tätä muistuttamalla Haile Selassien saamalla arvonimillä, mitkä esiintyivät myös Raamatun teksteissä. Haile Selassien mystisyydestä ja jumalallisuudesta kertoi myös kyseisen artikkelin muotoilu keisarin kuolemasta. Artikkelissa Haile Selassie ”niin sanotusti” kuoli, mutta toisin kävi: hänestä tuli osaksi maailmaa kosmisella tasolla, hän on nyt jumalallinen tajunta.¹⁰⁰

Vuoden 1990 toisessa numerossa Kari Kosmos Saaristo oli kirjoittanut muutaman sivun pituisen artikkelin, johon olenkin pari kertaa viitannut ohimennen. Artikkelin nimi on Rastafari Juuristo, joka nimensä mukaisesti kertoo rastafariliikkeen menneestä. Olennaista tässä artikkelissa on kuitenkin Haile Selassien myyttiset esi-isä ja äiti. Nämä kaksi ovat tietysti kuningas Salomon ja Seeban kuningatar, joiden poika kuningas Menelikin kerrotaan perustaneen virallisesti Etiopian kuninkaallisen suvun.¹⁰¹ Tämä kertomus on toimituksen mukaan kerrottuna Etiopian pyhässä teoksessa, joka kulkee nimellä Kebre Negest. Kebre Negest myös sisältää muita Raamatun kertomuksia, noin 51 kappaletta.¹⁰² Artikkelissä myös hiukan kiihdytti Selassien jumalallista myyttiä siinä mielessä, että tässäkin muistetaan kertoa keisarin saamat arvonimet hänen kruunajaisten yhteydessä, sekä Kebre Negest toimi ikään kuin takeena sille, että kaikki tämän sukuhaaran perilliset olivat siniverta. Artikkelissa vedettiin rastafarien historiaa hyvin kauas vuosituhansien taakse, vaikkakin toimitus itsekin sanoi, että varsinainen rastafariliike onkin paljon nuorempaa perua. Tästä huolimatta päättelen, että Seeban

⁹⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 16.

¹⁰⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 21.

¹⁰¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 12.

¹⁰² Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 12.

kuningattaren, Salomonin ja Menelikin maininta vähintäänkin antoi ymmärtää, että Haile Selassie oli pyhä ja erityinen mies. Toimitus ei artikkelissaan varsinaisesti sanonut suoraan, että Haile Selassie olisi ollut jumalan ruumiillistuma, mutta eivät he sitä myöskään kieltäneet.

Saman vuoden kolmas numero vei Haile Selassien jumaluuskuvaa hiukan pidemmälle. Artikkelissa nimeltään ”Mystinen Etiopia” kerrottiin, että vaikka keisari Haile Selassie olikin demokraattinen omassa viisauudessaan, keisarihallinto oli kaikkein luonnollisin tapa hallita.¹⁰³ Selityksenä toimi se, että se kuvasti parhaiten aurinkokunnassamme muodostunutta henkistä tietoisuutta; kaiken keskellä on valokeskus, aurinkokuningas, joka säteilee ja värähtelee joka puolelle.¹⁰⁴ Tämä antoi kuvan siitä, kuinka valaistunut, viisas ja kenties täydellistynyt mies Haile Selassie oikein oli. Keisarihallintoa pönkitti toimituksen mielestä myös vanha keisarillinen perustuslaki, joka kertoi myös, kuinka Etiopian kuninkaallisen suvun aloittanut kuningas Menelik I vei pyhän Liiton arkin Etiopiaan.¹⁰⁵

Tässä numerossa myös kerrottiin hiukan enemmän itse Haile Selassien omaa henkilöhistoriaa, häpeilemättä ylistäen. Hän oli niinkin viisas poika, että nuorena hän luki kuolleiden kirjaa, astrologiaa, abbyssinialaista magiikkaa ja Gilgameshta niin hyvin ja ymmärtäen, että papit ja opettajat hämmästyivät.¹⁰⁶ Artikkeliki kertoi siitä, kuinka hyvä hallitsija Haile Selassie oikein oli. Hän lakkautti virallisesti orjuuden, teki valtiovierailuja enemmän kuin kukaan muu hallitsija sekä rakennutti kouluja ja sairaaloita. Pohjolan Leijona ikään kuin maalasi Haile Selassiesta messiaanista kuvaa yleisnerosta kertomalla näitä mysteeriöitä. Toimitus mukaili rastafareillekin tyypillistä asennetta, jonka mukaan lähetystyötä ei tehdä, valaistumisen ja ymmärtämisen tulee tapahtua itsessä.¹⁰⁷ Voisin sanoa näiden valossa, että toimituksen kertomat tarinat olivat ikään kuin todistuksia keisarin erikoislaatuisuudesta, mitkä epäilemättä pönkittivät Haile Selassien asemaa pyhänä miehenä.

¹⁰³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 15.

¹⁰⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 15.

¹⁰⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 15.

¹⁰⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 15.

¹⁰⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 16.

Vuoden 1991 toisessa numerossa nousi esiin Haile Selassien kuolemaan liittyviä uskomuksia. Keisarin kuolema tuli puheenaiheeksi rastafarin kanssa, joka esittäytyi nimellä Basil. Hän vastasi, että vallankaappauksen aikana sotilaat hakivat hänen majesteettinsa ja veivät hänet pyhättöön, josta keisari vain katosi, mutta hän ei suinkaan kuollut; hän palasi takaisin eläinten pariin, koska viisauden sanojaan eivät enää ihmiset kuunnelleet.¹⁰⁸ Haastateltava myös mainitsi rastafareille tyypilliseen tapaan uskomuksia Haile Selassien todellisesta olemuksesta. Hänen mukaansa Haile Selassie saapui ensin Menelikin hahmossa parantamaan ihmisiä ja herättämään kuolleista, jonka jälkeen hän saapui Jeesuksen muodossa tekemään Raamatun kertomuksien mukaisesti työtään, minkä jälkeen Hän ilmestyi vihdoin Haile Selassien muodossa.¹⁰⁹

Vuoden 1992 ensimmäinen numero oli Haile Selassielle osoitettu erikoisnumero. Tuolloin oli kulunut sata vuotta hänen majesteettinsa syntymästä. Numerossa nostettiin uudelleen esiin Haile Selassie ja hänen paikkansa Ilmestyskirjassa, hänen uskomattomat lahjansa kielissä ja kiinnostukset filosofiaan ja okkultismiin.¹¹⁰ Artikkelissa ”Rastafari 100 vuotta” tuotiin esiin lisää myyttisiä ulottuvuuksia Haile Selassieen. Kun hän syntyi maailmaan vuonna 1882, astronomit havaitsivat uuden tähden syntyneen samana vuonna, ja ennen syntymää edelsivät tähdenlennot ja auringonpimennykset, samalla tavalla kuin Matteuksen evankeliumi kertoo Jeesuksen syntymästä.¹¹¹ Artikkelissa mainittiin myös nimeltä muutamia filosofejia ja suurmiehiä, joista Haile Selassie oli erityisen kiinnostunut, kuten Voltaire, Machiavelli, Napoleon ja Frederick Suuri.¹¹² Samassa artikkelissa kerrottiin myös Haile Selassien kruunajaisista ja keisarina tekemistään uudistuksista, kuten orjuuden lakkauttamisesta ja koulujen rakennuttamisesta. Yksityiskohdat olivat keskittyneet samoihin asioihin, jotka esiintyvät Barbara Hannah-Blaken kirjoittamassa kirjassa *Rastafari The New Creation*. Pohjolan Leijona ei ainakaan viitannut teokseen lainkaan, vaikkakin samoja huomioita nostettiin molemmissa teoksissa esiin, joten voi olla, että Pohjolan Leijona olisi mahdollisesti tutustunut teokseen jossain määrin. Pohjolan Leijona julkaisi samassa numerossa vielä artikkelin ”Viisauden sanoja”, joka koostui jamaikalaisen musiikinesittäjä Ras Marcuksen

¹⁰⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 35.

¹⁰⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 35–36.

¹¹⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 13.

¹¹¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 13.

¹¹² Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 13.

puheesta. Puheessa Ras Marcus kertoi, että hänen majesteettinsa Haile Selassie oli olemassa jo maailman luomisen aikoihin, rinnastaen hänet siis Jumalaksi. Kenties oleellisinta tekstissä kuitenkin oli tämän sanoin se, että Haile Selassie on ilmaantunut aikaisemmin moniin eri paikkoihin, monissa eri muodoissa.¹¹³ Voinkin Ras Marcuksen kommenttien perusteella sanoa, että rastafarismia yritettiin yhdistää muihin uskontoihin niin, että kaikki uskonnot olisivat lopulta yhtä.

Vuoden 1994 ensimmäisessä numerossa kerrottiin Haile Selassien jumaluudesta samoja asioita, joita on käyty aikaisemminkin läpi. ”Uusin liitto” -artikkelissa mainittiin muun muassa se, että hänen majesteettinsa ei ollut tyranni tai diktaattori, vaan kansansa palvelija, mukaillen sitä, mitä Haile Selassie itse oli omissa puheissaan kertonut muun muassa johtajuudesta.¹¹⁴ Tässäkin artikkelissa mainittiin aiemman numeron tavoin, että Haile Selassie oli ilmestynyt eri paikkoihin eri muodoissa. Viimeiseksi numeroksi jäänyt numero tässä suhteessa pyrki jossain määrin yhdistämään rastafarismia muihin uskontoihin.

Pohjolan Leijona oli moneen kertaan tuonut esiin keisarin hyviä puolia haastattelujen, keisarin omien puheiden ja lehden artikkeleiden kautta, mutta mikä on kritiikin laita? Pohjolan Leijona sanoo, että länsimaisessa lehdistössä Haile Selassien valtakausi on leimattu itsevaltaiseksi tyrannian aikakaudeksi, mutta tälle ei ole esitetty minkäänlaisia perusteluja; sen sijaan aikalaiset muistelevat lämmöllä viimeisen keisarin hallintoa.¹¹⁵ Kriitikot myös lehden mukaan tuppasivat unohtamaan, että myös papisto ja maanomistajat käyttivät valtaa, joten kaikki ei voi olla vain keisarin syytä.

Mitä tulee olemattomille perusteluille, niin sanoisin, että lehti epähuomiossa tai tietoisesti jätti sanomatta aikalaismainintoja. Esimerkiksi brittiläisetiopialainen professori Richard Pankhurst on kirjoittanut muun muassa Etiopian orjuudesta ja nostanut esille huomion, että itse Haile Selassie on saattanut omistaa jopa tuhansia orjia. Pohjolan Leijonan lukijatkin olivat kritisoineet Haile Selassieta ja Pohjolan Leijonaa maalaamalla liiankin messiaanista kuvaa keisarista. Yksi lukijoista oli kommentoinut, että ennen Etiopian ja Eritrean välistä sotaa Haile Selassie olisi evännyt Eritrealta

¹¹³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 33.

¹¹⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 6, numero 1, 1994, s. 20.

¹¹⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 15.

mahdollisuuden äänestää omasta kohtalostaan ja itsenäistyä.¹¹⁶ Samaan kirjoitukseen sama kommentoija oli maininnut keisarin tuhlaavaisuuden samaan aikaan, kun kansa näki nälkää.¹¹⁷ Vastauksena Pohjolan Leijonan toimitus oli vaatinut näistä väitteistä todisteita, sillä aikalaislähteet ja historioikkit kertoivat toista kieltä keisarista ja hänen tavastaan hallita. Tämäkin toisaalta on hiukan oudossa valossa esitetty väittämä, sillä muun muassa Yle oli uutisoinut Etiopian tapahtumia. Nälänhädän vallitessa vuonna 1973 Wollon alueella Selassien hallitus pyrki tietoisesti pimeämään tapahtumia, vaikkakin hiljaisuudessa pyysi apua paikallisilta hyväntekeväisyysjärjestöiltä.¹¹⁸ Samaisessa numerossa on nostettu esiin myös hiukan keisarin pojanpoika, prinssi Dawtan näkemyksiä hänen isästään. Hän oli todennut, että hänen isoisänsä jumaluus on ihan perusteltua, sillä hänen saamansa lisänimet kielivät tästä.¹¹⁹ Hän myös kommentoi vuoden 1973 nälänhätää, todeten, että Haile Selassie olisi halunnut mennä tarkistamaan Wollon tilanteen, mutta hallitus pimitti ja vääristeli tietoja.¹²⁰

Yhteenveto

Haile Selassie oli ja on varmasti vieläkin jossain määrin kiistelty henkilö. Ei käy kieltäminen, että hän olisi yrittänyt muuttaa maataan moderniksi maaksi valtansa aikana, tätähän Pohjolan Leijonan toimitus pyrki esittämään numeroissaan. Suurimpana ansionaan hän lakkautti orjuuden virallisesti ja pääsi ihmisten ihannoimaksi jumalkuvaksi Jamaikalla. Selassie kävi monissa maissa valtiovierailuilla, luoden imagoa afrikkalaisten asiaa-ajavana johtajana samalla, kun hän loi suhteita muihin maihin. Toisaalta häneltä jäi oma maansa vartioimatta ja ongelmat alkoivat kasaantua kotimaassa, mikä kulminoitui vallankaappaukseen.

Toimituksen esittämät asiat koskien Haile Selassien jumaluutta menivät huomattavasti pidemmälle kuin mitä tutkimuskirjallisuus esitti. Siinä missä tutkimuskirjallisuus kertoi objektiivisen seikkaperäisesti syitä sille, miksi rastafarit pitävät Haile Selassietä pyhänä,

¹¹⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 56.

¹¹⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 56.

¹¹⁸ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/11/24/haile-selassie-i-keisari-ja-jumala> (viitattu 4.3.2022)

¹¹⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 26.

¹²⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 26.

Pohjolan Leijonan toimitus esitti väitteet keisarin jumaluudelle häpeilemättä ylistäen, totena.

On selvää, että kirjoitusten perusteella Pohjolan Leijonan toimitus halusi tuoda esille rastafarismin tärkeintä ja koko rastafariliikettä yhdistävää uskonkappaletta, eli Haile Selassien pyhyyttä ja jumaluutta. Toimitus sai lokaa niskaansa tästä, sillä heidän katsottiin mainostavan suomalaisille vierasta uskontoa. Pohjolan Leijonan toimitus meni hiukan itseään vastaan siinä, että he eivät jossain mielessä allekirjoittaisi henkilöpalvontaa. Koko Pohjolan Leijonan olemassaolon ajan toimitus levitti apostolin tavoin Haile Selassien jumaluutta sanomalla tätä superkristukseksi, korkeimmaksi voimaksi ja kosmiseksi energiaksi, samalla puolustaen keisaria henkeen ja vereen kritiikiltä. Toimitus itse totesi, että he eivät allekirjoittaneet henkilöpalvontaa, mutta heidän sanojaan mukaillen he antoivat kunnian sille, jolle kunnia kuului.¹²¹ Tämän lisäksi heitä toimituksen mukaan arvosteltiin hurinahenkisyydestä, lahkolaisuudesta ja Raamatun katkelmien viljelemisestä väärissä konteksteissa.¹²² Jokaisen numeron alkupuhe, jossa tervehdittiin lukijaa kaikkein korkeimman Rastafarin eli Haile Selassien nimissä, kieli heidän asenteestaan keisarin jumaluutta kohtaan. Näiden pohjalta Pohjolan Leijona ainakin antoi itsestään kuvan siitä, että he todellakin uskoivat Haile Selassien olleen enemmän kuin ihminen.

Pohjolan Leijona toi esiin Haile Selassien erikoislaatuisuuden ja mystisyyden kertomalla mitä erikoisimpia tarinoita siitä, miten tähti syntyi hänen syntymävuonnaan taivaalle, kuinka viisas hän oli lapsena ikäisekseen ja kuinka mahtava hallitsija hän oli. Haile Selassien jumaluus nousi esiin näissä tapahtumissa, muusikoiden haastatteluissaan ja puhekatkelmissa, jotka pönkittivät hänen imagoaan mahtavana, mutta nöyränä valtiopäämiehenä. Näiden pohjalta voikin sanoa, että Haile Selassie ja hänen jumaluutensa olivat Pohjolan Leijonassa systemaattisesti läsnä. Rastafareiksi itsensä identifioineet muusikot, joita Pohjolan Leijona haastatteli myös, kertoivat, että he todella uskoivat keisarin olleen jotain suurta. Monet olivat nimenneet taiteilijanimensä tai kappaleensa Jahin mukaan, joka oli yksi Haile Selassien monista nimityksistä.

¹²¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 1.

¹²² Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 2, 1992, s. 17.

Haastattelut ikään kuin pönkittivät toimituksen näkemyksiä keisarista jumalallisena hahmona.

2. Tie Siioniin

Etiopia oli ja on edelleen rastafareille merkittävä ja tärkeä paikka niin hengellisesti kuin myös fyysisesti. Olihan se keisari Haile Selassien, heidän jumalansa syntymäpaikka. Laajemmassa mittakaavassa koko Afrikan mantere on rastafareille pyhä paikka. Joidenkin rastafarien puheet ovat menneet tätäkin pidemmälle kielikuvissaan: itse asiassa kaikki kansat ovat afrikkalaisia, koska ihmiskunnan synnyinsijat olivat Afrikassa. Heidän suuri unelmansa on paluumuutto takaisin Afrikkaan, mieluiten heille pyhistä pyhimpään paikkaan, Etiopiaan.

Tässä luvussa perehdytään rastafarien käsityksiin panafrikkalaisuudesta ja rastafarien yhdestä uskonkappaleesta, paluumuutosta eli repatriaatiosta. Aluksi kerron, mistä paluumuuton halu kumpuaa ja mitä paluumuutto heille merkitsee. Tämän jälkeen palaan Pohjolan Leijonan äärelle ja tarkastelen, miten paluumuutto esiintyy heidän numeroissaan, sekä missä muodoissa ja millaisen kuvan he paluumuutosta ja panafrikkalaisuudesta oikein antavat.

2.1. Luvattuna maana Etiopia

Afrikasta tuodut orjat olivat Jamaikan saarella saaneet jonkinlaisia käsityksiä Etiopiasta ja afrikkalaisuudesta lähetysaarnajien kautta. George Liele (1750–1828) oli yksi vapautetuista mustista orjista, jotka saapuivat Yhdysvaltojen kautta Jamaikan saarelle. Hänestä tuli myöhemmin lähetysaarnaja ja hän perusti Ethiopian Baptistisen Kirkon, mistä Liele saarnasi Etiopiasta.¹²³ Tästä huolimatta ajatukset paluusta Afrikkaan ja Etiopiaan jäivät kuitenkin lähinnä ajatustasolle. Suurimman ja konkreettisen työn paluumuuton saralla teki Marcus Garvey.

Hänen muodostamansa Takaisin Afrikkaan -liike UNIA:n kautta sai monet afrikkalaista syntyperää olevat liittymään mukaan. Garveyn motto ”Afrikka afrikkalaisille” vetosi myös heihin hänen rodullisen itsetunnon kohotuksensa myötä.¹²⁴ Yksi UNIA:n alla muodostettu yritys oli nimeltään Black Star Line, jonka kauaskantoisena tarkoituksena

¹²³ Barrett, 1997, 76

¹²⁴ Ringvee, 2001, s. 162

oli auttaa afrikkalaissyntyisten paluumuutossa Afrikkaan.¹²⁵ Garvey onnistui pääsemään Liberian hallituksen kanssa neuvottelupöytään ja puhumaan Jamaikalla olevien afrikkalaissyntyisten muuttamisesta Liberiaan, mutta nämä neuvottelut loppuivat melko nopeasti. Tämä johtui siitä, että Liberian hallitus sai tietää Garveyn arvostelleen hallitusta korruptiosta ja oli jopa suunnittelemassa Liberian hallituksen kaatamista UNIA:n avulla.¹²⁶

Myös Garveyn profetia mustasta keisarista, joka esiintyi Haile Selassien hahmossa, vahvisti entisestään Afrikan ja ennen kaikkea Etiopian merkitystä. Ideologiasta, eräänlaisesta etiopianismista, tuli Garveyn myötävaikutuksella oikea kansanliike.¹²⁷ Garveyn työssä, afrikkalaistaustaisten orjien itsetunnon nostattamisessa, avainsanana toimi afrikkalaisuus. Sen sijaan, että orjien tulisi hävetä omaa etnisyyttään ja taustaansa, heidän tulisi tiedostaa oma taustansa ja oltava ylpeä siitä sekä afrikkalaisten rikkaasta historiasta.¹²⁸ Rastafarit ottivat sydämiinsä Garveyn näkemykset Afrikasta, Etiopiasta sekä afrikkalaisten paluusta takaisin ja niistä tehtiinkin liikkeen yksi peruskysymyksistä.

Paluumuuton taustalla pyörivät ajatukset ja aatteet ovat siis vanhaa perua, noin 1700-luvun lopulta lähtöisin, mutta sai todellisen muotonsa Garveyn työn ansiosta. Mikä kuitenkin sai heidät ottamaan sanoman vastaan? Mitä etiopianismi merkitsi rastafareille? Etiopianismi tarjosi eräänlaisen viitekehyksen Jamaikan orjille ja heidän jälkeläisilleen, sekä rastafarien kokemalle vainolle.¹²⁹ Tällä viitekehyksellä oli läheinen suhde Raamatun kertomukseen Babylonista. Rastafarit kokivat, että he ovat eräänlaisia hengen heimolaisia juutalaisille, jotka kärsivät orjuudessa Babylonin ikeen alla.¹³⁰ Afrikkalaiset orjat vietiin maastaan vieraaseen paikkaan Jamaikalle, missä heidät orjuutettiin, samaan tapaan kuin Raamatun kertomuksessa juutalaisista. Babylon toimi ja toimii yhä rastafarien keskuudessa länsimaisen yhteiskunnan vastineena. Babylon toimi siis pienemmässä mittakaavassa yhdenmukaisena vastineena Jamaikalle, joka on eräänlainen helvetti, jossa pahuus, epäoikeudenmukaisuus ja korruptio vallitsevat.

¹²⁵ Ringvee, 2001, s. 162

¹²⁶ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 20

¹²⁷ Barrett, 1997, 79

¹²⁸ Erskine, 2005, s. 33

¹²⁹ Charles, 2009, s. 38.

¹³⁰ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 139.

Afrikka ja Etiopia ovat Babylonin vastapari, maanpäällinen paratiisi, luvattu maa. Afrikka ja Etiopia rastafareille ovat synonyymejä, eikä eroa näiden välillä juurikaan ole.¹³¹

Leonard Howell myös jossain määrin levitti paluumuuton sanomaa oman pamfletin kautta. Tämän pamfletin nimi oli ”*The Promised Key*”, ja se ilmestyi vuonna 1935. Howell saarnasi afrikkalaissyntyisten olevan Jumalan valittu kansa ja pian heidän olisi aika palata takaisin Afrikan luvattuun maahan, Etiopiaan.

Lisäpontta paluumuuttoaatteelle toi vuoden 1955 tapahtuma. Ethiopian World Federation ilmoitti jamaikalaisille uutisen, joka otettiin varsinkin rastafarien keskuudessa vastaan innostuneesti: keisari oli luovuttanut Etiopiassa tilkun maata, jonne kaikki halukkaat afrikkalaistaustaiset jamaikalaiset voivat muuttaa.¹³² Haile Selassien myöntämä maakaistale oli noin 500 hehtaarin kokoinen alue Shashamenesta, joka sijaitsee noin 240 kilometrin päässä Etiopian pääkaupungista Addis Abebasta. Luvattu maa oli avannut porttinsa – Siion kutsui omiaan kotiin. Tämä ei kuitenkaan mennyt niin ruusuisesti. Kun keisari syrjäytettiin, uusi sosialistinen hallitus otti Shashamenen alueella annetut takaisin, jonka vuoksi monet rastat joutuivat lähtemään maasta. Paluumuutto on siis jossain määrin jo tapahtunut, mutta ei siinä mittakaavassa, missä Garvey, Howell tai rastafarit halusivat. Sittemmin rastafarit ovat lähettäneet kirjeitä niin Yhdistyneille kansakunnille, kuin myös EU:lle, joissa pyydetään tunnustamaan afrikkalaisia vastaan tehdyt rikokset ja auttamaan heitä paluumuutossa.

¹³³

Paluumuuton taustalla toimi erityisesti Marcus Garveyn työ; hänen saarnansa Afrikasta raamatullisten kielikuvien avulla ja hänen ennustuksensa mustasta keisarista toi Ethiopian rastafarien huulille eräänlaisena voimapaikkana. Kun Haile Selassien kruunajaiset toteutuivat, Garveyn profetia oli toteutunut myös rastafarien silmissä. Myös Leonard Howellin pamfletti *The Promised Key* vei paluumuuton sanomaa 1930-luvulla Jamaikalla. Raamatun kertomukset toimivat viitekehyksenä paluumuutolle. Orjuus on syy ja seuraus heidän olutilleen Jamaikalla, josta he halusivat päästä eroon ja palata takaisin mantereelle, josta heidät oli viety. Ajatus paluumuutosta Jamaikalta

¹³¹ Ringvee, 2001, s. 168.

¹³² Ringvee, 2001, s. 168

¹³³ Blake-Hannah, 2012, s. 105

takaisin Afrikkaan ei ollut mitenkään uunituore ajatus rastafarien keskuudessa, vaan siemenet paluumuutosta kylvettiin jo Marcus Garveyn työn kautta. On myös turvallista sanoa, että ennen Garveyta ja Howellia vuosisatojen takaa afrikkalaistaustaisten orjien keskuudessa kaivattiin takaisin kotiin.

2.2. Paluumuutto ja panafrikkalaisuus Pohjolan Leijonassa

Miten paluumuutto esiintyi suomalaisessa Pohjolan Leijonassa ja kuinka läsnä tämä ajatus on lehden eri numeroissa? Mitä lehdellä oli sanottavana panafrikkalaisuudesta? Vuoden 1989 toisessa numerossa esiintynyt reggae-yhtye Culture sivuaa jossain määrin panafrikkalaisuutta. Vuonna 1989 yhtyeellä oli haastattelun mukaan tarkoituksena käydä muun muassa Etelä-Afrikassa keikkailemassa. Yhtye samalla mainitsi, että se ei olisi heille ensimmäinen kerta, kun he kävisivät Afrikassa, sillä he olivat käyneet Israelissa aikaisemmin.¹³⁴ Syytä Israelin liittämistä osaksi Afrikkaa yhtye ei avannut, mutta Culture oli ja on edelleen toiminnassa oleva, rastafareiksi identifioiva reggaebändi. Päätelen, että panafrikkalaisuus toimi taka-ajatuksena. Keikkaa Etelä-Afrikkaan voisi myös pitää jonkinlaisena kotiinpaluuna Afrikan mantereelle.

Samassa numerossa Etiopia nousi esiin Pohjolan Leijonan omassa artikkelissa ”Tietoisuuden hehku”. Etiopiaa kuvailtiin toimituksen tekstissä ennen kaikkea maapallon henkiseksi keskuukseksi henkisellä kartalla.¹³⁵ Toimitus antoi ymmärtää, että Etiopia henkisyyden keskuksena tarkoitti Etiopian historiallista asemaa yksinä vanhimpina ja pitkäikäisimpänä kristillisenä monarkiana. Historiallinen ulottuvuus voisi antaa toimituksen ilmaisulle tunnustusta. Etiopiassa syntyi rastafarien jumalkuva Haile Selassie, joka itsessään on jo rastafareille pyhä. Lehdissä tulleet tarinat Haile Selassien erikoislaatuudesta antoivat tälle näkemykselle lisäpontta.

Vuoden 1990 ensimmäisessä numerossa toimitus olikin suoraviivaisempi näkemystensä suhteen. Jo numeron esipuheessa toimitus totesi, että olemme kaikki yhden Afrikan

¹³⁴ Pohjolan Leijona, vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 11.

¹³⁵ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 1, numero 2, 1989, s. 19–20.

kansalaisia.¹³⁶ Tämän saatteeksi oli merkitty teksti ”All world is Africa”. Toimitus ainakin tämän mukaan mieltäisi myös itsensä osaksi suurempaa kokonaisuutta, eikä vain Suomen kansalaisiksi. Koko maailma on Afrikka, joten mekin olisimme afrikkalaisia syvällä sisimmissämme. Käsitän, että toimitus pyrki rakentamaan sanomalla sisäistä afrikkalaisuuttaan. Numerossa nousi esiin myös artisti Euvin ”Don Carlos” Spencerin sekä Derrick ”Duckien” Simpsonin haastattelut. Nämä miehet olivat osana Black Uhuru -yhtyettä. Heidän haastattelussaan nousi esiin heidän näkemyksiään panafrikkalaisuudesta. Heidän mukaansa rastafarismin juuret ovat Afrikassa: sivilisaatioiden syntyminen alkoi Afrikassa, joka oli yksi iso manner, mutta vedenpaisumus aiheutti mantereiden hajoamisen.¹³⁷ Tämä näkemys antoi ymmärtää, että mantereet olivat ennen yksi iso kokonaisuus, jonka nimi oli Afrikka. Täten siis kaikki ihmiset ovat historian kautta afrikkalaisia.

Toisessa numerossa vuodelta 1990 toimitus nosti panafrikkalaisuuden ja paluumuuton esiin heidän artikkelissaan ”Rastafari juuristo”. Artikkelissa nousi esiin Etiopian erikoislaatuisuus siinä mielessä, että Addis Abebaa puhuteltiin uutena Jerusalemina, kun muinoin kuningas Menelik I toi etiopialaisen pyhän teoksen Kebre Negestin mukaan pyhän liiton arkin Addis Abebaan.¹³⁸ Koska Menelik I on tarinan mukaan kaukaista sukua Haile Selassielle, Afrikan ja Etiopian pyhyys vain korostui. Artikkelin jatkoi kertomalla Leonard Howellista lyhyesti, mutta mielenkiintoisesti ei oikeastaan maininnut mitään Howellin The Promised Key -pamfletista. Hän myös korosti sitä, kuinka kaikki afrikkalaista syntyperää olevat pitäisi saada takaisin Afrikkaan. Toimitus nosti esille samaisessa artikkelissa myös rastahistorioitsija Jah Bonesin viittauksen, jossa hän kirjassaan ”One Love, Rastafari History, Doctrine and Livity” oli sanonut, että valkoisilla on kyllä oikeus olla osana Israelia, mutta samaa ei voi sanoa Afrikasta.¹³⁹

Tämä onkin erikoinen näkemys, sillä vaikka monet rastat kantoivat jossain määrin kaunaa valkoisia kohtaan, he kuitenkin samaan aikaan sanoivat, että kaikki rodut, myös valkoiset, ovat tulleet mustasta rodusta. Kaikki ovat lähtöisin Afrikasta, koska ihmiskunnan synnyinsijat ovat Afrikassa. Tämä jälleen alleviivaa sitä seikkaa, että riippuu

¹³⁶ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 1.

¹³⁷ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 18.

¹³⁸ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 12–13.

¹³⁹ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 14.

pitkälti rastasta, millaisen vastauksen saa eri kysymyksiin rastafareista, valkoisista sekä heidän paikastaan maailmassa. Aiemmin muun muassa Culture yhtye liitti Israelin osaksi Afrikkaa, mutta Jah Bones ei halunnut valkoisten olevan osana Afrikkaa. Päättelen, että kyse voi olla myös siitä, mihin rastafariyhteisöön kuuluu tai on kuulumatta. Artikkelin jatkui vielä Bong Hu I haastattelun muodossa, joka jälleen yllätti omalla kannallaan. Hän ei haastattelun aikoihin halunnut palata Afrikkaan. Hänen mielestään Afrikka oli luvattu maa, mutta ihminen on vapaa elämälle missä päin maailmaa tahansa.¹⁴⁰ Juonnan tästä päätelmän, että fyysinen paluumuutto ei olisikaan välttämätöntä. Mutta tämä toisaalta herättää kysymyksiä siitä, että riittäisikö vain Etiopian henkiseen voimaan uskominen? Pääsisivätkö uskovat kuoltuaan luvattuun maahan? Näihin kysymyksiin ei Bong Hu I vastaa.

Kolmas numero vuodelta 1990 jatkoi edellisen numeron linjaa viemällä panafrikkalaisuutta eteenpäin haastattelujen ja toimituksen kahden artikkelin muodossa. Numero aloitti panafrikkalaisuudesta keskustelemisen muusikko Burning Spearin haastattelun kautta. Haastattelussa Spear mukaili saman vuoden ensimmäisessä numerossa esiintyneiden Don Carlosin ja Duckien näkemyksiä siitä, että ihmisyyden alkukoti oli Afrikassa. Burning Spear päätyi tähän keskusteluaiheeseen itse asiassa musiikin kautta. Hän oli hiukan muuttanut omaa musiikkityyliään rummusta ja bassosta ottamalla mukaansa hiukan syntetisaattoreita ja sähköisiä soittimia. Burning Spearin mukaan hän oli saanut kritiikkiä aiheesta ja vastauksena kritiikkiin todennut, että kaikki ovat alun perin Afrikasta, joten syntetisaattoritkin myös olivat täten tavallaan afrikkalaista.¹⁴¹ Afrikassa oli Spearin mukaan ensimmäinen muusikko, joten ilmeisesti kaikki musiikissa esiintyvät genret ja musiikin sisällä tapahtuvat muutokset olivat myös Spearin logiikkaa mukailien afrikkalaisuuden jatke. Tämä näkemys piti sisällään jälleen afrikkalaisuuden hengellisen ulottuvuuden, jonka mukaan kaikki ovat lopulta Afrikasta juontuvaa.

Toimitus pääsi itse jälleen puimaan Afrikan ja Etiopian erikoislaatuisuutta artikkelissaan ”Mystinen Etiopia”. Artikkelin oli eräänlainen listaus siitä, miksi Etiopiaa voidaan toimituksen mukaan mieltää mystiseksi, tarunhoitoiseksi paikaksi. Toimitus käytti

¹⁴⁰ Pohjolan Leijona, vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 15

¹⁴¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 8

perusteinaan ennen kaikkea historiaa. Huomioita olivat muun muassa seuraavat: Heidän mukaansa jo muinaiset kreikkalaiset mielsivät Etiopian olleen jumalten kotimaa, ensimmäinen Raamattu vietiin Jerusalemissa Etiopiaan, vanhoissa kartoissa koko Afrikan manner oli nimetty Etiopiaksi, ja Etiopialla on ollut myös lääniä myös Aasiassa saakka.¹⁴² Mikäli Etiopia olisikin omistanut lääniä Aasiassa, niin olisiko paluumuutto kuitenkin näille paikoille tavallaan sama asia kuin muuttaisi Etiopiaan? Toimitus oli myös käynyt henkilökohtaisesti Etiopiassa Shashamenen alueella suuren puun luona, jossa keisari Haile Selassie oli pitänyt puheen siitä, että hän lahjoittaisi maan paluumuuttajille.¹⁴³ Sanoisin, että Pohjolan Leijonan toimitus oli tehnyt sekä henkisesti että fyysisesti paluumuuton Etiopiaan. Toinen artikkeli nimeltään ”Afrikka Universaali Kotimaa” esitteli syitä sille, miksi Afrikkaa voidaan pitää yleisesti kaikkien kotimaana. Kenties keskeisin syy oli se, että toimituksen mukaan vielä vuonna 1990 kaikkein vanhimman ihmisen jäänteet löydettiin Afrikasta.¹⁴⁴ Tämän perusteella päättelen, että toimitus piti rastafarien tavoin Afrikkaa yleisesti ihmisyyden ja sivilisaation kehtona.

Vuoden 1991 ensimmäinen numero käsitteli aihetta hiukan eri kulmasta. Panafrikkalaisuus tavallaan nousi esiin Jah Bull -nimisen muusikon kautta. Hänen haastattelussaan nousi esiin muun muassa Jeesus Kristuksen etnisyys. Jah Bullin mukaan länsimaat ovat omineet Jeesus itselleen, vaikka hän ei ollut valkoinen vaan musta.¹⁴⁵ Hän ei haastattelun aikana varsinaisesti ilmaissut, mitä hän tällä tarkoitti, mutta kyseessä lienee Jeesus valkaiseminen eli hänen näyttämisenä vaaleampana kuin mitä etnisyytensä antaisi ymmärtää. Saman vuoden seuraava numero ei tuonut repatriaatiota esille haastattelun tai varsinaisen artikkelin kautta, vaan kirjasuosituksena. Sivulla 53–54 toimituksen sisko Helena esitteli ”Kirjakulma”-aukeamassa Barbara Hannah-Blaken (nimimerkillä Makeda Lee) kirjan *Joseph*, joka kertoo kirjan nimikkohahmon tarinasta. Kirjan tarkoituksena oli sisko Helenan mukaan nostaa esille yhdeksi ydinkysymykseksi paluumuuton. Päättelen, että toimitus tämän kautta heitti ikään kuin pallon lukijalle ja kannusti lukemaan kirjan, jonka on kirjoittanut rastafarihenkilö, joka tietää, mistä puhuu.

¹⁴² Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 12

¹⁴³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 20–21

¹⁴⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 26

¹⁴⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 20–21

Vuoden 1992 ensimmäinen numero toi esille paluumuuton rastamuusikko Ras Marcuksen kautta. Artikkelin nimeltä ”Viisauden sanoja” kertoi Ras Marcuksen näkemyksiä; hän suosi valkoisia siitä, että he ovat toiminnallaan pilanneet Afrikan tilan, vaati vapautta kaikille ja lainasi Marcus Garveyta toteamalla hänen sloganinsa ”Afrikka afrikkalaisille”.¹⁴⁶ Tämä artikkeli antoi vähän hyökkäävämmän kuvan rastafareista; rastafarit voivat osoittaa syyttävällä sormella länsimaita siitä, että he ovat orjataloudellaan ja imperialismillaan ryöstäneet Afrikalta valoisamman tulevaisuuden ja vapauden.

Vuoden 1994 ensimmäinen numero toi paluumuuton jälleen hiukan poikkeavasti esille. Sivulla 23 on painettu rukous, laulu tai runo, joka kulki nimellä ”Kotiin Siioniin”. Kyseisessä tekstissä ilmaistaan, kuinka rasta kulkea saa kuninkaan kanssa, rauha sydämessään, kohti Sionia.¹⁴⁷ Rastafareille Etiopia on Siion, ja kuninkaalla tarkoitetaan Haile Selassietä, joten Kotiin Siioniin on paluumuuton laulu Pohjolan Leijonassa. Toimitus oli julkaissut samassa numerossa Prince Charles Emmanuelin kirjeen Yhdysvaltojen Presidentti Bill Clintonille, jossa häntä vaadittiin auttamaan rastoja ja kaikkia mustia halukkaita palaamaan Afrikkaan. Tämän tarkoituksena oli ilmeisimmin osoittaa, kuinka vakavissaan rastafarit ottivat paluumuuton, kun lähettivät virallisen kirjeen Yhdysvaltain ylimmälle johdolle saakka.

Yhteenveto

Paluumuutto ja panafrikkalaisuus esiintyi aiheena Pohjolan Leijonassa hillitymmin kuin Haile Selassien jumaluus, mutta jokaisessa numerossa paluumuuttoa esiintyi, vaikkakin ailahdellen. Varsinaisesti fyysinen paluumuutto oli kuitenkin melko vähän esillä, mutta hengellisesti paluumuutto oli sen sijaan läsnä. Fyysinen paluumuutto tuli esille konkreettisimmin Prince Charles Emmanuelin kirjeestä Bill Clintonille, jossa häntä vaadittiin tekemään jotain rastafarien ja kaikkien afrikkalaista syntyperää olevien ihmisten eteen. Toimituksen artikkelit ja haastattelut rakensivat paluumuuton suhteen

¹⁴⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 33–34

¹⁴⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 6, numero 1, 1994, s. 23

enemmänkin tietoisuutta siitä, että kaikki ovat kotoisin Afrikasta. Toimitus käytti historiaa osoittaakseen, kuinka erikoinen ja hengellinen paikka Etiopia on ollut. Reggaemuusikoiden haastattelut ja näkemykset ajoivat asiaa eteenpäin ja antoivat juuri rastafarien näkemyksen aiheista, jotka ikään kuin pönkittivät toimituksen artikkeleita koskien Etiopian erikoislaatuisuutta. Totuudenmukaisuudella ei toisaalta ollut toimitukselle paljoa merkitystä. Riitti, että näitä tarinoita ja näkemyksiä oli olemassa ja ne otettaisiin huomioon, eikä ainoastaan valkoisten kirjoittamaa historiaa. Sitä panafrikkalaisuus ajaakin eteenpäin. Elämänyymmärrys siitä, että Afrikkaa pidettiin ja vielä pidetään merkittävänä paikkana ihmiskunnan historiassa, on tarpeeksi osoittamaan Afrikan tärkeyden ei vain rastoille vaan kaikille ihmisille rotuun katsomatta. Toimitus keskittyi enemmän kertomaan Etiopian mystisyydestä ja olemuksesta hengellisenä voimapaikkana sen sijaan, että olisi kehottanut lukijoitaan muuttamaan Etiopiaan. Toimituksen mukaan me kaikki olemme jo Afrikan lapsia.

3. Luonnonmukaisuutta

Kuten monissa uskonnoissa ja lahkoissa, myös rastafarismissa ja rastafareilla on omia käytäntöjä, riittejä ja säännöstöjä, joita he noudattavat. Osa noudattaa näitä enemmän, osa vähemmän pilkulleen. Kuten tuli todettua aiemmin, rastafarit nauttivat laajaa uskonnonvapautta, joten heidän asenteensa rastojen suhteellisen yleisiin säädöksiin, sääntöihin ja tapoihin eroavat jossain määrin toisistaan. Kuitenkin monet rastat jakavat samoja periaatteita ja noudattavat yleisiä käytäntöjä, joihin kuuluu oleellisesti ganjan polttaminen meditaation yhteydessä ja ihan muuten vain, mutta tämän lisäksi traditioon kuuluu myös ital-ruokavalio.

Tämä kappale keskittyy rastafarien elämäntapoihin ja symboliikkaan. Tarkastelen rastafarien asenteita ganjaan ja ruokavalioon, sekä mitä nämä heille oikein edustavat ja lopuksi heidän syitänsä ylläpitää kyseisiä säännöstöjä. Nostan huomioon myös symboliikan kohdalla esiin leijonan, joka on melko globaali symboli kautta historian erilaisissa kulttuureissa, sekä rastafareille erittäin tyypillisen kampauksen eli rastat. Huomiota saa myös rastoille tyypillinen puheenparsi eli niin kutsuttu dread-talk. Tuon esille, millä tavoin Pohjolan Leijona toi lehdissään näitä symboleja ja rastojen tapoja esiin, mitä lehdet näistä symboleista ja tavoista artikkeleissaan kertoivat ja antoiko toimitus kenties lukijoilleen jonkin suomalaisen näkökulman näihin.

3.1. Pyhä yrtti: ganja

Ganja tai tuttavallisemmin marihuana on ollut osa rastafarien uskoa jo hyvän aikaa. Ensimmäisessä luvussa tuotiin esille sen muodostuminen osaksi rastafarien uskoa Leonard Howellin ja hänen johtamansa Pinnaclen rastafarien aikoihin. Ganja oli silloin osana Howellin ja hänen rastaseuraajiensa uskonnollisia riittejä, mutta myös osoitus heidän piittaamattomuudestaan Jamaikan valtiovaltaa kohtaan. He näkivät Jamaikan hallituksen Babylonin jatkeena, kaiken rappiollisen ja mädännäisyyden arkkitehtina, joten he eivät vaivautuneet noudattamaan heidän säätämiään lakeja. Rastafarit käyttivät ja käyttävät yhä edelleen ganjaa meditaation ja uskonnon välineenä ja on nykyään erottamaton osa rastafarismia ja sitä ympäröivää kulttuuria. Sitä käytetään

muun muassa uskonnon välineen lisäksi myös ruoanlaitossa, jolloin siitä valmistetaan muun muassa teetä ja muita uutejuomia. ¹⁴⁸

Miksi juuri ganja on rastojen parissa niin oleellinen sakramentti? Rastojen mukaan ganjan polttaminen vapauttaa mielen, jotta henkilö pääsisi lähemmäksi Jumalaa, Jah Rastafaria, sekä ymmärtämään itseään paremmin ja ympäröivää maailmaa. ¹⁴⁹ Rastat polttavat ganjaa chalice-vesipiipussa, joka siunataan ennen hönkäisyjen ottamista, minkä jälkeen piippu kiertää ja Jahin ylistykset soivat rummutusten säestämänä. ¹⁵⁰ Ganja on luonnontuote, mikä on rastoille todella tärkeää, sillä keinotekoisuus liitetään osaksi Babylonia. Ennen kuin Leonard Howell rastafareineen teki ganjan polttamisesta uskonnollisen sakramentin, sitä käytettiin kansanlääkkeenä. ¹⁵¹ Nykyisemmin ganjan polttaminen rastojen keskuudessa uskonnollisen riitin lisäksi antaa eräänlaisen olkapään, johon voi nojata. Koska rastafarit yleensä tulevat köyhistä oloista, se tarjoaa stressin lievittäjän vaikeassa ympäristössä. ¹⁵²

Rastafarit olivat pitkään ganjan käytön takia Jamaikan valtiovoiman ajolahdin kohteena. Vuoteen 2016 asti ganjan hallussapito, polttaminen ja myynti oli Jamaikassa lain nojalla rangaistava teko. Rastafareja pidätettiin tähän lakiin vedoten, kun he saapuivat Pinnaclen tilalta Kingstonin slummeihin. Vuonna 2016 Jamaikan vaarallisia huumeita koskeviin lakeihin on kuitenkin tehty muutoksia. Pieni määrä ganjaa ei enää automaattisesti johda pidätyksiin ja oikeuskäsittelyihin. Rastafareille suurin helpotus oli siinä, että tässä laissa hyväksyttiin viimein heidän uskonnollinen taustansa ganjan polttamisessa: rastafari saa nyt polttaa sakramenttina ganjaa. ¹⁵³ Ennen tätä lakimuutosta rastafarit saivat toinen toisensa jälkeen selitellä raastuvassa syyt ganjan polttamiselle. Lääkekäyttö oli yksi selitys ritualistisen polttamisen ohella. Tähän on myös vedonnut muun muassa Barbara Hannah-Blake, jamaikalainen naisrastafari, joka on tullut tunnetuksi Jamaikassa entisenä poliitikkona, journalistina ja kirjailijana. Hänet tekee erikoiseksi se, että rastafarit yleensä pysyttelevät erossa politiikasta vedoten sen mädännäisyyteen Babylonin jatkeena. Hannah-Blaken kirjassa *Rastafari – The New*

¹⁴⁸ Ringvee, 2001, s. 171.

¹⁴⁹ Ringvee, 2001, s. 171.

¹⁵⁰ Kosmos, 2006, s. 38.

¹⁵¹ Barrett, 1997, 129.

¹⁵² McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 130.

¹⁵³ <https://jis.gov.jm/features/dangerous-drugs-act-facts/>

Creation vetoaa ennen vuoden 2016 ratifioitua lakimuutosta ganjan polton laillistamiseksi. Hänen argumentteinaan on ekonominen hyödyn lisäksi lääketieteelliset hyödyt.¹⁵⁴

Sanottakoon heti alkuun, että Pohjolan Leijona ei missään vaiheessa kannustanut ganjan hallussapitoon, polttamiseen tai nauttimiseen millään tavalla – ainakaan he eivät sitä omassa julkaisussaan missään vaiheessa sanoneet. Ganja esiintyi lehden numeroissa useaan kertaan erityisesti reggaemuusikoiden haastatteluiden kautta.

Vuoden 1989 toisessa numerossa ganja nousi puheenaiheeksi IJahmanin haastattelussa, kun Pohjolan Leijonan toimitus kysyi IJahmanilta rastafarien elämäntavoista. Artistin sanoja mukaillen on monta tapaa olla rasta: jotkut polttavat ganjaa, toiset eivät, toiset syövät lihaa, toiset eivät.¹⁵⁵ Tämä ulostulo on melko radikaali mielipide, sillä rastafareilla yleensä on melko jyrkkiä näkemyksiä ruokatapoihin ja riitteihin, vaikkakin Twelve Tribes of Israel tekeekin tässä poikkeuksen. Ruokatavat on yksityisasia, jota ei heimorastat valvo silmä kovana. Mutta IJahman mainitsi haastattelussa identifioivansa itsensä Haile Selassien tavoin ortodoksikristityksi, eikä ainakaan maininnut olevansa Twelve Tribes of Israelin jäsen.¹⁵⁶

Vuoden 1990 ensimmäisessä numerossa ganja nousee useampaan kertaan esille. Numeroon on käännetty Beat-lehden haastattelu, jonka kohteena oli Peter Tosh, entinen The Wailers-yhtyeen jäsen. Haastattelun perusteella Peter Tosh oli katkera siitä, että rastafareja voitiin pitää rikollisina siitä syystä, että he polttivat ganjaa tai pitivät hallussaan sitä.¹⁵⁷ Pohjolan Leijonan toimitus pyrki ilmeisimmin tuomaan esille rastafarien epäreilun kohtelun koskien heidän uskonnonvapauttaan. Toisaalta tämä keskustelun aihe herättää varmasti mielipiteitä puolesta ja vastaan. Vielä vuonna 1990 rastafarit joutivat päättämään heille Jamaikan lakien eli heille Babylonin asettamien kahleiden ja uskonnonilmaisun väliltä, vaikka se johtaisikin pidätyksiin.

Seuraavaksi ganja esiintyi, kun Pohjolan Leijona haastatteli reggaemuusikko Black Uhurun Don Carlosia, kun hän keikkaili ympäri Suomea. Don Carlos sanoi olleensa

¹⁵⁴ Blake-Hannah, 2012, s. 64–65

¹⁵⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 28.

¹⁵⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 28–29.

¹⁵⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 8.

turhautunut siitä, että Suomessa ganjaa ei saa mistään, sillä ganja on rastafareille aivoruokaa, joka tuo käyttäjälle mielenrauhan.¹⁵⁸ Kritiikkiä puolestaan sai suomalaisten tapa juoda paljon. Aivoruoalla Don Carlos viitanee ganjan polttamisen kautta saamaan rentoutumiseen ja rastafarien ganjan polton myötä totuuteen maailmasta ja elämästä. Don Carlos ainakin antoi ymmärtää, että ganja voisi olla pienempi paha kuin alkoholi, jos sitä nauttii kuten rastafarit.

Kolmas haastattelu koski runoilijakokkia Allan Hopea (1952-), taiteilijanimeltään Mutabarukaa. Aihe keskittyi enemmän ruoanlaittoon, mutta hän mainitsee haastattelun aikana olevansa hyvin tarkka siitä, mitä elimistöönsä laittaa, jonka vuoksi hän ei muun muassa polta yrttiä.¹⁵⁹ Mutabaruka tämän perusteella ainakin antoi ymmärtää, että ganjan polttaminen voisi olla ihmiskehölle pahaksi. Hän ei polta omien sanojensa mukaan ganjaa lainkaan, ei edes sakramenttina.

Vuoden 1990 toisessa numerossa ganja tuli puheenaiheeksi, kun Pohjolan Leijona haastatteli reggaelaulajatar Kofia. Haastattelussa Kofi sanoi, että kun hän esitti laulun ”*Sen-sen-sensemillia*” Suomessa, yleisöltä hän sai kuulemma rajuja huutoja ja kannustuksia.¹⁶⁰ Sensemina on yksi monista nimityksistä ganjalle. Haastattelun aikana Kofi kertoi syitä ja oikeutuksia ganjan nauttimiselle. Se on Jumalan antama lahja ihmisille, luonnontuote, joka rentouttaa käyttäjää vähentämällä stressiä.¹⁶¹ Kofi nosti esiin myös asenteensa muihin huumausaineisiin. Hänen mukaansa ganja on luonnontuote, joten se ei ole hyvin verrattavissa esimerkiksi kokaiiniin, joka on ihmisten valmistama keinotekoinen tuote, joka tarvelee ihmisen.¹⁶² Hän sen sijaan nostaa tärkeän asian ganjan käytöstä; sitäkin tulee nauttia kohtuudella.¹⁶³ Kofin pointti ainakin antoi ymmärtää, että ganjan polttaminen tulisikin säästää niihin tarkoituksiin, joihin se sopisi parhaiten. Näitä Kofia mukailleen olisi stressin lievittäminen. Toisaalta ongelmaksi olisi varmaankin muodostunut se, mihin tarkoituksiin ganjaa lopulta käytettäisiin; onko se uskonnollisiin riitteihin, lääkkeeksi vaiko hupikäyttöön.

¹⁵⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 19.

¹⁵⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 49.

¹⁶⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 49.

¹⁶¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 49.

¹⁶² Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 50–51.

¹⁶³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 50–51.

Vuoden 1991 ensimmäisessä numerossa ganja itsessään ei ole esillä, mutta muunlaiset yrtit ovat. Pohjolan Leijonan toimituksen omassa artikkelissaan ”*Ital Food Luonnollinen Ravinto*” ei kannusteta polttamaan ganjaa, mutta luonnonläheisyys esiintyi muilla tavoin. Esimerkiksi mainittiin, että nokkosta voisi käyttää keuhkoja vahvistavana poltettavana.¹⁶⁴ Muiksi poltettaviksi sopeutuisivat myös leskenlehdet, väinönputket ja kissanminttu.¹⁶⁵ Toimituksen artikkeli listasi poltettavaksi luonnonmukaisia yrttejä, jotka eivät ole Suomen rikoslaissa kiellettyjä, kuten ganja. Nämä toimisivat korvikkeena ganjalle, mutta näistä ei kuitenkaan saisi rastafarien sanoja mukaillen suurempaa tietoisuutta maailmasta. Kissanminttu ja nokkonen ovat kuitenkin luonnontuotteita. Artikkelin ainakin antoi ymmärtää, että nämä poltettavat olisivat parempi vaihtoehto suomalaisille, luontoa rakastavalle kansalle, jotta he eivät joutuisi rikoksesta vankilaan.

Saman vuoden toisessa numerossa ganja esiintyi pariin otteeseen. Toimitus oli listannut numeroon useita lyhyitä rastatarinoita, joista yksi keskittyi ganjan ympärille. Tarinassa kerrottiin vanhojen rastojen tavasta siunata ganjapiippu, mutta tarinassa yksi nuoremista yksilöistä vetäisi ensimmäistä kertaa ganjapiipusta henkoset siunausten päätteeksi ja totesi lähtevänsä käpälämäkeen.¹⁶⁶ Kertomus lienee vertauskuvallinen, sillä syvempää analyysia ei lehdessä vaivauduttu kertomaan. Tarina ainakin antoi kuvan, että vain tosi rastat kestävät ganjantuoman totuuden. Vanhemmat rastat eli elderit ovat myös varsinkin nyabinghirastojen piireissä arvostettuja, joten voi olla, että tarinassa vanhemmat ganjaa polttavat miehet olivat iän myötä tottuneet ganjan tupruttamiseen, kun taas nuoremmat eivät.

Toisen kerran ganja nousi puheenaiheeksi jälleen haastattelun muodossa. Pohjolan Leijonan toimitus haastatteli rastafaria nimeltään Basil jonka mukaan:

”Ganja on ortodoksinen ”spiritti”, luonnontuote, josta kaikkien tulisi voida nauttia, koska se on Jeesuksen jättämä apuväline oikeanlaiseen meditointiin ja mietiskelyyn, jotta ihminen pääsisi lähemmäksi totuutta ja Jumalaa, oikeutus siis ganjan poltolle ja nautiskelulle tulee Jeesukselta.”¹⁶⁷

¹⁶⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 27.

¹⁶⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 1, 1991, s. 27.

¹⁶⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 23–24.

¹⁶⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 35.

Tämäkin muusikko toteaa kuitenkin, että ganjaa tulee polttaa ja nauttia kohtuudella, sillä liiallinen määrä on vaarallista siinä missä mikä tahansa muukin voi olla haitallista liikakäytettynä. Tämän haastattelun jälkeen ganja puheenaiheena ei esiintynyt sellaisenaan loppuissa Pohjolan Leijonan numeroissa.

3.2. Rastojen ruoka: ital-food

Kuten esimerkiksi Islaminuskossa, myös rastafareilla on omia ruokatottumuksia ja sääntöjä, joita he enenevässä määrin noudattavat. Rastafarit itse ovat sanoneet, että tässä on kyse enemmänkin elämäntavasta, ei niinkään uskonnollisesta veloitteesta, mikä korostaa jälleen rastafarien nauttimaan vapautta. Toisaalta valtaosa rastafareista tuomitsee muita siitä, mitä suuhunsa laittavat. Rastafarien noudattamaa ruokatottumusta kutsutaan ital-ruokavalioksi. Ital on sana, jolla tarkoitetaan luonnollista ja luonnonmukaista, eli ital on siten luonnollista ravintoa.¹⁶⁸ Ital-sana tulee englannin sanasta vital, joka tarkoittaa kontekstista riippuen elinvoimaista tai elintärkeää.

Vaikka kasviruokaa Jamaikalla on syöty jo ennen rastafarismin syntyä, oletettavasti ital-ruokavaliio osana rastafarien elämäntapaa sai alkunsa Pinnaclen koettelemuksista, jossa Leonard Howell ja hänen seuraajansa pyrkivät erottautumaan Jamaikan vaikutusvallasta ja Babylonin kahleista. He kasvattivat kasvisperäisen ruokansa itse. Pinnacle olikin erikoistunut maanviljelyyn, joista tärkein tuote oli ganja. Muita tuotteita oli muun muassa kyyhkyherne ja kaakao.¹⁶⁹ Omavaraisuuden takana oli varmasti halu olla riippumaton Jamaikan viranomaisista sekä halu eristäytyä omiin oloihin. Tämä menee yksi yhteen siinä, että rastafarit halusivat ja haluavat yhä eristäytyä Babylonin systeemistä, joka selkeästi vainoaa muita ja luo epätasa-arvoa.

Taustalla on myös Raamatussa esiintyvät kymmenen käskyä toiminnallisena ohjenuorana.¹⁷⁰ Kuudes käsky ”älä tapa” viedään siihen pisteeseen asti, että kaikki eläimestä tuleva liha on kielletty. Siksi muun muassa sianliha loistaa poissaolollaan

¹⁶⁸ Ringvee, 2001, s. 172–173.

¹⁶⁹ Erskine, 2005, s. 61.

¹⁷⁰ Ringvee 2001, s. 173.

rastafarien ruokalistalta. Tämä koskee myös erilaisia kalaruokia ja äyriäisiä, sillä niistä nauttiminen tarkoittaisi metsästämissen hyväksymistä, joka menisi kuudetta käskyä vastaan. Keinotekoisuuden vältteleminen menee myös siihen pisteeseen saakka, jossa rastafarit välttelevät lähes kaiken eläinperäisen lisäksi myös keinotekoisesti maustettua ruokaa ja säilöntäaineita. Esimerkiksi suolaa rastafarit eivät käytä, sillä se on Babylonin antama kahle, mielen tylsistyttävä.¹⁷¹ Suurin osa rastafareista ovatkin kasvissyöjiä, osa puhtaasti vegaaneja. Ruoan puhtaus, luonnollisuus ja suoraan maasta kasvatettu ruoka on siis rastafarien ruoan salaisuus.

Mitä tulee suurimpiin rastayhteisöihin, Twelwe Tribes of Israel rastafarien keskuudessakin laajassa vapaudessaan ei velvoita jäseniään ital-ruokavalion noudattamiseen, vaikkakin kannustaa siihen. Sen sijaan kaksi muuta rastayhteisöä, Bobo Ashanti ja Nyabinghi Order, velvoittavat jäsenensä syömään ital-ruokaa.

Koska rastafareilla ruokavalio ja ruokatottumukset ovat yksi keskeinen osa heidän elämäntapojaan ja tottumuksiaan, Pohjolan Leijona oli myös samoilla linjoilla. Ruokavalio tuli enemmän esiin ja edustetuksi kuin edellisessä kappaleessa esiintynyt ganja. Ganjalle ei ollut kenties itsestään selvistä syistä johtuen omistettu omia artikkeleita tai kappaleita, mutta toisin on ital-ruoan kohdalla. Lähes jokaisessa numerossa on omistettu oma sivu tai aukeaman edestä tekstiä ital-ruoasta. Artikkelit on nimeltään "*Ital Food Luonnollinen Ravinto*". Artikkelit on kirjoittanut Helena "Sista" Saaristo. Niihin sisältyi itse tekstiä ruoan hyvistä puolista, parjaten samalla tyypillisiä suomalaisia ruokailutottumuksia, mutta myös tarjoten ital-ruoan mukaisia ruokareseptejä. Rastafarien ruokavalio nousi numeroissa esiin myös reggaemuusikoiden haastattelujen yhteydessä.

Vuoden 1989 toinen numero toi ruokatottumukset esiin jälleen IJahman reggaemuusikon haastattelussa. Kuten edellisessä kappaleessa tulikin esille, IJahman oli rastana tavallisesta poikkeava tapaus. Hän omien sanojensa mukaan nautti alkoholia ja kahvia, sekä söi lihaa. Haastattelun aikana IJahman kertoi, että on olemassa monta tapaa olla rastafari.¹⁷² IJahman olisi saanut ulostulojensa perusteella nyabighirastoilta ja boborastoilta halveksuntaa, sillä nämä suurimmat yhteisöt velvoittavat rastafareille

¹⁷¹ Simonen, 2014, s. 28.

¹⁷² Pohjolan Leijona, vuosikerta, 1, numero 2, 1989, s. 28.

luonnonmukaiseen ruokavalioon ilman eläimen lihaa. Twelve Tribes of Israel ei kysele ruokatapojen perään, joten IJahman olisi voinut saada sieltä turvaa.

Ital Food Luonnollinen Ravinto -artikkeli tässä numerossa painotti terveellisten elämäntapojen ja ruokavalion tärkeyttä. Artikkelin soimasi ihmisiä kuudennen käskyn toistuvasta rikkomisesta, varoitti vatsanpalvonnan vaaroista sekä lihansyönnin vaikutuksista väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja syömishäiriöihin.¹⁷³ Vastapainona artikkeli kehottaa ihmisiä syömään hedelmiä ja yrttejä.¹⁷⁴ Artikkelin loppuun on lisätty parit reseptit riisirusukaaliin kastikkeen kanssa, sekä jälkiruoaksi banaanikakkuun. Huomion arvoista oli artikkelin loppuun lisätty tieto, jonka mukaan aikaisemmassa numerossa toimitus oli saanut kritiikkiä siitä, että olivat edelliseen Ital Food -artikkelin tarjoamiin resepteihin lisänneet suolaa ja hiivaa. Tähän he vastasivat, että heillä ei ole virallista ruokasäännöstöä.¹⁷⁵ Tämän perusteella Pohjolan Leijona näyttäisikin olevan pahimmillaan kaksinaamainen, lievemmillään hiukan avoimempi ruoan suhteen, kuten Twelve Tribes of Israel. Artikkelin perustella näkisin, että toimitukselle tärkeämpi asia on eläimen lihan jättäminen pois ruoasta, mitä valtaosa rastafareista kuitenkin noudattaa.

Seuraavan vuoden ensimmäisen numeron Ital Food -artikkeli nosti esiin runoilijakokki Mutabarukan haastattelun. Haastattelun aikana Mutabaruka toi esiin omat näkemyksensä rastojen ruokatavoista. Hän itse sanoi olevansa vegaani¹⁷⁶, joka mukailee rastojen ruokakulttuuria verrattuna viime numeron IJahmaniin. Tärkeä huomio haastattelussa oli kuitenkin se, että hän sanoi kasvattavansa ja tekevänsä ruokansa itse sen sijaan, että menisi ravintoloihin.¹⁷⁷ Myöskään normaalit kaupat eivät tulleet kysymykseen: Mutabaruka osti omat tarvikkeensa luontaistuotekaupoista.¹⁷⁸ Tämä on rastafarien luonnonmukaisuuden ihanne, mikä heijastelee omavaraista rastafaria, joka ei osta Babylonin tuotteita. Hän ei kuitenkaan omien sanojensa mukaan tuomitse muita rastoja ruokailutottumuksista. Mutabaruka olisi ainakin tämän perustella avomielinen muiden ihmisten ruokatottumusten suhteen, vaikka ei niitä itse noudattaisi henkilökohtaisesti. Näiden lisäksi Pohjolan Leijona sai häneltä ruokasuositte-
cus-

¹⁷³ Pohjolan Leijona, vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 33.

¹⁷⁴ Pohjolan Leijona, vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 33.

¹⁷⁵ Pohjolan Leijona, vuosikerta 1, numero 2, 1989, s. 34.

¹⁷⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 49.

¹⁷⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 49.

¹⁷⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 49–50.

cusiiin ja tofuuun. Artikkelin loppuun oli jälleen listattu Pohjolan Leijonan toimituksen omia reseptejä, joita olivat soijapullat ja täytetyt munakoisot.

Vuoden 1990 toisessa numerossa Kari Kosmos Saaristo, toimituksen päätoimittaja, oli saanut kritiikkiä lukijoilta. Sivut 44–45 oli omistettu lukijoille ja kulki nimellä ”Sanomia Lukijoilta”. Siellä yksi lukijoista oli antanut kritiikkiä Kari Saaristolle siitä, että tämä lehdessään huusi nykyisen yhteiskunnan paheista, mutta samalla nautti niistä oluen muodossa, tehden hänestä tekopyhän omassa uskossaan.¹⁷⁹ Alkoholien nauttiminen onkin rastafarien keskuudessa tuomittavaa, sillä nasiirilaki kieltää sen. Vastauksena Kosmos oli lisännyt lehteen vastauksen syytöksiin pitäen niitä poskettomina. Tämä kertonee siitä, että lukijoiltakaan ei ole mennyt ohitse Pohjolan Leijonan toimituksen mahdollinen kaksilla rattaila ajaminen. He toisaalta tuomitsevat tuotteet, jotka ovat eläinperäisiä tai Babylonin tuotteita, mutta yhden lukijan mukaan oli nähnyt Kosmoksen nauttimassa olutta. Toimitus oli myös saanut lehden mukaan aiemminkin kritiikkiä, kun olivat käyttäneet suolaa, vaikka rastafarit pidättäytyvät suolasta.

Vuoden 1990 kolmannessa numerossa ruoka nousi esiin artikkelissa ”Babylonin Systeemi”. Helena Saaristo rastafarien käsitysten mukaisesti vertaili Babylonia nykyiseen länsimaiseen yhteiskuntaan artikkelissaan. Babyloniassa ruoka olisi valeruoaka lisä- ja torjunta-aineinen, joka itseasiassa sairastuttaisi ihmisiä sen sijaan, että se parantaisi heidät.¹⁸⁰ Kritiikkiä sai muun muassa suomalaisten tavat, kuten alkoholien ja kahvin juonti, tupakan poltto, lihan syönti, sekä suolan ja sokerin käyttö. Jotta näistä Babylonin kahleista pääsisi irti, tulisi tehdä kunnollinen irtiotto luonnottomista, koneellisista tuotteista. Toimitus tämän perusteella ainakin rohkaisi suomalaisia kokonaisvaltaiseen elämäntaparemonttiin. Artikkelissa nousseet kahvi, tupakka ja muut eivät tietenkään ole elämän kannalta tarpeellisia, mutta toisaalta kahvi on luonnon tuottama tuote tupakan ohella. Toimitus oletettavasti otti siten nasiirilaista esimerkkiä tehdessään jakoa oikeiden luonnontuotteiden ja valeruoan välille.

Ital Food -artikkeli oli omistettu leivän ympärille. Leipä sai myös tuta Pohjolan Leijonan toimituksen raivon. Toimituksen mukaan leipä ei nimittäin ole tarpeeksi puhdasta, eikä täysjyväleipää ole riittävästi tarjolla, minkä vuoksi ihmisten tulisi leipoa omat leipänsä,

¹⁷⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 45.

¹⁸⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 42.

vaikka se tulisikin kalliimmaksi.¹⁸¹ Jotta tähän tavoitteeseen lukijakin pääsisi, toimitus oli listannut jälleen reseptejä chapatti-leipään ja paprikavatruscoille.

Vuoden 1991 ensimmäisessä numerossa Ital Food -artikkelin aihe oli viime luvussakin esiintulleet yrtit. Aiemmin mainitun lisäksi toimitus antoi artikkelissa myös konkreettisia kirjavinkkejä, joista lukijat voisivat ottaa oppia. Tällaisiin kuului esimerkiksi neuvot siitä, miten suomalaiset voivat hyödyntää yrttejä ruoanlaitossa.

Saman vuoden toisessa numerossa ruoka tuli puheenaiheeksi, kun toimitus puhui nasiirilupauksesta. Toimitus kertoo nasiirilain mukaisesti muun muassa, että ihmisen tulisi pidättäytyä ”rypälemehusta” eli viinistä ja kaikesta muusta, mitä viiniköynnöksestä saadaan.¹⁸² Nasiirilaki kieltää toimituksen mukaan kaiken eläinperäisen, mutta myös keinotekoisien asioiden, kuten lääkkeiden ja rokotusten ottamisen.¹⁸³ Ital Food -artikkeli oli tässä numerossa keskittynyt erityisesti sokerin kritisoimiseen. Artikkelin nosti esiin muun muassa sokerin vaaroista ja sen haitallisuudesta myös lapsille: kyseeseen tuli esimerkiksi sokerihumala.¹⁸⁴ Sen sijaan, että ihmiset nauttivat sokeria, toimitus kannustaisi nauttimaan hedelmiä, jotka ovat terveellisiä, sekä hillitysti myös hunajaa. Reseptinä tässä numerossa listattiin Carob-omenapiirakka, maissi-seesam-keksit ja mantelikerma.

Vuoden 1992 ensimmäinen numero Ital Foodin saralla oli omistettu misolle. Toimitus kertoi mison terveysvaikutuksista, joita ovat muun muassa verisuonitauteja ennalta ehkäisevä vaikutus ja B-12 vitamiini, joka on kasvipööräisissä ruoissa harvinaista.¹⁸⁵ Kritiikkiä saivat maitotuotteet, koska ne ovat eläinperäisiä. Maito oli saanut myös kirjoittaja Helena Saaristolta uuden nimen, valkoinen veri. Vuoden 1994 ensimmäisessä numerossa Ital Food -artikkeli oli hieman erilaisessa muodossa kuin aikaisemmat artikkelit. Tämä kyseinen artikkeli oli ”Tiesitkö, että...” -muotoinen listaus erilaisista ruokainfoista. Toimituksen mukaan Sveitsissä tehty tutkimus oli osoittanut mikroaaltouunissa lämmitetyn ruoan lisäävän syöpäriskiä. Kasvisruokavalio ja tofu taas vähentävät syöpäriskiä ja maito altistaa diabetekselle. Mukana oli myös

¹⁸¹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 3, 1990, s. 46.

¹⁸² Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 18.

¹⁸³ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 18.

¹⁸⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1991, s. 37.

¹⁸⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 4, numero 1, 1992, s. 49.

pienimuotoinen tarina kasvissyöjistä, jotka pakotettiin syömään vasten uskonaatteitaan Babylonissa.¹⁸⁶

3.3. Dreadlocks

Dreadlocksit kuuluvat rastafarien omintakeisiin piirteisiin, ja niinpä ne ovat kenties tunnetuin ulkoinen piirre. Ne eivät ole heille vain yksi tapa pitää hiuksia, vaan taustalla piilee myös merkitystä ja symboliikkaa. Rastafarien tapa pitää hiuksia kampaamattomina ja harjaamattomina on jäänne Leonard Howellin omaksumista tavoista Pinnaclessa, jotka otettiin laajemmin käyttöön, kun Pinnacle tuhouttiin ja rastafarit tulivat Kingstoniin. Dreadlocksien taustalla oli ja on edelleen muutamia ulottuvuuksia, joiden kautta rastafarit voivat selittää tapaansa pitää hiuksiaan kampaamattomina ja takkuisina palmikkoina.

Yksi rastojen syistä pitää dreadlockseja on Vanhan testamentin noudatus. Perustana on nasiirilupaus. Nasiirilupauksessa ihmiset lupautuvat olla leikkaamatta hiuksiaan ja kasvattamaan ne parran ohella tuntomerkinä Jumalalle.¹⁸⁷

”Jos joku mies tai nainen tekee erityisen lupauksen omistautuakseen nasiirina Herralle: hänen tulee pidättäytyä viinistä ja oluesta. Hän ei saa nauttia edes etikkaa, joka on viinistä tai muusta väkijuomasta tehtyä, ei myöskään juoda viinirypälemehua eikä syödä tuoreita tai kuivattuja viinirypäleitä. Niin kauan kuin hän on nasiirina, hän ei saa syödä mitään viiniköynnöksestä saatua, ei raakileita eikä edes viininpolkemisesta jäänyttä rypälemassaa. Niin kauan kuin lupaus on voimassa, ei partaveitsi saa koskea nasiirin tukkaa eikä partaa. Koko sen ajan, jonka hän on vihkiytynyt Herran nasiiriksi, hän on pyhä ja hänen on sen tähden annettava hiustensa kasvaa vapaasti. Sinä aikana, jona hän on Herran nasiiri, hän ei saa mennä vainajan lähelle. Vaikka häneltä kuolisi isä tai äiti, veli tai sisar, hän ei saa tulla heidän

¹⁸⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 6, numero 1, 1992, s. 42.

¹⁸⁷ Ringvee, 2001, s. 171.

takiaan epäpuhtaaksi. Hänen tukkansa on merkinä omistautumisesta Jumalalle. Koko nasiirina olonsa ajan hänen on oltava Herralle pyhitetty.
”188

Eipäilemättä taustalla on myös Raamatun hahmon Simsonin tarina. Simsonin voimat olivat yhteydessä hänen tukkaansa, joka oli solmittu palmikolla, pitkänä rastana:

”Simson lopulta paljasti hänelle salaisuutensa: Veitsi ei ole milloinkaan koskettanut minun päätäni, sillä olen ollut Jumalan nasiiri äidinkohdusta saakka. Jos minun hiukseni leikataan, niin voimani katoaa ja minusta tulee yhtä heikko kuin kuka tahansa ihminen.”¹⁸⁹

Rastafarit pitävät rastatukkaa luonnollisena tapana pitää hiuksia, painotteella sana luonnollinen. Vanhan testamentin mukaan kaikki ”luonnoton” on kiellettyä, mukaan lukien tatuoinnit ja lävistyksiset.

Toisena syynä on eräänlainen linkki afrikkalaisiin juuriin. Rastafarit saivat ilmeisesti vaikutteita afrikkalaiselta mau-mau-liikkeeltä, joka vuosien 1952–1960 aikana Keniassa pyrki vetämään Kenian irti Britannian siirtomaahallinnosta taistelemalla siirtomaaisäntäänsä vastaan.¹⁹⁰ Mau-mau-liikkeen sotilaille oli pitkät, kampaamattomat hiukset, jotka muistuttivat kauhukiharoita.¹⁹¹ Samaan aikaan Jamaikalla rastafarit näkivät mau-mau-liikkeessä vähän itseään; mau-mau-liike taisteli Kenian itsenäisyyden puolesta, rastafarit omista oikeuksistaan ja uskostaan.

Kolmantena dreadlocksit ovat eräänlainen osoitus järjestelmän vastaisuudesta. Rastafareja vainottiin Jamaikalla heidän räväköistä kannanotoistaan ja yleisestä kansalaistottelemattomuudesta, johon Leonard Howell heitä kannusti, mikä taas kulminoitui heidän yritykseensä luoda omaa yhteisöään Pinnacleen. Jamaikan viranomaiset näkivät tämän eräänlaisena antijamaikalaisuutena.¹⁹² Jamaikan viranomaisten jatkuva vaino ja häirintä osoittautui vain vahvistamaan rastafareja, ja he olivat yhä hanakampia pitämään kiinni omasta ulkonäöstään. Viranomaisten vaino sai

¹⁸⁸ 4. Moos. 6: 2–5.

¹⁸⁹ Tuom. 16: 17

¹⁹⁰ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 133.

¹⁹¹ Kosmos, 2007, s. 77.

¹⁹² Erskine, 2005, s. 106.

myös eräänlaisen tekosyyin jatkumiseen, kun rastatukkaiset Rudeboyt Kingstonin takakujilla alkoivat myydä ganjaa. Nämä ghettokriminaalit myös pitivät tukkansa kampaamattomina palmikoina, joten viranomaiset eivät sen kummemmin vaivautuneet tekemään jakoa rastafarien ja ghettoissa toimivien rikollisten välille.¹⁹³

Neljäntenä seikkana dreadlockseja voidaan pitää symbolisena siteenä Etiopiaan ja Etiopian keisariin, Haile Selassieen. Tämä tapahtuu leijonan kautta – Haile Selassien yksi nimikkeistä oli nimittäin Juudaan leijona. Tämän lisäksi leijona komeili myös Etiopian keisarikunnan lipussa vuosien 1941–1974 välillä. Miten nämä liittyvät kauhukiharoihin? Päätelen, että rastafarit ajattelevat, että dreadlocksit muistuttavat leijonan harjaa. Leijona itse symbolisoi voimaa ja herättää sekä kunnioitusta ja pelkoa.

Bob Marleyta lienee kiittäminen siitä, että rastatukka tuli laajempaan tietoisuuteen, kuten monet muutkin rastafareille symboliset asiat, olihan mies itsekin rasta. Dreadlocksit ovat ulkoisesti näkyvin merkki rastafarismista, vaikkakin nykyään rastatukan pitäminen ei automaattisesti yhdistä välttämättä mihinkään uskoon. Pohjolan Leijona omissa lehdissään toi esiin myös rastatukkaa ja niiden symboliikkaa sekä sitä, mitä ne rastafareille edustivat ja edustavat yhä edelleen. Toimitus on myös hyödyntänyt rastafarien symboliikkaa lehdissään – paitsi nimellisesti, myös kuvituksen kautta. Symboliikan osalta dreadlocksit ja leijona esiintyivät toimituksen maskotin kautta. Tämä maskotti oli ”Dread Lion”, leijona, jonka harja muodostui rastoista. Tämä rastaleijona ei esiintynyt lehdissä muuten juuri lainkaan, lukuun ottamatta jokaista numeroa sisältävän ajankohtaisuusartikkelien sivuilla. Näissä artikkeleissa nimensä mukaisesti nostettiin tuolloin ajankohtaisia asioita, joihin Dread Lion otti kantaa. Dread Lion olikin oikeastaan kollektiivinen nimitys toimitukselle. Toimitus itse ei numeroissa sen kummemmin esitellyt Dread Lonia.

Dread Lionin lisäksi Pohjolan Leijonan numeroissa tehokeinoina käytettiin myös muitakin piirustuksia rastamiehistä, joilla on rastatukka. Rastatukka esiintyi lähinnä reggaemuusikoiden kautta. Esimerkkeinä näistä yhtyeistä mainittakoon Culture ja Inner Circle, joiden muusikoiden päistä roikkuivat pitkät rastat. Muusikot eivät niinkään

¹⁹³ Blake-Hannah, 2012, s. 80.

esitelleet omia hiuksiaan ja niiden symboliikkaa vaan uskoaan Haile Selassieen ja omia suunnitelmiaan.

Mitä Pohjolan Leijonalla itsellään sitten oli sanottavana dreadlockseista? Vaikkakin dreadlocksit esiintyivät kuvitusten ja valokuvien puolelta runsaasti, varsinaista asiaa itse hiustyylistä tuli esiin melko vähän. Vuoden 1990 ensimmäisessä numerossa artikkelissa ”Soturin tie” kappaleessa ”Soturin kruunu” esiteltiin lyhyesti ja ytimekkäästi dreadlocksien tarkoitusta. Yhdysmerkkejä toimitus veti Raamatun voimahahmoihin, kuten Salomoniin ja Moosekseen, sekä Nyabinghi Order of Warriors -jäseniin, jotka taistelivat Etiopian puolella Italian miehittäjiä vastaan vuonna 1935.¹⁹⁴ Näiden lisäksi rastatukka symbolisoi toimituksen mukaan leijonan harjaa, joka rastafarien keskuudessa edusti ja edustaa pyhää uhmaa ja luonnollisuutta.¹⁹⁵ Saman vuoden toisessa numerossa toimitus mainitsi rastatukan tulleen osaksi Leonard Howellin myötä, kun Pinnaclen rastafarit omaksuivat tavan pitää hiuksiaan kampaamattomina. Tämän maininnan lisäksi toimitus samassa artikkelissa nosti esiin heidän haastattelemansa rastafarin, Bongo Hu I:sen, asenteen rastoihin. Toimitus oli näyttänyt Bongo Hu I:lle heidän ensimmäistä numeroaan, johon Bongo oli todennut, että toimituksen ei pitäisi mainostaa kaljupäisiä reggaemuusikoita, koska oikea rastafari hänen sanojensa mukaan on pelottava ja kauhua herättävä dreadlocks-mies.¹⁹⁶

Vuoden 1991 toinen numero kertoi myös vähän enemmän dreadlockseista. Esiin nousi dreadlocksien ja nasiirilupauksen suhde; nasiirilupaus kieltää parran ja tukan ajamisen lihansyönnin ja alkoholin nauttimisen ohella. Tämä toisaalta nosti esiin jälleen rastafareille tyypillisen seikan; taustalla on raamatullinen käsky tai raamatullinen peruste. Toimitus jatkoi siitä, mitä he selittivät vuoden 1990 ensimmäisessä numerossa. Dreadlocksit heidän mukaansa oli ja on luonnollinen tapa pitää hiuksia, vapaat hiukset ovat vapaan ihmisen merkki.¹⁹⁷ He kuitenkin muistuttivat siitä, että esimerkiksi kaikki rastayhteisöt eivät velvoita pitämään hiuksiaan kampaamattomina. Tämä näkemykseni mukaan jälleen todistaa rastafarien hajaantuneisuuden puolesta, vaikkakin yhteistä on paljon. Tämän jälkeen toimitus toisteli hyvin pitkälti sitä, mitä he sanoivat aiemmassa

¹⁹⁴ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 28.

¹⁹⁵ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 1, 1990, s. 28.

¹⁹⁶ Pohjolan Leijonan vuosikerta 2, numero 2, 1990, s. 15.

¹⁹⁷ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1990, s. 19.

numerossa; dreadlocksit olivat ennen toista maailmansotaa Etiopian vapauden puolesta taistelevien kampausta ja Howellin Pinnaclen rastafarit antoivat dreadlockseista raamatullisen perustelun.¹⁹⁸ Toimitus myös veti yhteyksiä buddhalaisiin munkkeihin; rastoille dreadlocksien pitäminen on yhtä pyhä asia kuin buddhalaisilla munkeilla on tapana ajaa hiuksensa pois hengellisyyden vuoksi.¹⁹⁹ Niin kuin buddhalaiset munkit keräävät kosmista energiaa paljaan päälakensa kautta, myös rastat tekevät samoin rastalettinsa kautta; ne toimivat ”kosmisina antennina” universumin värähtelyille.²⁰⁰ Näiden huomioiden valossa sanoisin, että toimitus käytti dreadlockseille rastafarien ominaiseen tyyliin Raamattua kertoessaan dreadlocksien tärkeyden. Toimitus myös toi jälleen yhdysmerkkejä muihin uskontoihin, mikä antoi kuvan siitä, että he hakivat ikään kuin legitimiisyyttä hiustyyliille.

Yhteenveto

Luonnonmukaisuus on yksi rastafarien keskeisimpiä uskonnollisia dogmeja. Rastafarit ilmaisevat näitä polttamalla heille pyhää yrttiä ganjaa, syömällä vain luonnollista ruokaa ja antamalla hiuksensa kasvaa niin pitkiksi kiharoiksi kuin pystyvät. Luonnonmukaisuus oli myös edustettuna Pohjolan Leijonassa todella selvästi ja olikin näkyvimmistä asioista numeroissa. Yhdessä nämä asiat huomioiden Pohjolan Leijona maalasi rastafareista yleistä kuvaa kauhukiharoiden peittäminä henkilöinä, joilla on erityinen ruokavalio. Ganjan polttaminen ei niinkään tullut esille toimituksen omissa artikkeleissa, mutta haastateltavat kertoivat ganjasta toimituksenkin edestä.

Ganja on merkittävä osa rastafarikulttuuria. Sillä on puolustuksenaan rastafarien keskuudessa rituaalinen nauttiminen, joka ei saanut lain takausta ennen vuotta 2016. Rastafarien mukaan sen avulla he pääsevät lähemmäksi Jumalaa ja suurempaa totuutta. Se toimii heille siten eräänlaisena meditaation apuvälineenä. Toisena argumenttina on lääketieteelliset hyödyt: se vähentää käyttäjien mukaan stressiä, rentouttaa ja joidenkin sairauksien kohdalla auttaa sietämään kipua. Rastafarit pitävät ganjaa

¹⁹⁸ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1990, s. 20.

¹⁹⁹ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1990, s. 20.

²⁰⁰ Pohjolan Leijonan vuosikerta 3, numero 2, 1990, s. 20.

luonnontuotteena, millä on suuri merkitys rastafarien elämäntavoissa. Pohjolan Leijona ei näiden numeroiden valossa suoraan mainosta hamppu vapaaksi -meiningillä ganjan hyödyistä. He toivat lähinnä eri reggaemuusikoiden haastatteluiden kautta esiin näiden artistien näkemykset, joissa näyttäisi korostuvan rastafareille ominainen laaja yksilönvapaus, vaikka rastafarit saivatkin vihdoinkin Jamaikalla vuonna 2016 luvan polttaa ganjaa sakramenttina ihan luvan kanssa. Päätellen, että kenties mukailevat ganjan polttamista suomalaisesta näkökulmasta korvaavan sen muilla yrteillä, joista ei Suomen lain nojalla rangaista, ja näitä olivat muun muassa kissanminttu ja leskenlehdet. Tämä myös korvaisi toimituksen mielestä paheena olevan tupakan jollain terveellisemmällä poltettavalla.

Ital Food ja rastojen ruokakulttuuri oli yksi näkyvimmistä asioista Pohjolan Leijonan numeroissa. Lähes jokaiseen numeroon oli omistettu vähintään yksi sivu käsittelemään puhtaasti ruokaa, joten ital-ruoka oli systemaattisesti esillä. Kaikki ital food -artikkeleista eivät itsessään käsitelleet rastafarien ruokatottumuksia, vaan sisälsivät myös kannustusta terveempään ruokavalioon. Kritiikkiä Pohjolan Leijona antoi suomalaisten ja pidemmälle vietyä koko länsimaisen yhteiskunnan ruokailutottumuksille, mikäli nämä nojasivat eläinperäisiin tuotteisiin. Varsinkin vuoden 1994 ensimmäinen numero näytti olevan miltei shokkiutinen siitä, mitä vääränlainen ruoka voi tehdä ihmiselle. Toisaalta Pohjolan Leijona tarjosi terveellisiä vaihtoehtoja lukijoille ruoan suhteen. Teksti näyttäisi kuitenkin olleen melko hyökkäävää ja tuli syyllistävän oloisesti, tarkoituksenaan ilmeisesti herätellä ihmisiä. On myös mainittava, että Pohjolan Leijona ei tuo esiin lähdeviitteitä väitteilleen ruokien haitoista tai hyödyistä, tai niitä valittiin vähintäänkin valikoiden. He mainitsivat muun muassa aiemmin mainitun Sveitsissä tehdyn tutkimuksen tekijät, mutta jäi lukijan omaksi vastuuksi etsiä tietoa näistä henkilöistä. Biokemian professoreita olivat lehden mukaan. Täten kenties ironisesti voisi sanoa, että vaikka Pohjolan Leijonan toimituksen tarkoitus kannustaa ihmisiä kasvisruokavalioon onkin kunnioitettavaa ja pidemmän päälle kenties suotavaa, heidän väitteitään ruoan suhteen tulisi omaksua ripauksella suolaa.

Dreadlockseilla oli Pohjolan Leijonassa oma paikkansa. Vaikka toimitus selittikin melko vähän verraten vaikka ital-food keskusteluun, niin dreadlocksit esiintyivät monesti lehden sivuilla. Lähinnä tämä näkyi reggaemuusikoiden valokuvista, mutta toimitus

kuitenkin selitti rastafarien syyt pitää tukkaansa niin kuin pitävät. Esiin nousi luonnollisuus, kun he eivät kampa tai sido hiuksiaan. Juuri luonnollisuus lienee suurin syy, sillä hiusten sitominen kielisi symbolisesta kahleesta. Raamatullinen perustelu nousi esille, mikä onkin rastafareille kenties keskeisin syy. Koska raamatulliset henkilöt, kuten Simsonin pitivät hiuksiaan vapaana, niin rastafarit tekivät ja tekevät samoin. Dreadlocksit edustavat uhmaa, jota rastafarit ovat osoittaneet kautta heidän historiansa, kun heitä vainottiin Kingstonin kaduilla. Toisaalta toimitus vertasi rastafarismia ja buddhalaisuutta, mikä antoi käsityksen siitä, että toimitus haki dreadlockeille legitimiisyyttä Raamatun ulkopuolelta.

4. Lauluja oikeudesta: Reggae

Musiikilla on varmasti lähes kaikissa uskonmuodoissa jonkinlainen merkitys. Näin on myös rastafarismin kanssa. Suurin ilmentyminen tapahtui reggaen muodossa. Reggae on Jamaikan lahja ihmisyydelle. Sitä voidaankin pitää Jamaikan suurimpana vientituotteena. Kukapa ei olisi jossain vaiheessa kuullut reggaen yhdestä suurimmista supertähdistä, Bob Marleysta. Mutta missä piilee reggaen juuret? Kuinka rastafarit onnistuivat nousemaan reggaen kasvoiksi? Mitä tapahtui reggaelle sen suurimman kiintotähden, Bob Marleyn, poismenon jälkeen? Mistä reggaessa oikein on kysymys? Ja miten aikakauslehti Pohjolan Leijona lähestyi sitä?

Näihin kysymyksiin tämä kappale perehtyy tarkemmin. Ensin nostan esille hiukan reggaen historiallista kehitystä, jonka jälkeen tarkasteltavaksi nousee rastafarien rooli reggaen kasvoina. Tämän jälkeen esille nostan reggaemusiikin muutoksen, joka tapahtui muutaman vuoden jälkeen siitä, kun Bob Marley kuoli. Näiden seikkojen jälkeen lähdän puimaan Pohjolan Leijonan kantoja reggaemusiikkiin.

4.1. Musiikillinen herääminen

Vaikka reggaella oli ja on yhä suuri merkitys jamaikalaisessa kulttuurissa ja rastafarien keskuudessa, niin reggaeta ei ollut olemassa vielä Jamaikan siirtomaa-aikana. Musiikilla oli kuitenkin paikka Jamaikan mustien orjien keskuudessa. Afrikasta tulleet orjuutetut ihmiset toivat afrikkalaiset tavat mukanaan Jamaikalle. Siirtomaaisännät eivät Jamaikalla vaivautuneet kitkemään Afrikasta tuotuja tapoja, joten eri heimojen tavat, kuten musiikki, sekoittuivat keskenään, täten muodostaen uudenlaisia rytmityksiä ja rummutuksia.²⁰¹ Näistä muodostuivat muun muassa kumina- ja burrumusiikki. Kuminarummutus oli seremoniallista musiikkia, jossa tarkoituksena oli saada yliluonnollisten voimien suosiota, mutta tähän siirtomaaisännät puuttuivat kieltämällä sen, peläten sen nostattavan kapinahenkeä orjaplantaaseilla.²⁰² Kielloista huolimatta kuminarummutusta harrastettiin salaa. Burru sen sijaan oli eräänlaista rummutusta,

²⁰¹ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 31.

²⁰² Hilamaa & Varjus, 1997, s. 32.

jonka oletettiin tuottavan hyvää satoa, joten siirtomaaisännät antoivat burru-rummutuksen tahdittaa sadonkorjuuta tuotannon vuoksi.²⁰³

Burru-muusikot jäivät kuitenkin vaille töitä, kun orjuus lopetettiin Jamaikalla. Muusikon ura ei ollut 1800-luvulla suosittu ammatti, ja kestitkin noin sata vuotta, kunnes burru-muusikot saivat uudelleen näkyvyyttä. 1930-luvun rastafarit etsivät afrikkalaisia juuriaan, ja musiikki oli eräänlainen metodi osoittaakseen tätä afrikkalaista perintöä: rastafarit omaksuivat burru- ja kuminainstrumentit ja rummutustaidot.²⁰⁴ Eritoten Nyabinghi-rastat omaksuivat burru-rummutuksen. Näitä taitoja kehitettiin ja opetettiin Howellin Pinnaclen kommuunissa sen loppuun saakka. Viimeistään tällöin rastafarit alkoivat olla merkittävä osa reggaen varhaisessa kehittämisessä. Kun Pinnaclen rastafarit jalkautuivat Kingstonin slummeihin, olosuhteet loivat vähintäänkin edellytykset tulevan reggaen ja sen edeltäjän, ska-musiikin, sanomaan. Kumina- ja burrumusiikki ja rummutukset olivat mukautuneet osaksi rastafarien kulttuuria, ja afrikkalaiset juuret olivat burru- ja kuminarummutuksen kautta elossa.

Ennen reggaen ulostuloa Jamaika kävi musiikin saralla muutamia muita reggaen edeltäjiä, kuten aiemmin mainittu ska ja rocksteady. Skan tyyppillinen piirre on niin sanottu komppikitaralla tehty ”takapotku”, ja täten skan rytmillinen ajattelu onkin siirtynyt osaksi reggaeta.²⁰⁵ Rocksteadyssa sen sijaan bassokitara nousi keskeiseksi. Skassa olleet puhallussoittimet siirtyivät myös pianon tieltä. Rocksteadyssa basso ja kitara soittivat samaan tahtiin. Reggaessa taas Jamaikalla basistit loivat musiikkia sen sijaan, että olisivat taustasoittajina.²⁰⁶ Asenne oli myös aikaisempaa kantaaottavampaa.

Skan, rocksteadyn ja reggaen taustalla oli toinenkin ryhmittymä, joka vaelteli Kingstonin slummeissa tarkoitusta hakemassa: rude boyt. Nämä katujen kovanaamat olivat myös kyllästyneet slummien köyhyyteen, mutta sen sijaan, että he olisivat rastafarien tavoin laulaneet oloistaan, he lähtivät rikoksen tielle. Koska kannattavaa ja samalla laillista työtä oli hyvin vähän, monien nuorten tulevaisuus oli synkkä. Rude boyt kuitenkin onnistuivat rikollisella toiminnalla, kuten ganjan kauppaamisella Kingstonin

²⁰³ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 234.

²⁰⁴ McFarlane, Spencer & Murrell, 1998, s. 127.

²⁰⁵ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 41.

²⁰⁶ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 57.

pahamaineisessa Trench Townissa. Rahalla he ostivat vaatteita, joista muodostui heidän tyyliinsä: nahkatakki ja prässihousut.²⁰⁷ Jamaikalla musiikin puolella Rude boyt tulivat esille sound system -tiskijukkien omina katuhuligaaneina, jotka sabotoivat toisia sound system -koonpanoja kuten DJ:tä ja mikrofoni miehiä. Rude boyt olivat osana musiikkibisnestä myös siinä suhteessa, että heistä tehtiin lauluja, joissa heitä paitsi romantisoitiin, myös kritisoitiin.

Rastafarit nousivat uudelleen otsikoihin Jamaikalla, tällä kertaa hyvässä valossa vuonna 1972 ja viimeistään silloin muodostivat reggaen kasvot. Vuonna 1972 Jamaikalla oli meneillään vaalit, ja tuleva pääministeri Michael Manley (1924–1997) sekä hänen puolueensa puhuivat ensimmäisen kerran rastoista positiiviseen sävyyn julkisesti. Manleyn tullessa valtaan Jamaikan asenne rastafareihin kääntyi: kauhukiharoiden pitämisestä tuli yleisesti hyväksyttyä, musiikin puolella miltei välttämätöntä.²⁰⁸ Reggaemuusikot saivat rastafareilta raamatullisia vaikutteita sekä yhteiskuntakriittistä sanomaa.²⁰⁹ Manleyn poliittinen sanoma demokraattisesta sosialismista vetosi nuoriin ihmisiin, mikä lupasi parempaa tulevaisuutta. Rastafariuson ja reggaen yhdistyminen vaikutti muusikoihin, jotka kääntyivät itsekkin rastafarismiin. Näitä muusikoita ja yhtyeitä olivat muun muassa megatähti Bob Marley, ja ennen hänen soolouraansa The Wailers -yhtyeen jäsenet Peter Tosh ja Bunny Wailer, Culture, Black Uhuru ja Burning Spear. Kolmea jälkimmäistä yhtyeen jäsentä on myös Pohjolan Leijona päässyt jututtamaan.

Bob Marleyn kuolema viimeistään sinetöi reggaen kulta-ajan päättyneeksi, vaikka monia reggaeartisteja nousi lavalle laulamaan vallankumouksesta Marleyn tavoin. Samanlaista megatähteä ei enää noussut tilalle ottamaan Marleyn manttelia. Reggaen kulta-ajan loppu alkoi kuitenkin hämmöttää jo ennen Marleyn kuolemaa. Ainaiset laulut vallankumouksesta, muutoksesta ja paluumuutosta eivät näyttäneet käyvän toteen. Jamaikalaisilla nuorilla heräsikin kysymys: yli kymmenen vuotta lauluja, mitä se on lopulta tehnyt minulle?²¹⁰ Tilalle alkoikin nousta vähitellen reggaen alalajiksi mielletty dancehall-musiikki. Jamaikalaiset näyttivät kyllästyneen lauluihin muutoksesta, jota ei ilmeisesti ollut tulossa. Laulut olivat iloisempia ja helpommin tanssittavia verraten

²⁰⁷ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 54.

²⁰⁸ Bradley, 2002, s. 59.

²⁰⁹ Bradley, 2002, s. 59.

²¹⁰ Bradley, 2002, s. 59.

rastahymneihin. Dancehall saattoi kuitenkin myös ottaa kantaa ajankohtaisiin aiheisiin, vaikkei tämä ollutkaan enää niin hallitsevassa asemassa. ²¹¹

Musiikki on ollut tärkeä tapa rastafarien historiassa. Se on joustavaa ja sitä voidaan käyttää moniin tarkoituksiin. Reggaen yksi kenties selvin puoli on se, että siinä voi esiintyä rastafareille kaikki tärkeät ajatukset, kuten Haile Selassien ylistys, ganjan polttaminen, paluumuutto sekä yhteiskuntakritiikki. Vaikka rastafarit eivät ole tehneet eivätkä vielääkään tee varsinaista käännytystyötä, on selvää, että reggae on ollut rastafarismin kannalta suuri tekijä sen leviämisen kannalta. ²¹² Bob Marley oli rastafarismin suurin sanansaattaja, kuin apostoli Paavali. Kun hän keikkaili ympäri maailmaa, hänen tavoistaan polttaa yrttiä, pitää hiuksiaan vapaana ja viestinsä Haile Selassien jumaluudesta herätti mielenkiintoa ja osa liittyikin mukaan liikkeeseen. ²¹³

Koska reggaen lähtökohdat skasta voidaan sijoittaa Kingstonin slummeihin, kuten Trench Townin kujille, sanoma oli myös sen mukaista. Slummien elämä oli ja on yhä vaikeaa, jolloin reggaemusiikissa korostuu sorrettujen ja köyhien viesti muutoksesta, jota pönkittävät muun muassa laulut paluumuutosta luvattuun maahan tai ihan vain Jamaikan olojen ankeus ja köyhien vaikeudet. ²¹⁴ Rastafarit korostavat, että he ovat kaikenlaista sortoa ja väkivaltaa vastaan. Bob Marleyn kappaleet *No Woman, No Cry* muun muassa vastustaa naisiin kohdistuvaa sortoa, ja *Who the Cap Fitsissa* lauletaan, miten ihminen on toiselle epäoikeudenmukainen. Rastafarien keskeisimmät teesit nousivat siis esiin Bob Marleyn kappaleissa. Aiheet saattoivat toki vaihtua albumeittain. *Exodus*-albumi herätteli jamaikalaisten tietoisuutta Afrikasta, ja että paluumuutto sinne oli käsillä. ²¹⁵ Exodus tarkoittaa Israelin kansan pakoa Egyptin orjuudesta, ja koska rastafarit näkevät itsensä juutalaisten orjien hengenheimolaisina, albumilla pyrittiin päätelmäni mukaan herättelemään ihmisiä uutta lähtöä varten: takaisin Afrikkaan, kotiin.

Reggae oli ikään kuin tapa, jonka avulla Jamaikan slummien elämä tuotiin tietoisuuteen suurelle yleisölle. Se oli lähtökohdiltaan sorrettujen tapa ilmaista olemustaan ja tuoda

²¹¹ Hilamaa & Varjus, 1997, s. 115.

²¹² Ringvee, 2001, s. 173.

²¹³ Ringvee, 2001, s. 173.

²¹⁴ Barrett, 1997, s. 196–197.

²¹⁵ Erskine, 2005, s. 175.

esiin ongelmia. He eivät tarttuneet kivääreihin, vaan kitaraan, sillä se on heidän aseensa. Näistä seikoista huolimatta kaikki rastafariliikkeet eivät katsoneet hyvällä reggaeta. Syynä saattaa olla epäluulo niin artisteja kuin myös päättäjiä kohtaan. He saattoivat kokea, että heitä käytettiin hyödyksi poliittisesti Manleyn kautta. Happamuus musiikkiteollisuutta kohtaan syntyyne siitä, että he kokenevat jälleen tulleen hyödynnetyiksi, tällä kertaa kaupallisesti.²¹⁶ Vaikka rastafarit päällisin päin hyväksyivätkin reggaen osaksi rastafarismia, muutos tapahtui kuitenkin dancehall-genren syntymän jälkeen. Rastafarit kokivat, että dancehall on eronnut reggaen sanomasta kokonaan ja tuonut näyttämölle reggaen kauniiden hymnien sijaan räväkämpää sanoitusta ja seksuaalisesti viettelevää tanssia.²¹⁷ Rastafarit eivät siis ole reggaen suhteenkaan kovin yhdenmukaisia.

4.2. Pohjolan Leijona laulaa

Pohjolan Leijona käsitteli lehdissään reggaemusiikkia, mikä oli kenties oletettavin asia koko lehdessä. Musiikin kautta rastafarismin kohdalla nousi esiin tavalla tai toisella muutkin aihealueet – tai ainakin näin luulisi. Reggae esiintyi lehdessä vähintäänkin yhtä useasti kuin Haile Selassien hehkutus. Se nousi esiin ennen kaikkea eri reggaemuusikoiden haastattelujen kautta, jotka olivat lehden numeroiden keskeisimpiä osa-alueita: niistä nousi esiin ennen kaikkea juuri rastafarimuusikoiden näkemykset heidän uskostaan ja sen monimuotoisuudesta. Haastattelujen lisäksi reggae oli esillä bändialbumien ja muiden kuvitusten kautta, Bob Marleyn kuvasta etukansipaperilla aina toimituksen omiin piirustuksiin. Haastattelujen lomassa oli valokuvia myös itse muusikoista. Lehdissä esiintyi artikkeli ”Tapahtui näinä päivinä”, joka keskittyi nimensä mukaisesti tuomaan esiin silloisen ajan uutisia ja tapahtumia, jotka käsittelivät reggaeta ja reggaemuusikoita. Jokaisen numeron loppusivuille on listattu niin lukijoiden kuin myös toimituksen omia levyvalintoja. Näiden lisäksi loppuun on sijoitettu ”Singlet”-artikkeli, joka listasi nimensä mukaisesti reggaemuusikoiden singlejä, joita toimitus puolestaan hehkutti harmonisuudesta aina laulun sanomaan.

²¹⁶ Ringvee, 2001, s. 173.

²¹⁷ Barrett, 1997, s. 268.

Vuoden 1989 toinen numero aloitti musiikin käsittelyn Culture-yhtyeen haastattelulla. Yhtyeen omien sanojensa mukaan he laulavat muun muassa muutoksen ajoista ja oikeudenmukaisuudesta. ²¹⁸ Bändi totesi myös tuolloin, että heidän tarkoituksenaan olisi myös käydä konsertoimassa Etelä-Afrikassa. Paikka oli varmasti huolella mietitty. Vuonna 1989 apartheid-rotuerottelu oli Etelä-Afrikassa läsnä, joten päätän, että bändi halusi viedä Etelä-Afrikkaan oikeudenmukaisuuden sanomaa. Seuraavaksi reggae nousi esiin Tietoisuuden hehku -artikkelissa. Toimituksen mukaan rastafarit reggaemusiikillaan tuovat esiin samanlaiset värähtelyt, kuin mitä The Beatles ja Jimi Hendrix tekivät aikoinaan. ²¹⁹

Päätän, että taustalla lienee ajatus siitä, että musiikin läpitunkeva vaikutus on läsnä myös reggaessa, mustien ihmisten luomassa musiikkigenressä, jossa uskonnollinen ja yhteiskuntakritiikki kohtaavat.

Seuraavaksi numerossa esiin tuli muusikko IJahmanin haastattelu. Tässä nousi esiin miehen musiikillinen alkuperä, joka tapahtui tunnetun Duke Reidin ohjauksessa, mistä moni muukin reggae artisti sai alkunsa. ²²⁰ Hänen poikkeavaisuutensa muihin rastafareihin on nousutkin esiin muutamaan otteeseen, mutta musiikin kohdalla hänen normaalien rakkauslaulujensa lisäksi IJahman oli myötämielinen dancehall-musiikille. ²²¹

Vuoden 1990 ensimmäinen numero aloitti musiikin käsittelyn nostamalla esiin Beat-lehden haastattelun käänöksellä, jossa haastateltavana oli entinen The Wailers -yhtyeen jäsen, Peter Tosh. Hän nosti oman näkemyksensä musiikista: hänen mielestään oli pöyristyttävää, että hänen musiikkinsa tuomittiin sen herätteleväisyyden ja yhteiskuntakriittisyyden vuoksi, kun samaan aikaan irstasta tanssia funkin tahtiin ylistettiin. ²²² Peter Tosh, entinen The Wailers -yhtyeen jäsen, oli yksi reggaen kuumimpia nimiä: hän lauloi Bob Marleyn kanssa samassa bändissä. Se, että hänen musiikkinsa hänen omien sanojensa mukaan tuomittiin, oli aika erikoista. Hän oli kuitenkin tunnettu henkilö reggaen saralla. Hän itse sanoi olevansa oikeamielisyyden asialla. Ilmeisesti hän oli saanut joidenkin fanien ja muusikoiden vihat niskaansa, kun

²¹⁸ Pohjolan Leijona, vuosikierta, 1, numero 2, 1989, s. 7.

²¹⁹ Pohjolan Leijona, vuosikierta, 1, numero 2, 1989, s. 20.

²²⁰ Pohjolan Leijona, vuosikierta, 1, numero 2, 1989, s. 27.

²²¹ Pohjolan Leijona, vuosikierta, 1, numero 2, 1989, s. 30.

²²² Pohjolan Leijona, vuosikierta, 2, numero 1, 1990, s. 8.

hän puhui heitä vastaan, jotka hänen sanojensa mukaan näyttivät samalta kuin hän, mutta haukkui hänen olemustaan ja hänen sanomaansa Jah Rastafarista.²²³ Seuraavaksi numero toi esiin taiteilijanimeltään Cherry Nautral -nimisen dubrunoilijan haastattelun. Haastattelussa Cherry Natural toi esiin Jamaikalla esiintyvää sortoa naisia kohtaan.²²⁴ Tämä nosti esiin rastafarismin pimeän puolen: vaikka he laulavatkin oikeudenmukaisuudesta ja sorron lopusta, rastafarismi näyttäisi olevan melko patriarkaalinen usko, ainakin vielä vuonna 1990. Tämän valossa kysyisin, koskettiko oikeudenmukaisuus vain miehiä.

Reggaen sanomasta toimitus kyseli samassa numerossa Black Uhurun jäseniltä Duckielta ja Don Carlosilta. Heidän mukaansa heidän kappaleensa olivat saaneet inspiraationsa omista kokemuksistaan ghettoissa sekä sorrosta, jota ihmiset kokivat ja kokevat yhä ympäri maailmaa.²²⁵ Heidän sanomansa nähdäkseni alleviivasi sitä asiaa, että syvällä reggaessa on herättelevä viesti siihen, että maailmassa ei ole kaikki kohdallaan. Numero nosti esiin musiikin heidän artikkelissaan ”Soturin tie”: rastan aseena toimii pistoolin sijasta kitara, jolla rastafari herättelee muita huomaamaan maailmassa tapahtuvat vääryydet.²²⁶ Sivuille oli painettu myös kuva, jossa näkyi, millä taajuuksilla värähtely tuntuu ihmiskehossa. Kuva antoi ymmärtää, että juuri musiikilla ja reggaen sanomalla voitaisiin saada kokonaisvaltainen herääminen. Numeron nosti vielä esille rastarunoilija Mutabarukan näkemykset musiikista. Hänen mukaansa reggae on sielunruokaa, joka on terveellistä itse kullekin, kun taas reggaeta seurannut dancehall-musiikki olisi paheksuttavaa: siinä oli hänen mukaansa liian vähän rytmiä, se oli irrottautunut reggaen hengestä, eikä laulanut merkityksellisistä asioista, sekä seksualisoi ihmiskehoa irستاalla tanssimisella.²²⁷ Sanoisin, että Mutabarukan näkemykset dancehall-musiikista alleviivasi sitä, että reggae näyttäisi olleen rastafariksi tunnustautuneille se oikea afrikkalainen musiikki, jota heidän pitäisi vaalia.

Vuoden 1990 toinen numero aloitti Israel Vibration -yhtyeen haastattelulla. Haastattelusta nousi esiin heidän oma suuntautumisensa: he olivat ainakin vielä vuonna

²²³ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 8.

²²⁴ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 9.

²²⁵ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 18.

²²⁶ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 22–23.

²²⁷ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 1, 1990, s. 50–51.

1990 Twelve Tribes of Israel -rastafarisuuntauksen jäseniä, mutta Israel-nimi heidän omassa yhtyeessään ei tullut tästä.²²⁸ Artikkelissa mainittiin, että heidän kappaleissaan korostuu raamatulliset kielikuvat ja hengellinen ulottuvuus. Israel Vibration oli ainakin vuonna 1990 reggaen keskuudessa yksi isoimpia nimiä, joten artikkeli antoi minulle käsityksen siitä, että reggaen parissa hengellisyys oli vielä läsnä. Seuraavaksi artikkelissa ”Rastafari Juuristo” toimitus mainitsi välikappaleessa ”rastafari ja reggae”, että vaikka Bob Marley nosti rastafarien sanoman maailmanlaajuisesti yleiseen tietoisuuteen, henkiset ja musiikilliset juuret olivat kuitenkin nyabinghi-rummutuksessa ja chantissa.²²⁹ Toimitus mainitsi myös, että osa rastafariyhteisöjen johtohahmoista, eldereistä, eivät välttämättä pidä reggaeta oikeana rastafarimusiikkina ja saattavat olla jopa avoimen vihamiehisiä sitä kohtaan. Kuten tuli aiemmin ilmi, osa rastafareista saattavat nähdä musiikkiteollisuuden käyttävän heitä ja heidän sanomaansa hyväkseen. Toisaalta yhtäläisyyksiä nyabinghi-rummutuksen, chantin ja reggaen välillä on löydettävissä; nämä kaikki ovat yhtä mieltä siinä, että musiikki on heille henkisen tietoisuuden kasvattaja ja valistaja. Reggae käsitykseni mukaan keskittyi kritisoimaan avoimesti yhteiskuntaa ja saarnasi oikeudesta, mutta chant ja nyabinghimusiikki keskittyivät sen sijaan perinteikkääseen ylistyslauluihin, poissa musiikkilavoilta, omissa oloissaan omiensa keskuudessa.

Numero jatkoi vielä musiikin ja tasa-arvon nimissä, kun haastateltavaksi toimitus sai naisartisti Kofin. Haastattelussa nousi esille Kofin omat kokemukset siitä, mikä oli naisen asema reggae- ja musiikkibisneksessä. Hänen mukaansa naisen asema on yleisesti reggaen saralla ylenkatsottua. Hän oli poikkeus siinä, että onnistui menestymään alalla.²³⁰ Kuten kolmannessa luvussa kävi ilmi, hän lauloi myös ganjan laillistamisesta. Kofi mainitsi vielä, että vaikka hän ei identifioi itseään rastafariksi, hän arvosti heitä suuresti.²³¹ Hän on kotoisin Englannista, joten ottaen huomioon aiheet, joista hän toimituksen mukaan lauloi, kielii siitä, että ska ja reggae olivat levinneet hyvin myös Britanniaan. Toisaalta, mikäli hänen laulujensa sanomiin on uskominen, naisen asema

²²⁸ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 7.

²²⁹ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 17–18.

²³⁰ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 49.

²³¹ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 2, 1990, s. 49.

musiikkibisneksessä oli myös Englannissa ylenkatsottua. Tämän valossa kysyisin, oliko kyse myös rasismista, koska Kofi on musta nainen.

Kolmas numero vuodelta 1990 alkoi Burning Spear -muusikon haastattelulla. Esiin nousi hänen laulujensa sanoma: hän lauloi ja laulaa yhä afrikkalaisten kokemasta häädystä ja sorrosta.²³² Samalla haastattelussa nousi esiin kysymys siitä, millaista reggaemusiikin tulisi olla. Hän oli saanut kritiikkiä varhaistuotantonsa fanien keskuudessa siitä, että oli kokeillut muitakin kuin vain rumpukomppia ja bassokitaraa. Esimerkiksi syntetisaattorit alkoivat olla yhä useammin läsnä. Itse haastattelussa Burning Spear sanoi, että kritiikille ei ole pohjaa, sillä koska koko sivilisaation alku oli Afrikassa, myös musiikki ja kaikki instrumentit voidaan myös johtaa sinne. Artikkelini antoi minulle kuvan, että tuolloin rastafarien keskuudessa musiikissa toki sai tapahtua jonkinlaisia muutoksia, kunhan muutoksia ei tullut liikaa – kuten heidän asenteensa dancehall-musiikkiin antoi ymmärtää.

Seuraava haastateltava oli Tinkle Brothers -bändi. Aiheeksi nousi reggaen musiikin voima. Heidän mukaansa reggaessa tulee olla voimaa, jotta se voisi avata ihmiskehossa jännitteitä, ja sanomalla on myös tärkeä rooli tämän saavuttamiseksi: ensin tulee rytmi, sitten sanat.²³³ Reggae täten on oikeanlaista musiikkia, joka pystyy saavuttamaan rytmensä ansiosta myös ihmisten mielet.

Vuoden 1991 ensimmäinen numero käsitteli tarkemmin reggaen luonnetta. Tämä nousi esiin Deadline-yhtyeen haastattelussa. Deadline on pietarsaarelainen reggaeyhtye. Haastattelussa esillä oli heidän näkemykset reggaen seuraajasta, dancehall-musiikista. He eivät olleet huolissaan reggaen tilasta sinällään, mutta sanoivat, että dancehall ei ole oikea tapa viedä musiikkia eteenpäin, sillä reggaen voima on kummunnut rastamusiikista.²³⁴ Tämä mielestäni ainakin jossain määrin vahvistaa sitä näkemystä, että juuri reggaemusiikki mielletään ”oikeaksi” musiikiksi viemään rastafarien sanomaa eteenpäin. Toisaalta huomion arvoista on myös se, että dancehall-musiikin tarkoituksena ei ollut varsinaisesti viedä eteenpäin mitään agenda tai sanomaa.

²³² Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 3, 1990, s. 8.

²³³ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 2, numero 3, 1990, s. 50.

²³⁴ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 1, 1991, s. 20.

Seuraavaksi toimituksen haastateltavaksi nousi yhtye Inner Circle. Heiltä toimitus uteli, mitä reggae oikein on heille. ”Reggae on sosiaalista kommenttia ja kannanottoa, joka kehittyi käsikädessä rastafarismien kanssa”, kuului vastaus.²³⁵ Tämä kommentti vahvistaa mielikuvaa siitä, että rastafarismi ja reggae ovat ikään kuin yhtä, kolikon kaksi puolta, ei toista ilman toista. Askeleen pidemmälle otti seuraava haasteltu, Pablo Moses. Hänen haastattelussaan nousi esiin rastafarien rooli. Jokainen rastafari oli vallankumoustaistelija Babylonissa. Hänen laulunsa kertoivat hänen mukaansa ajankohtaisista aiheista ja tunteista. Esille nousi jälleen myös naisten asema. Pablo Moses koki, että naiset ovat ottaneet enemmän ja enemmän miesten alaa itselleen.²³⁶ Tätä hän piti epätoivottavana, vaikka hän sanoi, että kannattaa tasa-arvoa. Tämä antaa kuvan, että ainakin musiikkibisneksessä Jamaikalla naiset alkoivat saada ääntään kuuluviin. Kofin ja Cherry Naturalin haastattelut nostivatkin epäkohtia, joita naiset kokivat alalla. Nämä toisaalta koskivat musiikkibisneistä, ei niinkään rastafarismia, vaikka monet silloiset reggaetähdet mielsivät itsensä rastafareiksi. Näin lienee helppoa vetää johtopäätöksiä, että rastafarit olivat patriarkaalista porukkaa. Toisaalta he noudattivat fundamentaalisia, kristillisiä arvoja, joissa jokaisella on oma paikkansa.

Toinen vuoden 1991 numero nosti esille hiukan itse dancehall-musiikin artisteja. Toimituksen haastatteluun pääsi Sugar Minott, dancehall-musiikin kuningas. Haastattelu antoi ymmärtää, että hän olisi ollut yksi dancehall-genren perustajista, mutta ei pitänyt haastattelun ajan dancehall-musiikista.²³⁷ Syytä ei varsinaisesti kerrota, mutta myöhemmin hän totesi, että dancehall-musiikissa ei enää soi bassokitara, piano tai rummut tarpeeksi. Tämä toisaalta voi jokseenkin selittää, miksi mies ei pitänyt enää siitä dancehall-musiikista, joka oli vallannut alaa. Sugar Minott omien sanojensa mukaan lauloi rakkauslauluja kaikille ihmisille, koska nämä olivat elävän elämän lauluja, lauluja todellisuudesta.²³⁸ Päätelen tämän pohjalta, että tärkeää reggaessa oli ennen kaikkea kuvata todellisuutta, mitä ei Pohjolan Leijonan ja sen haastateltavien mielestä dancehall-musiikki ei tehnyt enää, tai siitä puuttui tärkeä sanoma.

²³⁵ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 1, 1991, s. 27.

²³⁶ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 1, 1991, s. 48–49.

²³⁷ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 2, 1991, s. 41.

²³⁸ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 2, 1991, s. 42.

Seuraava haastateltava oli reggaeartisti Yamie Bolo. Sugar Minottin tavoin Bolo lauloi rakkaudesta. Haastattelussa nousi esiin kysymys, mitä mieltä hän oli rastafarijärjestöistä. Yamie Bolo vastasi, että hän ei kuulu mihinkään järjestöön. Hän ei tarvitse järjestöä rukoillakseen Haile Selassieta, mutta hän totesi pitävänsä Nyabinghien musiikista paljon: heidän tapaansa rummuttaa musiikkia ja chantien hoilaamista aamun pikkutunneille asti Bolo piti miellyttävänä.²³⁹ Tämä oli erikoista siinä mielessä, että aiemmat haastateltavat reggaeartistit eivät juurikaan maininneet perinteistä nyabinghirummutusta ja chantia. Mikäli maininta tuli, siihen ei juuri paneuduttu sen kummemmin. Tämä antanee hiukan sellaisen kuvan, että reggaesta on muodostunut oma juttunsa, mikä on sittemmin jättänyt perinteikkäät rummutukset ja veisut jälkeensä. Mutta reggaeartistien keskuudessa kuitenkin pidettiin vanhat juuret mielessä ja saatiin niistä innoitusta. Reggae kuitenkin vetosi valtavirtaan enemmän ja levisikin sen ansiosta ympäri maailmaa.

Kolmas haastattelu oli yhtye Jah Levi & Higher Reasoning kanssa. Yhtyeen nimi itsessään kertoi, kenelle he lauloivat ylistystä – Haile Selassielle. He julkaisivat haastattelun aikoihin albumin *Selassie I Vibration*, jonka aiheina olivat muun muassa exodus ja nyabinghien veisut.²⁴⁰ Haastattelussa näitä ei kuitenkaan avattu juurikaan. Juonnan kuitenkin päätöksen, että aiheiden perustella paluumuutto ja moraalisuus olivat kuitenkin keskeisiä aiheita, joita rastafarit yhä vaalivat.

Vuoden 1992 ensimmäiseen numeroon toimitus oli painanut suomennoksen haastattelusta, jossa jamaikalainen radiotoimittaja Neville Willoughby haastatteli Bob Marleyta. Haastattelussa Willoughby esitteli kysymyksiä Marleyn musiikista ja niiden sanomasta. Marley haastattelun mukaan lauloi oikeudesta sekä Ilmestyskirjan tapahtumien tulosta, sillä elimme sitä paraikaa.²⁴¹ Bob Marleyn nimi reggaessa oli ja on yhä aivan omalla tasollaan. Ei liene siis ihme, että Pohjolan Leijona kääntäisi jossain vaiheessa jonkin haastattelun lukijoilleen. Kukapa olisi tulkitsemaan reggaeta parhaiten kuin sen megatähti, joka itsekin oli rastafarismin kannattaja ja Twelve Tribes of Israelin jäsen. Toimitus tässä numerossa myös nosti esiin hiukan heidän alkutaivaltaan.

²³⁹ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 2, 1991, s. 48.

²⁴⁰ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 3, numero 2, 1991, s. 48.

²⁴¹ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 4, numero 1, 1992, s. 6.

”Pohjolan Leijonan poluilta” -artikkelissa he totesivat, että heidän aivan ensimmäisessä numerossaan lehden tarkoituksena oli kertoa reggaesta, sekä rastafarismista: vaikka muissa musiikkilehdissä heidän mielestään kerrottiin reggaesta, sen taustaa ei käsitelty juuri lainkaan, jolloin rastafarismi jäi kokonaan taka-alalle.²⁴² Keskiössä oli aina siis reggae ja rento meno, mutta juuret jäivät pimentoon. Tällä saralla Pohjolan Leijona todellakin on nostanut rastafarismin esiin erittäin näkyvästi, vähintäänkin yhtä paljon kuin itse musiikin.

Vuoden 1994 ensimmäinen numero toi haastateltavaksi jälleen Israel Vibration -bändin. Haastattelussa nousi esiin yhtyeen uusi laulu ”Same song”, joka kuvasi heidän sanojensa mukaan heidän tunteitaan rastayhteisöjä kohtaan: rastayhteisöjä on monia, mikä aiheutti heissä sekaannusta.²⁴³ Sekaannuksen tunne kumpusi siitä, että suurimmat järjestöt loppujen lopuksi ylistivät samaa jumalaa ja ajoivat samoja asioita, mutta olivat toimintatavoiltaan ja nyansseiltaan hiukan erilaisia. Toisaalta huomion arvoista on se, että he vielä vuonna 1990 olivat Twelve Tribes of Israel -järjestön jäseniä.

Päätelen, että kenties he olivat tulleet seuraavaan johtopäätökseen; miksi valita jokin järjestö, kun uskonkappaleet ovat kaikissa rastajärjestöissä lopulta samat. Tai kenties sillä ei ole väliä, mihin näistä liittyy tai on liittymättä. Monet Pohjolan Leijonan haastattelemat muusikot eivät ole muutamia lukuun ottamatta suoraan ilmaisseet sitä, kuuluvatko he johonkin suurimmista rastayhteisöistä. Loppujen lopuksi rastafarismi onkin hajaantunut usko. Sitä, oliko tuolloin kiellettyä kuulua useampaan rastajärjestöön samanaikaisesti, ei kerrottu haastattelun yhteydessä. Toisaalta esimerkiksi Twelve Tribes of Israel vaatii rekisteröitymistä, joka saattaa hiertää muita rastajärjestöjä vastakarvaan.

Yhteenveto

Reggaella on ollut suuri merkitys rastafarismin sanoman leviämiselle pieneltä Jamaikan saarelta muihin mantereisiin. Pohjolan Leijona on koko sen olemassaolon ajan tuonut esille musiikin kautta rastafarismia. Reggae oli Haile Selassien ohella isoin aihepiiri koko

²⁴² Pohjolan Leijona, vuosikerta, 4, numero 1, 1992, s. 17.

²⁴³ Pohjolan Leijona, vuosikerta, 6, numero 1, 1994, s. 9.

lehdessä. Toimituksen omien artikkelien tarkoituksena oli ilmeisemmin valistaa reggaen taustoja. Reggaemuusikoiden haastattelut olivat sitä ruohojuuritason journalismia, jossa rastafareiksi itseään kuvailevat artistit kertoivat reggaen sanoman ja tarkoituksen: se puhtaimmillaan kertoi epäoikeudenmukaisesta maailmasta, joka tarvitsi oikeutta. Erityisesti mustien kokemuksen olivat reggaeartistien mielissä. Afrikkalaista syntyperää edustavat olivat kokeneet systemaattista sortoa ja vielä 30 vuotta sitten sitä esiintyi Etelä-Afrikassa. Pohjolan Leijona antoi toisaalta myös sen kuvan, että nyabinghi-rummutus ja chant olivat varsinaisesti reggaen juuret. Toisaalta ska ja rocksteady-genre jäivät pois maininnoista, vaikka olivat merkittäviä reggaen historiassa. Huomion arvoista oli myös se, että dancehall-artistejä ei ollut haastateltu juuri lainkaan. He eivät kai edustaneet tarpeeksi rastafareja päästäkseen Pohjolan Leijonan kansiin. Ottaen kuitenkin huomioon, kuinka monet reggaeartistit heitä parjasivat, olisi ollut vähintäänkin oikeudenmukaista kuulla heidänkin mielipiteitään asioista. Yksi dancehall-artisti, joka ei edes pitänyt enää silloisesta dancehall-musiikista, oli vain pintaraapaisu. Tärkeintä oli sanoma, joka oli pysynyt samana siitä lähtien, kun ensimmäiset rastafarit alkoivat rummuttaa oikeuksien puolesta. Rastafarit ja sitä seuraavat reggaeartistit olivat toimituksen haastattelujen antaman kuvan mukaan aidosti huolissaan maailmalla tapahtuvasta sorrosta. Toisaalta ne naisartistit, jotka lehteen pääsivät, sanoivat musiikkibisneksen olevan miesvaltaista, ja naisia siten ylenkatsottiin. Rastafareilla saattanee olla tässä suhteessa peiliin katsomisen paikka ja aika kysyä itseltään, miten tasa-arvon tulisi jakautua.

Loppulause

Tutkimuksessani olen tuonut tutkimuskirjallisuuden kautta esiin rastafarismin uskonkappaleita ja teemoja, minkä jälkeen toin esiin Pohjolan Leijona -aikakauslehden näkemykset näihin kyseisiin teemoihin. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, millaisen kuvan Pohjolan Leijona antoi rastafarismista numeroidensa perusteella, pohjautuen rastafarismin keskeisiin teemoihin. Kahdeksan numeron perusteella voi sanoa, että Pohjolan Leijonalla oli melko fundamentalistinen asenne. Toimitus antoi käsityksen rastafareista rauhaa rakastavina ihmisiä, jotka vaativat oikeutta kaikkia afrikkalaissyntyisiä kohtaan, eivätkä pelkää nostaa asiaa pöydälle. Vaatimukset ja ylistykset tulivat esille ennen kaikkea lauluissa reggaen kautta. Pohjolan Leijona toi esille myös rastafarien ruokatavat, jotka voivat olla lievemmillään melko sallivia, mutta jyrkimmillään kaiken eläinperäisen kieltävinä. Valtaosa haastatelluista pitivät dreadlockseja, mikä edusti luonnonmukaisuutta ja voimaa. Rastafarit palvovat Haile Selassietä Jumalana ja noudattavat Raamatun asettamia elämänoppeja. Erityisesti Vanha testamentti on rastafareille tärkeä. Haastattelujen ja toimituksen omien artikkelien kautta Pohjolan Leijona välitti jokseenkin samanlaisen käsityksen rastafarismista ja rastafareista kuin tutkimuskirjallisuus, vaikkakin uskossaan Haile Selassien jumaluuteen ja ruokatapoihin nähden toimitus oli suorasanaainen eikä edes peitellyt heidän uskoaan. Toimitus kuitenkin onnistui kertomaan rastafareista ja siitä, mitä he pitävät arvossa.

Toisena kysymyksenä oli se, miten rastafarismin uskonkappaleet olivat edustettuina Pohjolan Leijonassa. Kolmantena kysymyksenä oli se, mikä rastafarismin uskonkappaleista teemojen kautta nousi esille eniten. Toimitus pyrki selkeästi tuomaan esiin rastafarismin keskeiset uskonkappaleet, kuten Haile Selassien, rastafarien luonnonmukaisuuden haun ja paluumuuton Afrikkaan. Tämän he itsekin mainitsivat omassa Haile Selassie juhlanumerossaan. Vaikka selkeästi toimituksella oli halu tuoda näitä suomalaisille vähemmän tunnettuja konsepteja rastafarismista näkyville, se ei ollut mutkatonta.

Erityistä huomiota sai Haile Selassien ylistäminen, joka oli toimituksen mukaan jäänyt Suomessa hyvin vähälle huomiolle. Toimituksen haastateltavat kaikki ylistivät keisaria

suurempana voimana ja Jumalana. Toimitus myös ylisti mustaa keisaria suurena voimana, mistä he saivatkin kritiikkiä osakseen. Haile Selassie korotettiin jumalaksi, Jeesustakin korkeammaksi superkristukseksi, mikä oli todennäköisin syy sille, miksi lehti sai negatiivista huomiota niin medialta kuin myös lukijoilta. Lehteä syytettiin henkilökultin ja lahkolaisuuden levittämisestä. Totuudenmukaisuudella ei niinkään näyttänyt olevan väliä. Näyttikin siltä, että Pohjolan Leijonan toimitus nosti mitä ilmiömäisimpiä asioita Haile Selassiesta, mutta muut seikat kuten nälänhätä ja sota Eritreaa vastaan jätettiin ehkä hiukan tarkoituksella pois, ennen kuin yksi kommentoijista kritisoi keisaria. Myös kaikki lehden haastateltavat pitivät Haile Selassietä Jumalana tai vähintäänkin suurempana kuin ihminen. Haile Selassien jumaluus oli edustettuna vahvasti ja oli silminnähden korostetuin uskonkappale.

Paluumuutto oli edustettuna melko vähän sellaisena, kuin se konkreettisimmin ymmärretään. Fyysinen paluumuutto takaisin Afrikkaan on ollut rastafarismissa esillä sellaisenaan vain toimituksen oman käännöksen muodossa. Käännös oli Prince Charles Emmanuelin avoin kirje Yhdysvaltojen silloiselle presidentille Bill Clintonille, missä häntä vaadittiin järjestämään afrikkalaissyntyisten orjien jälkeläisten paluumuutto takaisin Afrikkaan. Muuten haastattelut ja toimituksen omat artikkelit keskittyivät selittämään, kuinka kaikki maat ovat lopulta osa Afrikkaa, ja kuinka mystinen ja hengellinen paikka Etiopia oli. Pohjolan Leijonan toimitus oli kuitenkin käynyt Ethiopian Sashamanessa, jossa keisari piti kuuluisan tiedotuksensa luovuttaa kyseinen maa paluumuuttajien käytettäväksi. Tällä tavalla ainakin toimitus itse oli tehnyt oman pieniluontoisen paluun ihmisyyden alkukotiin.

Pohjolan Leijona kertoi rastafareille tärkeistä luonnonmukaisuushanteista, joihin kuului kauhukiharoiden kasvatusta, ital-food ja ganjan polttaminen. Toimitus ei sentään rohkaissut suomalaisia polttamaan ganjaa, koska se olisi luultavasti vienyt heidät oikeuslaitokseen. Kuitenkin rastafarimuusikoiden haastattelut kertoivat, kuinka tärkeästä asiasta on kyse. Rastafareille ganja on pyhä yrtti, jonka polttaminen on meditoimisen väline ja keino saavuttaa suurempi tietoisuus. Ganjan polttaminen ei kuitenkaan ollut kaikkien rastafarien yhteinen tottumus. Ital-ruokavalio sen sijaan oli lähes jokaisessa numerossa esillä. Toimitus pyrki omilla resepteillään ja tiedonjyvillään esittelemään terveellisempää ja luonnollisempaa ruokatottumuksia suomalaisille,

vaikkakin heidän väitteensä muun muassa maidon haittavaikutuksista ja mikroaaltouunin mahdollisesti aiheuttamista syöpäriskeistä vaikuttivat olevan enemmän shokki- ja iltapulu-uutisia. Kaiketi tällä he halusivat ravistella suomalaisia muuttamaan ruokatapojaan. Myös lehden haastateltavat rastafarit pitivät luonnollisesta ruoasta ja joissain tapauksissa kasvattivat ruokansa itse, kuten runoilijakokki Mutabaruka. Myös joitain poikkeuksiakin löytyi, kuten IJahman, joka söi sitä, mitä mieli teki. Kauhukiharat olivat esillä lehden numeroissa useaan otteeseen reggaemuusikoiden kampauksina, mutta varsinaisesti lehti ei ottanut esille tukan merkitystä kuin vain pariin otteeseen. Kaiken kaikkiaan rastafarien ruokatottumukset olivat heidän luonnonmukaisuushanteistaan eniten esillä Pohjolan Leijonassa, ja luonnonmukaisuus itsessään, johon sisältyi ganja, ital-ruoka ja rastatukka olivat esillä useaan otteeseen.

Reggaemusiikki on ollut rastafariaatteen kantava voima. Musiikin kautta rastafarismi ja sen uskonkappaleet ovat olleet edustettuina reggaessa lähes koko sen olemassaolon ajan. Reggae olikin Pohjolan Leijonan toinen suurimmista aiheista. Haastateltavat olivat lähes kaikki reggaemuusikkoja, jotka identifioivat itsensä rastafareiksi. Haastatteluissa nousi esille heidän huolensa rasismia ja sortoa vastaan, mutta myös ylistystä Haile Selassielle jo heidän artistinimissään sekä ganjan polttamisesta. Haastatellut ja Pohjolan Leijona pitivät juuri reggaeta oikeana rastafarimusiikkina, unohtamatta sen juuria chantissa, jota nyabhingirastat vieläkin omissa seremonioissaan veisaavat. Sen sijaan haastateltavat eivät selkeästi pitäneet reggaen seuraajasta, dancehallista. Se oli heille turmeluksen ja seksin mädättämä musiikkityyli, joka oli hylännyt reggaen hengen ja sanoman Haile Selassiestä sekä Babylonin harrastamasta sorrosta. Haastateltavaksi oli päässyt vain yksi dancehallia edustava artisti, joka ei myöskään pitänyt silloisesta dancehallista. Tasapuolisuuden nimissä olisi kuitenkin ollut mukava kuulla silloisten dancehall-muusikoiden mielipiteitä ja näkemyksiä. Tutkimuskirjallisuus ei niinkään koskettanut tätä asiaa muutamaa lukuun ottamatta, joten Pohjolan Leijonalla oli ainakin tässä suhteessa enemmän näkemystä siitä, miksi juuri reggae on oikeaa rastamusiikkia.

Loppujen lopuksi Pohjolan Leijona oli aikakauslehti, joka selkeästi pyrki tuomaan esille rastafarismien uskonkappaleita. Toimitus selvästi uskoi niihin itsekin ja joutui sanomisistaan kritiikin kohteeksi useaan otteeseen. Tutkimuskirjallisuus pitkälti kertoi

syitä heidän ajatuksilleen, mutta Pohjolan Leijona vei syyt pidemmälle. Heidän tarinansa Haile Selassien jumaluudesta tuntuivat paisuteltuilta ja ruokaa koskevat näkemykset jossain määrin oudoilta, vaikka tarkoitusperät olivat ruoan tasolla hyvät, ja Haile Selassien jumaluuden tunnustus jokaisen oma asia. Oli selvää, että toimitus uskoi myös Etiopian olevan hengellinen voimapesäke, sekä reggaen olevan rastafariliikkeen äänitorvi koskien heidän tavoitteitaan. Haastatellut aidosti uskoivat rastafarien tavoitteisiin ja arvoihin.

Jatkotutkimuksen kannalta Suomessa tämän aiheen parissa voisi ottaa selvää, mitä tapahtui Pohjolan Leijonan lopuille numeroille. Myös Pohjolan Leijonan toimituksen pääarkkitehti ja päätoimittaja Kari "Kosmos" Saaristo ansaitsisi oman henkilöhistoriallisen ja aatehistoriallisen tutkimuksen. Hän kirjoitti asiallista tutkimuskirjallisuutta ja omia näkemyksiä Jamaikalta, joita olen myös hyödyntänyt tässä pro gradussa. Rastafarismi on edelleen vahva uskonnollinen voima Jamaikalla, vaikka sitä ei näkisikään täällä Pohjolassa.

Lähteet

Aikakauslehdet

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 89/2, 1989

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 90/1, 1990

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 90/2, 1990

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 90/3, 1990

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 91/1, 1991

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 91/2, 1991

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 92/1, 1992

Pohjolan Leijona: Juuret & Kulttuuri. Jyväskylä: 94/1, 1994

Tutkimuskirjallisuus

Barrett, Leonard E. 1997: *The rastafarians*, Beacon Press, Boston.

Bradley, Lloyd, & Dennis, Morris 2002: *Reggae: The Story of Jamaican Music*. BBC Worldwide, London.

Chevannes, Barry 1994: *Rastafari: Roots and ideology*, Syracuse University Press, New York.

Cone, James & West, Cornel 2018: *Black theology and black power*, Orbis Books, New York.

Erskine, Noel Leo 2005: *From Garvey to Marley: Rastafari theology*, FL Univ, Press of Florida, Gainesville.

Hilamaa, Heikki & Varjus, Seppo 1997: *Reggae!: Jamaikan pop 1959-1997*, Like, Helsinki.

Hyrkkänen, Markku 2002: *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere.

Kosmos, Kari 2007: *Bob Marley: Mies, musiikki & mystiikka*. 2. laitos, Johnny Kniga, Helsinki.

Kosmos, Kari 2002: *Natty congo bongo: Juurijuttuja Jamaikalta*, Like Helsinki.

Lee, Hélène, & Stephen, Davis. 2003: *The First Rasta: Leonard Howell and the Rise of Rastafarianism*, Lawrence Hill Books, Chicago.

McFarlane, Adrian Anthony, Murrell, Nathaniel Samuel, & Spencer, William David 1998: *Chanting down Babylon: The Rastafari reader*, Temple University Press, Philadelphia.

Niemelä, Jussi E. 2001: *Vanhat jumalat, uudet tulkinnat: Näköaloja uusiin uskontoihin Suomessa*, Helsingin yliopisto, uskontotieteiden laitos, Helsinki.

Simonen, Marja 2014: *Uusi, uudempi, uusin Siion: Rastojen paluumuutto ja pyhän paikan käsite globaalissa murroksessa*, Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos, Helsinki.

Price, Charles 2009: *Becoming Rasta: Origins of Rastafari identity in Jamaica*, New York University Press, New York.

Verkkolähteet

<https://www.bbc.co.uk/religion/religions/rastafari/subdivisions/boboshanti.shtml>

<https://www.britannica.com/biography/Haile-Selassie-I>

<https://www.britannica.com/place/Ethiopia/The-rise-and-reign-of-Haile-Selassie-I-1916-74#ref419541>

<https://www.hs.fi/muistot/art-2000007883284.html>

<https://jis.gov.jm/features/dangerous-drugs-act-facts/>

<http://www.uskontojenmaailma.fi/maailman-uskontoja/synkretismi>

https://en.wikisource.org/wiki/Author:Haile_Selassie

https://en.wikisource.org/wiki/New_Way_of_Life

https://en.wikisource.org/wiki/Speech_on_the_awarding_of_an_honorary_degree_to_Sarvepalli_Radhakrishnan

Muu aineisto

Blake-Hannah, Barbara, 2012: Rastafari – The New Creation (Gold Medal Edition), 7th edition, Jamaica Media Productions Ltd., Kingston.

Raamattu, 2005: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos, Kirjapaino Raamattutalo, Pieksämäki.